

De zwaluwen neêr gestreken...

Louis Couperus

editie H.T.M. van Vliet, J.B. Robert, M. Boelhouwer en Cora van der Weij

bron

Louis Couperus, *De zwaluwen neêr gestreken...* (eds. H.T.M. van Vliet, J.B. Robert, M. Boelhouwer en Cora van der Weij). Uitgeverij L.J. Veen, Amsterdam/Antwerpen 1993

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/coup002zwal02_01/colofon.htm

© 2009 dbnl / H.T.M. van Vliet / J.B. Robert / M. Boelhouwer / Cora van der Weij

Kleine romans

I

Ik ben overtuigd, dat binnen niet al te langen tijd, laat ons zeggen, binnen een eeuw, er geen romans meer zullen geschreven worden. Er zullen geen romans meer worden geschreven, omdat er geen romans meer zullen gelezen worden, niet omdat er geen romanciers meer zullen bestaan, want nog langen tijd, na dat er geen romans zullen worden geschreven, zullen er romanciers worden geboren: men wordt romancier geboren en het *genus* zal nog voort blijven leven, terwijl de roman zelve al gestorven zal zijn.

Zoo voorspel ik het u; denk nog maar eens over een eeuw aan mij!

Neen, er worden geen romans meer gelezen. Als ik rondom mij zie, in den kring van familie en kennissen, zie ik den roman als *quantité négligeable* beschouwd. Mijne familie leest zelfs *mijne* romans niet; mijn kennissen zeiden mij vaag, met slappen handdruk, gedurende de laatste jaren reeds:

- Zoo...heb je weêr een roman geschreven?...

En er was in hunne moede stem een wêl sympathieke, goedmoedige beklaging...

Mijn vriend leest nóoit romans, zelfs niet in het Italiaansch; mijn vrouw leest evenmin nooit méer romans; zij leest wel even de mijne door, uit beleefdheid en...Les Trois Mousquetaires (nooit iets anders) als zij een slapelooze nacht doormaakt en ik...

O, lezer, ik lees zèlfs niet mijn eigen romans: als ik ze geschreven heb, lees ik ze niet meer over, en anderer romans *neem ik zelfs niet op!*

En vraag nu eens *wie* er romans leest...en deel het mij meê, maar trek er van af de gepatenteerde critici, die het doen, werktuigelijk, uit den aard van hun métier...

En uw slotsom zal zijn, naar ik meen, een *Groote Nu!*

De roman wordt niet meer gelezen en binnen een eeuw zal de roman niet meer worden geschreven...

Maar...

Er zullen *altijd*, ten minste nog eeuwen lang, romanciers geboren worden en zij zullen schrijven, zij zullen zich uitstorten willen in andere vormen dan die van den roman, in heel moderne, nog niet geboetseerde vormen misschien...

En langens, langens tijd zullen de kiemen van den roman nog sluimeren in den trots hemzelve werkenden geest des romanciers...

Zoo als zij kiemen in den geest van uw feuilletonist, die geen romans meer wil schrijven.

Zij kiemen, zij schieten uit, als teedere, groene onkruidplantjes...

Ik zie ze, over de velden van mijn geest, en zoo als ik zeggen zoû: kijk, een viooltje...kijk, een anemoon...zeg ik:

- Kijk...een roman!

Maar het bloempje wordt niet meer het weelderige bosch...

Ik pluk het bloempje, anemoon of viooltje, af en lezer, lezeres, bied het u, en het zal zijn een van de *Kleine Romans*.

De *Kleine Romans*, die niet grooter zijn dan enkele bladzijden; de *Kleine Romans*, die de Groote Romans hadden kunnen worden...

Indien ik nog romans schreef...

Indien ik niet overtuigd ware, dat weldra de 'roman', als een genre *te* ouderwetsch, over boord zoû worden gesmeten, zelfs door den romancier...

* * *

De Kleine Romans...

Wie romancier geboren is, ziet ze telkens en telkens rondom zich, ontkiemen, op de velden van zijn geest, op de velden van het Leven.

Ik wil u er heden een plukken, een Kleinen Roman...

* * *

Het was in een Italiaansche stad, die ik niet noemen wil. Zij is een schijn vol kunst, zij is één weelde van antieke en Renaissance-prachten, en hare paleizen zijn als forteressen, opgetrokken met in facetten gehouwen rotssteenen. In een dier paleizen, historische woning vol kunst, vol pracht van Renaissance en Oudheid, vol van de heugnissen der geschiedenis dier stad zelve, woonde een prins.

Hij was arm.

Hij woonde in zijn historiesch paleis met zijn moeder, trotsche vrouw, met zijn broeders, zijn neven, enkele bedienden...

Hij was arm.

De groote poort van het paleis was altijd gesloten. Er waren nooit feesten en *ricevimenti*. De prins bezat geen automobielen, geen rijtuigen zelfs.

Hij had niets dan zijn historiesch paleis, zijn antieke meubelen en onverkoopbare kunstschaten, en hij leefde het leven, tusschen zijn parazieten-bloedverwanten, van een zeer modest, eenvoudig mensch, zijn hart vol van den weemoed om het verval van aardsche grootheid, onmachtig, om dien weemoed, zich een doel van werkring te verschaffen.

Hij was een allerbeminlijkst mensch.

Hij was edelman, gentleman van top tot teen; hij was een goede zoon voor zijn trotsche moeder; hij was, trots zijn armoede, een edelmoedig en vrijgevig broeder en bloedverwant; een zachte meester voor wie hem bediende.

Iedereen beminde hem.

In de stad kende iedereen hem en iedereen beminde hem, met een diep wortelend medelijden om het verval dier prinselijke glo-

rie, die de glorie was geweest van de stad.

Hij was zacht, edelmoedig, mild, hoffelijk, teeder, nooit ruw, behulpzaam, gevoelig voor kunst en schoonheid.

Hij was een edel mensch, zoo als men er weinig meer treft in onze moderne tijden van egoïsme en arrivisme...

Een vrouw ontmoette hem, en beminde hem.

Zij was een Poolsche prinses; hare geboorte was bijna koninklijk en omdat hare familie de Russische regeering was toegedaan, was deze schat- en schatrijk gebleven: geheele provincies waren der jonge prinses bruidschat.

Zij was niet mooi, maar zij was toch beminnelijk van uiterlijk en zij was gratievol, zelfs al had zij een gebrek aan het been, dat haar even deed hinken.

Zij was jong, zij was gevoelig voor kunst en schoonheid, zij was zacht, edelmoedig, mild, hoffelijk; zij was een zeldzaam edele natuur, met een rein en teeder hart.

Zij beminde den armen prins.

De beide familiën, bijna evenboortig, bespraken een mogelijk huwelijk: de jonge prinses behoefde geen geld te huwen, en al was hare familie misschien nog, om vorstelijke relaties, van hooger adel dan de prins, de prins behoorde toch tot Italië's allereerste geslachten.

Daar de prins scheen te aarzelen, -de prinses dacht, uit fierheid, -was *zij* het, die hem ten huwelijk vroeg, hem zeggende, dat zij hem lief had, dat zij hem niet om andere reden ten huwelijk ook behoefde te vragen, en zij voegde er bij:

- Laat mij hopen, dat, als ge mijn echtgenoot zijt, ge mij ook zult lief hebben, als ik u.

Hij was geroerd, hij nam aan.

Zij huwden.

Om het huwelijk was de stad één vreugde, na het huwelijk scheen het oude, historische paleis te herleven uit zijn stoffigen dood, te herschitteren van feestverlichting, er was feest en *ricevimento*, er waren bloemen en banketten, er was dans en geluk...

Korten tijd...

* * *

Héel korten tijd...

Nauwlijks enkele weken...

De prins kon zijn vrouw niet lief krijgen.

Zij, die hem aanbad, zij, die een vorstelijk huwelijk had kunnen doen, maar haar armen, Italiaanschen prins had gehuwd, zij, die nieuwe glorie gegeven had aan de vervallen grootheid, zij was in het paleis als een indringster.

Want hij had haar niet lief; hij kòn haar niet lief krijgen...

Hij haatte haar...

Hij haatte haar zoo, dat hij ruw tegen haar werd. Dat hij lomp werd. Dat hij haar bespote om haar kreupelen voet. Dat hij haar verweet hem getrouwd te hebben, om allerlei onmogelijke redenen, die hij sataniesch verzon en haar slingerde in haar gezicht.

Het leed, dat die vrouw moet hebben door gemaakt, o lezer, is het niet het aandoenlijk thema voor een psychologischen, modernen roman...?

Hij haatte haar.

* * *

Hij haatte haar zoo, dat hij, die als jongmensch rustig en stil geleefd had, veile vrouwen zocht niet alleen, maar ze ontving met slechte vrienden en met ze feestte in zijn paleis...

De prinses, in hare kamers, hoorde de gilkreten van de orgie.

O, lezer van den roman, schouw op haar toe, zie hare marteling aan! Bedenk, dat zij *alles* had wat op deze wereld een vrouw kan verlangen, behalve de liefde van haar man, die haar haatte, dien zij beminde.

Op een avond - het was in de Opera - trad zij binnen in hare loge met een vriendin.

Over haar, vlàk over hare loge, in een andere loge, zat de prins met drie zijner maîtresses.

Geheel de zaal zag van de eene naar de andere loge.

- Wil je weg gaan? fluisterde de vriendin tot de prinses.

Zij glimlachte, en zeide:

- Neen. Ik blijf.

Zij bleef den geheelen avond. Over haar, in zijn loge, bleef de prins tusschen zijn drie maîtresses, die hij betaalde met het geld van de prinses, den geheelen avond, en de luide lachen der deernen, met juweelen bevonkeld, klonken tot in de ooren van de prinses.

En er was dit zieleraadsel: dat hij, die voor *iedereen* altijd geweest was edelman, gentleman, edel, hoffelijk, zacht, mild, teeder...voor zijn vrouw, die hem aanbad, die hij haatte, en voor zijn vrouw *alleen*, een ploert werd.

Hij was een ploert voor h ar alleen.

Hij bleef voor allen de anderen de hoffelijk milde, edele edelman...

* * *

Den dag na den opera-avond ontving de prinses in hare slaapkamer een jongen Engelschen schilder. De jonge Engelschman had de prinses reeds lief gehad v or haar huwelijk: hij, van burgerstand, had nooit aan een huwelijk gedacht; zij had nooit iemand anders lief gehad dan den prins.

De prinses liet den Engelschen schilder in hare kamer binnen, v or de oogen van den prins.

- Wien ontvangt u hier, in uw kamer, in *mijn* paleis, mevrouw? vroeg de prins.

Zij zeide koel, maar *in* haar brak haar hart:

- Mijn *amant*.

De Engelschman keek den prins vast aan.

De prins boog, sarkastiesch; hij zeide:

- O! - d an is het uitstekend: vergeef mij mijn indiscretie!

En zijn lach van haat we rklonk langs de trappen en hallen.

* * *

De prinses ging naar het buitenland, met den Engelschen schilder. En hare familie, hare vrienden, hare kennissen, hare onder-

geschikten en bedienden, *allen* hebben goed gekeurd wat zij deed. Zij zeiden:

- Zij heeft *te* veel geleden: de Engelschman heeft haar héel lief...

Maar zij...

Zij bleef den prins beminnen.

De prins stierf, plotseling.

Voor het paleis, onverwachts, steeg de prinses uit haar automobiel. Zij was in zwaren rouw; een lakei torste een immensen krans.

- Waar ligt hij? vroeg zij den suisse.

Men leidde haar in de chapelle-ardente. Daar, aan de baar, was zijn moeder, waren zijn broeders en neven, en de prinses, tusschen den gloor der kaarsen en den zang van de litanieën der priesters zàg hem...dood...

En zij stortte voor zijn lijk, onmachtig zich te beheerschen, en zij riep:

- O, Filippo! O, Filippo! O, Filippo!

Haar lippen persten op zijn biddende, koude handen.

Men moest haar, met geweld bijna, oprichten. Men droeg haar bezwijmd van smart heen...

* * *

De prinses huwde den Engelschen schilder, en *allen* vonden dat goed, want de schilder beminde haar zeer, en men zeide:

- Zij heeft *te* veel geleden; zijn liefde zal haar wellicht troosten...

Heeft zijn liefde haar ooit troost gegeven?

Dat vraag ik mij af, als ik langs het historische paleis ga, waar nu de oude, trotsche moeder, de broeders, de neven het genadebrood eten uit de handen der vrouw, die hun zoon, broêr en bloedverwant - een edel mensch voor ièdereen behalve voor hàar - uit haat als een ploert heeft kunnen behandelen...

En bedenk, dat deze Kleine Roman een Grooten Roman had kunnen worden.

II

Zij heetten Alwine en Dorothée, en zij waren naar Nice gekomen uit Rostock. Alwine was gescheiden van haar man, die boekhouder was geweest bij een bankiershuis, en zij had weten te verkrijgen, dat hare drie kinderen aan haar werden toe gegeven: de man had het niet willen tegenwerken, omdat hijzelve, steeds op kantoor, niet wist wat met de kinderen aan te vangen en zich had gewonnen gegeven.

De kinderen heetten Elsa, Willy en Kätchen en waren dertien, twaalf en zes jaar. Was Alwine reeds in de dertig, Dorothée, nauwlijks, was in de twintig. De twee zusters geleken op elkander; zij schenen niet anders dan twee rustige Germaansche vrouwen van de burger midden-klasse, met kalme blonde gezichten, het haar in een Germaansche vlecht om den kruin gewonden, beide eenvoudig gekleed in donkere tailor-pakken en linnen blouses.

De drie kinderen waren aardige kinderen. Elsa was een lief, zacht, een beetje spichtig uitgegroeid meisje; Willy een turbulente maar èchte jongen; Kätchen was een dotje, net een klein Roodkapje, in haar roode schoudermanteltje en rood, nauw het blonde haar omsluitend, wollen kaproentje, en zij waren alle drie goed opgevoed. Zij hadden lieve, rustige kinderstemmen en de meisjes maakten een kleine *kniks* als zij groetten, een *révérence-tje*, en Willy boog dan diep zijn jongensrug, als ware hij een klein dansmeestertje.

Alwine, wie na de scheiding, een som van vierduizend mark was toegestaan, had, na een onderhoud met Dorothée, besloten naar Nice te gaan. Het was nog vroeg, September. De groote magazijnen waren gesloten, de hôtels ook. De stad ontwaakte nauwlijks uit hare lange zomersiësta. Alwine, Dorothée en de kinderen stapten af in een hôtél bij het station. En den volgenden morgen, alle vijf in een fiacre opgehoopt - een aardig blond troepje te samen, vooral om de kinderen - reden zij rond om te zoeken naar een *appartement meublé*.

Zij hadden eenige appartementen gezien, die waren haar te klein en te duur. Zij reden steeds om en om en de kinderen hadden plezier in het toertje. Voor het hek van een villa zagen zij: *appartement meublé*; de twee vrouwen stegen uit; de kinderen, blond aardig troepje, bleven in het karretje en de koetsier maakte grapjes met hen; Roodkapje was op de bok naast hem geklommen.

De villa behoorde aan een oude Fransche gravin; de gravin bewoonde ééne étage, de bovenste. Zij had vroeger, met haar getrouwde kinderen, de geheele villa bewoond. Zij had veel treurigheid gekend, hare dochters waren gestorven; de geldzaken gingen slecht. Zij kon echter hare villa niet verkopen, omdat zij gehecht aan het huis was. Zij verhuurde nu, gemeubeleerd, omdat dat voordeeliger was, de beide overige appartementen.

De oude gravin zag van haar balkon het rijtuig stil houden, de vrouwen uitstappen. In een zonnestraal, waren de kinderen in de fiacre een allerliefst groepje: blonde lokjes, blanke gezichtjes, lieve speelsche manieren. De beide vrouwen schenen rustig, kalm, een beetje burgerlijk en zochten waar zij moesten bellen.

De gravin had geen concierge meer.

- Marie, riep de gravin tot de oude keukenmeid, hare eenige dienstbode, die juist bezig was het bed harer meesteres op te maken. Daar zijn dames...zeker voor het appartement! Ga haar gauw te gemoet: zij zoeken.

De gravin was een beetje nerveus, om haar appartement. De eerste étage der villa, rez-de-chaussée, was al heel goed verhuurd aan een schilder, maar de tweede étage was leêg, en was den vorigen winter zelfs leêg gebleven. Gemeubeleerde appartementen te verhuren in Nice is moeilijk, een *chance*. Soms is zoo een appartement dadelijk, in September al, heel goed verhuurd, aan rijke Russen, Amerikanen, die niet houden van het hôtél-leven. Soms komt er zelfs niemand naar kijken, tot wanhoop van den verhuurder.

- Ja, *madame la comtesse*, kwam de keukenmeid terug; die dames komen om het appartement. Ik heb ze al boven gelaten.

De oude gravin, deftige dame, zwart wollen doekje over ten-

geren rug, ging de trap af naar de middenverdieping. Zij groette vriendelijk de twee dames, en zij hoorde dadelijk, dat zij waren 'des Allemandes'. Zij hield niet van 'les Allemands'; in den oorlog, veertig jaar geleden, was haar zoon, een jong luitenantje, gesneuveld, vermoord door 'les Allemands'. Zij was dus wel vriendelijk, maar een beetje hoog, een klein beetje koud. De keukenmeid had de ramen der kamers geopend, toonde het appartement.

Het was eenvoudig en netjes gemeubeleerd: er lag linnen gestapeld in de kasten; er was Christophle-zilver in het buffet. Er was geen luxe, maar alles was zeer voldoende. Het appartement beviel zeer aan Alwine en aan Dorothée.

- En hoeveel is het, voor den winter, mevrouw? vroeg Alwine.

- Drieduizend francs, zeide de gravin een beetje hoog; zij vroeg vijfhonderd francs meer dan zij gevraagd zou hebben aan Russen of Amerikanen.

- O, dat is goed, zeide Alwine.

- En dadelijk, bij intrek, geheel te betalen, vervolgde de oude gravin.

- Dat is heel goed, mevrouw, zeide Alwine. Ja, dat is altijd zoo...

- U kunt mij zeker recommandaties voorleggen, niet waar? zei de oude gravin.

Want ik heb niet het genoegen u te kennen en de gewoonte is, dat de locataires zekere recommandaties voorleggen, als zij gemeubeleerde appartementen huren...Kan ik mij bij uw consul vervoegen?

Alwine en Dorothée zagen elkander aan.

- De consul? aarzelde Alwine. Wij zijn nog niet bij hem geweest. Wij zijn gisteren eerst aangekomen. Het hôtél is duur; wij wilden dadelijk ons appartement zoeken...Nee, mevrouw, ik kan u heusch geen recommandaties voorleggen: ik heb alleen mijn pas...Deze dame is mijn zuster...Daar, in het rijtuig, zijn mijn kinderen...

- Wat een schâtjes! riep de oude keukenmeid uit, op het balkon.

- Het is dan misschien beter, mevrouw, aarzelde Alwine; dat wij *terug komen*...als wij bij den consul geweest zijn?

Plotseling zag de oude gravin het vizioen van haar leêge appar-

tement, weêr voor een geheelen winter. En ook *zij* had, van het balkon, de fiacre gezien, vól blonde krulletjes, blanke gezichtjes, aardige speelsche kindermaniertjes: een karretje-vol lieflijke rozige jeugd. Zij had altijd veel van kinderen gehouden...

- Mevrouw, zeide zij tot Alwine. Ik heb anders *nooit* de gewoonte locataire's aan te nemen, die mij geen recommandaties kunnen voor leggen, want een oude vrouw als ik kan in een stad als Nice niet te voorzichtig zijn met wie zij in haar huis neemt. Maar u beiden schijnt mij zoo lief en eenvoudig toe, uw kinderen, daar ginds, vormen zoo een allerliefst troepje, dat ik...als u mij de drieduizend francs dadelijk betaalt...geene bezwaren wil maken. Wij maken dan een kontraktje op, u betaalt en het appartement is het uwe...

Alwine teekende, betaalde, en zij reden terug naar het hôtél, om de koffers te laten halen.

- Madame la Comtesse is gelukkig geweest, dezen keer, zei de oude keukenmeid, met het appartement. En dadelijk in September de heele huur al betaald!

- Ja...zeide, aarzelend, de gravin. Maar ik kèn toch die vrouwen niet...Et puis, ce sont des Allemandes...

- Zij hebben ten minste dadelijk betaald; surprises kan *madame la comtesse* niet hebben, zeide de keukenmeid; vooral omdat de dames schijnen *tout ce qu'il a de plus honnête*...en de kinderen schatjes zijn. Kom, mevrouw moet nu niet tobben. Russen zijn onzindelijk en betalen slecht, en Amerikanen zijn onverstaanbaar...heusch, zoo een nette Duitsche familie is waarlijk nog verkieslijker...

De gravin borg het geld weg.

En zij had berouw, dat zij de onbekende, nette Duitsche familie, met de schatjes van kinderen, als locataires aan had genomen in haar huis.

* * *

Op een morgen vroeg de schilder van de rez-de-chaussée de gravin te spreken. De gravin, bevende, ontving hem.

- Wat is er, monsieur Armand??

- Comtesse, zeide de schilder. Ik ben van nacht, om één uur thuis gekomen. De grille van de villa en de voordeur van het huis stonden wagenwijd open.

- O God, o God! beefde de gravin. Ik word nog eens vermoord!!

- Het is reeds de vierde maal, dat ik de grille en de deur open vind, en ik heb u willen waarschuwen.

- O God, o God, jammerde de oude vrouw. Wat kan ik doen, wat kan ik doen, ik, een oude vrouw? Monsieur Armand, het zijn die Duitsche dames, beneden, zeker...Ik zal ze onder handen nemen, en ze op het hart drukken, dat ze de deuren toch sluiten...

De gravin ging naar Alwine, en Alwine zeide, dat *zij* de deuren niet open liet, maar dat het de oude keukenmeid was. De gravin, zeer zeker van hare dienstbode, wist wel beter...

En sedert sliep zij niet meer, en luisterde uit...

Of spiedde uit, in het donker, op haar portaal, langs den trap.

* * *

Zij hoorde en zag het volgende:

Tegen elf uur, als de nachtrust gezonken was over de villa, wier grille en deur de oude keukenmeid zorgvuldig had gesloten, sloop, het zij Dorothée, het zij Alwine, naar beneden en opende, met haar eigen sleutels, voordeur en grille...Bescheiden mannenstappen klonken over het cement van den tuin...Bescheiden mannenstappen kraakten even lichtelijk over de trappen. Aan het appartement der Duitsche vrouwen bleef de voordeur op een kier en hare gang was verlicht tot drie uur...

De oude gravin sliep niet meer, en zij wekte telkens de oude keukenmeid. En zij zagen, door een reet van de persiennes, of langs de trap, bevende zich buigende, de bescheiden mannen komen door den tuin, de open voordeur in, lichtelijk stijgen de marmere trap op, en verdwijnen in het appartement der Duitsche dames. Er waren mannen bij, als heeren, als halve-heeren, als werklui. Alle standen schenen zich des nachts, tot drie uur toe, rendez-vous te geven in het appartement der Duitsche dames...

- En wij dachten, dat het zulke nette dames waren, fluisterde de oude keukenmeid. Zouden ze *spelen*, madame la comtesse?

- Ja, ze *spelen* zeker, zei de gravin. Een clandestine roulette...in *mijn* huis!! O God, o God...ik word zeker nog eens vermoord!!

En zij sloot zich op, met hare dienstbode, barrikadeerde de deuren, en de beide oude vrouwen sliepen niet meer, geen enkele nacht...

* * *

Soms waren de mannen dronken, als zij weg gingen, 's nachts om drie, vier uur, maar hunne stemmen dempten zich toch, bescheiden. Eens, over de trap, zagen de gravin en de keukenmeid, toen de nieuwsgierigheid hare vrees overwon, Alwine en Dorothée, met losse haren, in opene, witte peignoirs, afscheid nemen van hare bezoekers.

- O God, o God, jammerde in hare slapelooze nachten, de oude gravin; wat kan *ik* doen, een oude vrouw, die niemand heeft om haar te helpen! De politie inlichten??

- Om Godswil, neen, mevrouw! smeekte de keukenmeid. *Nóoit* de politie! *Nooit* de politie! Dat zoû maar schandaal maken voor *madame la comtesse* en de zaak verergeren...

Het was de *saison* nu, en het nachtelijk defilé der mannelijke bezoekers werd drukker en drukker. De schilder waarschuwde niet meer, dat grille en voordeur open bleven, de geheele nacht, *iedere nacht*.

Over dag, in den tuin, in de zonnige wintermorgens van Januari, speelden de drie blonde kindertjes zoet en lief, en als zij de gravin zagen, maakten zij een *kniks* en een buiging, zoo als nette Deutsche kindertjes doen. Tegen elf uur verschenen een oogenblik Dorothée en Alwine ook in den tuin: twee kalme Deutsche vrouwen van de burger-middenklasse, in linnen blouses, donkere rokken, een Germaansche vlecht om den kruin. De gravin lette op, dat zij zelfs zich niet poeierden het gelaat. Zij waren eenvoudig, modest, kalm, rustig en bescheiden, en installeerden zich in rieten stoelen met een Duitsch handwerk: tafelloopers met een grooten,

rooden steek geborduurd. De kinderen speelden, lief en aardig met elkaâr, nooit rumoerig, nooit hinderlijk.

Te zamen vormden vrouwen en kinderen, daar, in den tuin der gravin, een heel nette, Duitsche burger-familie, die bescheiden overwinterde in Nice.

* * *

Maar de gravin sliep niet meer, want zij beefde de geheele nacht van angst, dat zij vermoord zoû worden.

Zij keek ook niet meer langs de trap, in de nacht; zij keek zelfs niet meer door de persiennes in den tuin: zij kroop rillende onder hare dekens, en zij had gewild, dat de oude keukenmeid zoû slapen in hare kamer. Met koffers en meubels, iedere nacht, barrikadeerden de beide vrouwen de deuren.

En steeds, omdat zij uitluisterden, vernamen zij het openen van de reeds gesloten deuren, den bescheiden tred van vele mannen door tuin en langs trappenhuis.

Verder geene geluiden...

Zelfs als dronken de bezoekers stommelden, werd dit gerucht aanstonds gedempt, was er gesus van diskrete stemmen...

Het Carnaval naderde.

* * *

Op een nacht, om vijf uur, was er, na een paar vrij stille uren - Alwine en Dorothée waren naar het Veglione - meer lawaai in den tuin dan anders. Grove stemmen van ruwe mannen... En de gravin en hare dienstbode, nieuwsgierig, zagen, door de persiennes twee vulgaire, dronken pierrots, die thuis kwamen met Alwine en Dorothée, zij beiden in eenvoudige, witte domino's. De pierrots, met de beide Duitsche vrouwen, gingen mede naar haar appartement.

Onder zich hoorde de gravin deze nacht meer rumoer. Er was veel gelach, er was gerinkel van glazen, er was plotseling een klettering van scherven, als of een spiegel met een zwaar voorwerp werd ingegooid. Toen kreten en geschreeuw, en daarna stilte.

De beide ontzette vrouwen, meesteres en dienstbode, klemden zich tegen elkander, rillende.

- Zoû je niet monsieur Armand waarschuwen? Om ons te helpen? vroeg de gravin hare dienstbode. Zoû er misschien iets moeten worden gedaan??

- Ik durf niet, zei de keukenmeid; ik durf niet naar beneden gaan. En dan...monsieur Armand, met het Carnaval, komt soms niet vóór acht uur 's morgens thuis.

Het bleef stil, doodstil. Er was vale schijn van dageraad door de persiennes.

Plotseling...werd er lãng gebeld aan de deur van het appartement der gravin.

- O God, o God! jammerde de gravin. Wat is dàt nu??!

De vrouwen maakten niet open, bevende van den angst. Het elektrischesche bellen hield aan, dringend, dringend.

- Wie belt daar?? vroeg, voor de dichte deur, de keukenmeid.

- Ik, riep een zacht kinderstemmetje. Ik...Elsa!

Het was het oudste meisje, dertien jaar.

- Wat is er, Elsa? vroeg de gravin, door de dichte deur.

- Ik ben bang, mevrouw! smeekte Elsa met haar fijne stemmetje. En Willy is ook bang en Kätchen huult. Want mama en tante Dorothee komen niet slapen: ze zijn nog *altijd* in den salon, en de deur is wel op een kier en het licht is op, maar wij durven niet naar binnen, om mama en tante Dorothee te verzoeken toch te komen slapen! Het is al zoo laat en ze komen maar niet slapen, en de visite is al weg! Ach, mevrouw, genadige mevrouw gravin, wij zijn zoo bang, en het is al zoo laat en mama en tante komen maar *niet* slapen, en de visite is toch al weg...en het is zoo akelig...het is zóo akelig...ach, lieve mevrouw...want het is alles *rood* in de gang!! En wij zijn zoo bang, wij zijn zóo bang!!

Ontzet keken de beide bevende vrouwen elkander aan. Voor de dichte deur bleef de kleine Elsa smeecken. De nieuwsgierigheid overwon de ontzetting der gravin en van hare dienstbode. Zij schoven den barrikadeerenden koffer weg en openden de deur. Elsa wierp zich snikkende in de rokken der gravin.

- Wij zijn zóo bang, wij zijn zoo bang!! herhaalde het kind.

De gravin, de oude meid, daalden de trap af, geleid door het snikkende kind. Aan de open voordeur van het appartement der Duitsche dames stonden de beide andere kinderen, blonde Willy en blonde Kätchen, en zij schreiden en snikten ook.

De meid, de gravin traden binnen, als gestuwd door hare ontzetting en nieuwsgierigheid. Een vettig spoor van bloed smeerde over het parket van den corridor!

De meid, plots energiek, wierp de deur open van den verlichten salon.

- O...ooh!! kreet zij uit, krampende de vingers, omhoog.

- O...ooh!!!! snerpte de gil van de oude gravin, terwijl de drie kinderen, gillende van ontzetting, schreeuwende zich vast krampten aan hare bezwijmende beenen...

In den hël verlichten salon, tusschen een wanorde van gebroken glazen, weg geslingerde champagne-flesschen en een verbrijzelden spiegel, lagen over een tafel, een divan de twee naakte, gruwlijk verminkte lijken van Alwine en van Dorothée. Zij waren vermoedelijk geslacht door twee dronken slagersjongens; zij lagen met een breed mes opengespleten in plassen van bloed, dat overal rood vlakke langs gordijnen en tapijt en meubels. In de verwrongen monden der beide vrouwen waren proppen gestouwd van hare verscheurde domino's.

Arnaldo en Candido

Op een najaarsmiddag, - ik logeer bij mijn vriend Orlando voor enkele dagen op zijn landhuis bij Cecina - zitten wij bij het eerste, in hoogte, antieke marmeren schouw, opvlammende blokkenvuur, thee te drinken en ik zeg:

- Orlando, vertel me eens wat.

Orlando glimlacht en antwoordt, als hij in zoo een geval steeds doet:

- Wat wil je, dat ik je vertel?

- Dat weet ik niet, Orlando, antwoord ik; je mag vertellen wat je wil. Maar ik ben niet bespiegelend vanmiddag, en heb daarbij geen lust zelve te praten. Je moet dus, - je bent gastheer - me bezig houden, en me een verhaal doen.

Orlando lacht, strijkt zijn hand door zijn ravevlerk, strekt zijn beenen uit, lacht weêr eens, haalt zijn schouders op en zijn wenkbrauwen, en zegt eindelijk:

- Wil ik je dan het verhaal doen van mijn oom Arnaldo? Het verhaal van mijn oom Arnaldo en zijn vriend Candido¹?

- Dat is goed! antwoord ik en schenk zorgvuldig mijn tweede kopje thee en knabbel er brosse koekjes bij, terwijl Orlando hout op het vuur gooit...

Om daarna van wal te steken met zijn verhaal: het verhaal van zijn oom Arnaldo en van diens vriend Candido, hetgeen ik u, lezer, oververtel, maar in mijn eigen woorden, omdat Orlando beweert, dat die mooier zijn dan de zijne, al zijn de zijne sonoor

1 Spreek uit Cándido.

klinkend Italiaansch en de mijne maar de taal der vochte, lage landen...

* * *

Oom Arnaldo was bij de zestig, groot, slank, grijzend, aangenaam van blik en manieren, en alleraangenaamst in den omgang met zijne vrienden, die hij elken dag in cercle en café ontmoette. Oom Arnaldo was dan ook bemind bij alle zijne vrienden, en ook zijn kinderen hielden van hem, maar hij was gescheiden van zijn vrouw, ten minste zij leefde apart en zij zagen elkander nooit. Want oom Arnaldo was tegen over zijn kinderen, een zoon en een dochter, en zijn talrijke vrienden, nóoit in eenige vaderlijke of vriendelijke verplichting te kort gekomen, maar tegen over zijn vrouw was hij te kort gekomen in veel, zoo niet in alles, en zijn vrienden en zijn kinderen - zijn zoon Orazio was jong advocaat en zijn dochter was juist getrouwd - meenden, dat papa maar één fout in zijn leven begaan had: die van een echtverbintenis aan te gaan, want papa was van den beginne totaal ongeschikt voor de positie van trouw echtgenoot geweest. De kleine en groote avonturen en avontuurtjes van oom Arnaldo waren dan ook legio; zijn hart ontvlamde bij het minste lucifertje, dat een vrouwenblik zijdelings afstak en zijn zinnen stonden in laaie, met elke bekoorlijke Eva, die voorbij ging en zich even, hooger dan noodig was, trousseerde. Was het zoo ver, dan volgde oom Arnaldo noodlottig den zijdelingschen blik of het heel slanke enkeltje en...rts! weêr was er een jaap door zijn huwelijkskontrakt heen gehouwen, welk mishandeld dokument al aan rafels en reepen hing.

Zoo was oom Arnaldo, liefhebbend vader, joviaal vriend en kameraad, man-van-de-wereld in alle opzichten, schitterend van ontelbare kwaliteiten, maar alléén slaande een droevige figuur als echtgenoot, vooral als trouw echtgenoot. En zijn vriend Candido, helaas, was hoewel klein, gezet en kalend door koolzwart haar, als hij, zijn moreel zoo niet fyziek evenbeeld. Zijn vriend Candido was ook een liefhebbend vader - zijn zoon was luitenant bij de Sardinische grenadiers, te Rome, - een joviaal kame-

raad en vriend, een schitterend man-van-de-wereld en cerclegenoot, en daarbij, helaas, de als oom Arnaldo even ontrouwe gemaal eener dame, die achter de koulissen blijft van dit verhaal.

De beide rijpere, maar steeds onvlambare, elegante viveurs en clubmen kende dan ook iedereen op de 'piazza', zoo als men zegt in het Italiaansch, en als zij beiden, de een groot en slank en grijzend, de andere gezet en klein en nog koolzwart, stonden voor Aragno of voor den cercle, op het trottoir, naar de gewoonte der Italiaansche heeren, wuifden zij onophoudelijk hier een groet met de hand, daar een zwier met den hoed, en om den haverklap een joviaal 'addio!' toe, aan joviaal terug glimlachende kennissen en vrienden bij legio.

* * *

Zoo stonden de zaken toen Candido oom Arnaldo op een morgen vóór Aragno bejegende met deze woorden:

- Vriend Arnaldo...je weet niet, wat me overkomt?
- En wat overkomt je dan...vriend Candido?
- Arnaldo...mijn vrouw is dood!
- Is je vrouw dood?!
- En het schijnt, dat ze me heeft vergeven. Want ik erf van haar...
- Je erft??
- Ja, maar...
- Maar wat dan toch, gelukkige vriend Candido?
- Ik erf van haar geen geld...maar...
- Maar wat?? Spreek op!
- Een operette-troep, te Venetië! Ja, beste Arnaldo, wees maar zoo verbaasd als je mogelijk is! Ik erf van mijn vrouw een operette-troep, te Venetië! Zij was rijk, maar haar geld laat ze mij niet na; ze laat mij na haar operette-troep, waarvan ze, om zich te amuzeeren, beste kerel, direktrice was! Te Venetië!!
- Was je vrouw dan...direktrice van een operette-troep!
- Ze was direktrice van een operette-troep! Te Venetië! Je hebt het nooit geweten? Het is een feit en mijn erfenis bewijst het je. Beste Arnaldo, ze heeft mij vergeven en niet vergeten in haar

testament, maar, in naam van alle goden, wat moèt ik met een operette-troep in Venetië??

- Beste Candido, zeide Arnaldo; ik wist niet, dat je een operettetroep erven kon!
 - Ik ook niet, beste Arnaldo, maar de notaris verzekert het mij. Ik erf de *impresa*, de onderneming; ik erf het recht om met mijn troep verschillende operettes op te voeren, ik erf de kollektie partituren, ik erf de muziekinstrumenten van het orkest, ik erf decoraties, kostumes en requizieten, en ik erf de verplichting na te komen de kontrakten met de artiesten.

- En je erft de prima-donna?
 - Neen, Arnaldo, ik erf gelukkig niet de prima-donna, want die is Elodia Gineschi en die is zestig jaar.

- La Gineschi? Maar dat is een fameuze aktrice!
 - Dat is ze ook, en ze is nog altijd fameus: ze heeft een stemmetje, nog altijd, als een straaltje puur water en een taille om te omspannen en ze heeft héel veel talent, al is ze zestig en ze is nog altijd om te stelen als de 'Duchino' (Le Petit Duc) of als de 'Vedova allegra' (de Vroolijke Weduwe). Maar...ze is zestig. Wat de prima-balle-rina *niet* is: die is maar even de twintig over, en die is...

- Die is? vroeg begeerig, met fonkeloogen, Arnaldo.
 - Artemisia Cherubini!
 - La Cherubini! juichte Arnaldo uit. Maar Candido, wat een troèp! La Gineschi en la Cherubini!! Maar Candido, gelukkige kerel, wat een troèp, wat een puiktroep erf je!

- En de tenor is Carlo Manetti!
 - Carlo Manetti! Maar dien heb ik ook dikwijls gehoord en gezien, en dat is ook een jongen van talent! Beste Candido! Bèste Candido! En wat ga je nu doen, met je operette-troep in Venetië?

- Wel, beste Arnaldo, ik denk dat ik de heele boel liquideer! En van de hand doe voor een prikje aan den eerste, den beste, die lust heeft...

- Candido, ben je dò! Zoo een puiktroep voor een prikje te liquideeren! Daar komt niets van, hoor, riep uit oom Arnaldo.

- En wat dan, Arnaldo? Wat wil je dàn dat ik doe met mijn erfenis?

- Hoor, Candido, ik zal je zeggen wat ik wil, dat je er meê doet! Zèlve, met mij, als ik je helpen kan, de boel exploiteeren en de *impresa* voort zetten! Als je vrouw er direktrice van is geweest, om zich te amuzeeren, waarom zouden wij samen er dan niet direktors van kunnen zijn, óók om ons te amuzeeren, al is het maar voor een paar maanden? Wat zeg je van mijn plan, Arnaldo? Willen we dadelijk den trein naar Venetië nemen?

- Wel, Arnaldo, zeide Candido; het idee lacht me wel toe; om vooreen grapje - *un' scherzo grazioso* - de boel gedurende een tijdje te exploiteeren, maar...er is mijn zoon, Dario. Zie je, dat is een ambitieus heer, een uitmuntend goed aangeschreven officier, en hij wil niet minder worden dan - in de toekomst - Minister van Oorlog!

- Ja, zeide Arnaldo nadenkend; dat is precies, als *mijn* zoon Orazio, nu nog een jong advocaatje, maar even als jou jongen heel serieus, zoo serieus, beste vriend, als wij nooit waren of zullen zijn, en die ook eierzuchtige droomen koestert van deputato en hóoge politieke loopbaan...Maar, als we nu eens eerst met onze jongens praatten??

- En met den notaris! riep, al gewonnen, Candido uit. Kom meê, Arnaldo, kom meê! Kerel, wat een dolle pret zullen we hebben! Alleen, eerst met de jongens praten, hoor, en het ze niet àl te dol voorstellen!

* * *

Arnaldo en Candido, als twee stramme, oudere heeren, repten zich naar den notaris. En met een belletje hier en een belletje daar werden de beide zonen Dario en Orazio opgetelefoneerd.

-...Het is om een erfenis, Dario...Orazio, het is om een erfenis!

In minimum van tijd waren de serieuze jongelui op het kantoor, bij den notaris, samen, met hunne beide dartele vaders. Maar de vaders deden niet darterel; zij deden als èchte mannen-van-zaken.

- Zie je, Dario, zei Candido; dàdelijk de boel van de hand doen, dat zegt de notaris ook, zoû een gróot verlies ons geven. Je weet,

ik was het nooit ééns met je moeder, dat ze plezier had in die operette-onderneming; wij zijn te deftige lui voor zoo iets, en jij, natuurlijk, sprak er ook nooit over met je mede-officieren, maar...nu het eenmaal zoo is, nu we die boel erven, kerel...gaat het toch heusch niet aan die heele rommel, die misschien wel een paar honderd-duizend francs waard is...

(De notaris, wien een goed souper was beloofd in den cercle, beaâmde dat ten volle...)

- Voor misschien...tienduizend balletjes van de hand te doen...Daarom dacht ik er over, Dario, ik moest heusch nog maar wat dóor gaan met de *impresa*, tot dat wij de heele santekraam voor een goede som kunnen verkoopen...Kijk, gèld heb *jij* toch ook noodig, wil je een chique militaire carrière maken...

- En...voegde oom Arnaldo thans er aan toe, sprekende tegen *zijn* zoon Orazio, die er reeds in zijn gekleede-jas als een minister uitzag, terwijl zijn vader een beetje verlegen glimlachende voor hem stond in een vroolijke, Engelsche ruit, *en veston*, met een anjelier in het knoopsgat; nu dacht *ik*, Orazio, mijn vriend Candido, daar te Venetië, een beetje te hèlpen, zie je, met de *impresa*, want, God kerel, zonder toezicht en contrôle, bestélen ze je, bestélen ze je...En dan deel ik met Candido in de recette...en dat komt jou toch óok ten goede...voor je politieke loopbaan, zie je...

- Ja, zeiden Orazio en Dario, en zij zeiden het, elkander aankijkende, bijna te gelijker tijd:

- Maar zouden onze vaders...wel *serieus* genoeg zijn, voor zoo een taak!
- Daar kan je zéker van zijn, hoor jongens! verzekerden de papa's plechtig.
- Als het zúlke gewichtige geldzaken betreft...ging Arnaldo plechtig voort...
- En de carrière van onze jongens, viel Candido in...

De jongens waren gewonnen, de notaris soupeerde dien avond heerlijk en titubeerde om vier uur des nachts tusschen Arnaldo en Candido naar huis...

En de twee nieuwe operette-impresariï, glunder knipoogende tegen elkaâr, vertrokken den volgenden morgen naar Venetië, om de erfenis te exploiteeren.

* * *

Te Venetië, in het Fenice-theater, reeds gehoord door de overleden direktrice, wachtte de geheele operette-troep, met den maëstro-orkestdirekteur aan het hoofd, de komst af van den erfgenaam. En de erfgenaam, Candido, verscheen, dikbuikig joviaal en prettig glimlachend, man-van-de-wereld en man-van-den-cercle, met naast zich zijn vriend Arnaldo, slank, grijzend, joviaal en prettig glimlachend, man-van-de-wereld en man-van-den-cercle, en beiden deelden handen uit hier en complimentjes uit daar, en alle de leden van de operette-troep waren verrukt, zoo wel de maëstro, als Elodia Gineschi en Artemisia Cherubini en Carlo Manetti en alle, alle de anderen...Zeker, de onderneming werd voort gezet, de kontrakten zouden worden nagekomen, en de relâche-avonden, die er geweest waren, waren niet meer dan voegzame rouw geweest na den dood van de direktrice.

Zoo zoû dan ook morgen-avond de Duchino weêr worden vertoond, en Elodia Gineschi, zestig jaar, verscheen als de Petit-Duc, terwijl Arnaldo en Candido - rok en witte das - de contrôle zouden formeeren. En vóór de voorstelling, zeide Arnaldo tot Elodia, teeder:

- Elodia...herinner je je...vijf-en-twintig jaar geleden?

- Zeer zeker, glimlachte Elodia. Zeer zeker, signore Arnaldo. Wel, u is nog de zelfde.

- En jij, Elodia, je bent épatant, met je fijne stemmetje en je fijne figuurtje, in je travesti van Duchino!

- O, caro amico, zeide Elodia; *ik* ben grootmama, al heb ik wel talent en nog stem, en al zegt mijn kleindochter, dat ze het nóoit zoo zal doen als ik...

- En wie is je kleindochter, Elodia?

- Dat is mijn kleine Duchessina, dat is de kleine Elvira Titanetti.

- Ach, Elodia, ach Elodia! lachte Arnaldo en Elodia lachte; wat

een *scherzo grazioso* is dat!! Speel jij den Duchino en je kleindochter de Duchessina??

- Ja, ja, senza dubbio! zeide Elodia; en zij lachten allebei, dat het een aard had, en de kleine Elvira kwam juist aan, en Arnaldo maakte haar duizend complimentjes, die zij verdiende, maar daarna kwam een knecht hem roepen, van wege signore Candido, om toch bij de contrôle aanwezig te zijn; daar de signore het alleen niet af kon.

Wel, aan de contrôle ontvingen de beide chique heeren geheel de chique wereld van Venetië, want het geval was dadelijk bekend geworden; de bezoekers stroomden toe - ook omdat werkelijk de troep aller-uitstekendst was - en Arnaldo en Candido ontvingen prins die en markies die en de markiezin die en de prinses die, en het waren handdruk en handkus en buiging en grapje over en weêr, en allen vonden het alleraardigst, dat twee zulke gezellige viveurs als Arnaldo en Candido - bekend op de 'piazza', hoor! - de *impresa* zouden voort zetten. De *impresa* verdiende dat. De gril van de overledene direktice was geweest een uitstekende troep te bezitten, de kostumes, decoraties en requizieten waren zelfs van een niet gewone luxe, en toen grootmama en kleindochter, *duchino* en *duchessina* hare coupletten detailleerden, ging er een gejuich op en een: brava! brava!!, en de voorstelling was een groot succes.

En de recette bedroeg twee-duizend-drie-honderd-vijftig francs.

- Nu, zeide Candido; dat is twee-duizend francs voor de *impresa* en drie-honderd-vijftig francs om van avond eens te soupeeren.

* * *

Wel, er werd gesoupeerd, in den Cappello Nero; er werd gesoupeerd met àl de artiesten en met àl de heeren musici; en Artemisia Cherubini, de ballerina¹, zat naast Candido en de kleine Duches-

1 Er is bij goede Italiaansche operette-troepen steeds een ballet; waar geen balletmuziek werd geschreven, wordt die er dan bij geïmproviseerd, maar gedanst moet er worden.

sina, Elvira Titanetti, zat naast Arnaldo, en de beide heeren, nog stram en jeugdig voor hunne vaderlijke leeftijden, ontvlamden als zij gewoon waren te ontvlammen voor schalke blikken en slanke enkels. Het souper duurde gezellig tot twee uur; toen stond Elodia op, en ook de anderen keerden huiswaarts, de een na den ander, dankbaar voor de genoten pret.

En de *impresa* werd met succes geëxploiteerd. Om den anderen avond was er voorstelling, en Elodia behaalde triomfen in de Mascotte, in de Vedova Allegra, niet het minst in de Bella Elena, waarin zij, trots hare zes kruisjes, alleraardigst was, allerliefst zong en heel ondeugend akteerde. En daar de recettes afwisselden tusschen tweeduizend-vijfhonderd, en tweeduizend-zevenhonderd en tweeduizend-zeshonderd, en Candido van ronde getallen hield, werd er na iedere voorstelling, en kasopname, tweeduizend ter zijde gelegd voor de *impresa* en werd dat bagatel van een rest gegleden in de rokvestzakjes van Candido en van Arnaldo, om lekker, met àl de artiesten, en al de musici, te soupeeren in den Cappello Nero.

Wel, de soupertjes werden beroemd. Het werden kleine orgietjes, waar geheel Venetië den mond vol van had, en de prinsen en markiezen namen er wel eens deel aan, en hunne dames watertandden om er ook eens bij te zijn...maar dāt gebeurde niet. De kleine orgietjes duurden weldra, in plaats van tot twee uur, tot drie uur, toen tot vier uur, toen tot vijf uur, en eindelijk was er, na de Bella Elena, een soupertje, dat duurde tot acht uur, en het werd besloten met een quadrille van Candido en Artemisia en van Arnaldo met Elvira, óp de tafel, tusschen de leêge champagne-flesschen.

Het was *dit* orgietje - de exploitatie der *impresa* door de beide jolige viveurs der ronde getallen had juist twee seizoen-zomermaanden geduurd - waarvan zelfs de faam in Rome doorklonk, tot de serieuze ooren van den aanstaanden Minister van Oorlog en die van den deputato *in spe*. De beide serieuze jonge-lieden beraadslaagden met elkander, namen den trein, en arriveerden te Venetië, juist vóór den aanvang van den Duchino. Zij troffen

hunne vaders aan bij de contrôle, gerokt, gewitte-dast, gewittebloemd, joviaal en stram als steeds, met misschien alleen de óogleden wat heel erg vermoeid. De vaders waren zéer onder den indruk van de plotse verschijning hunner jongens. Na de voorstelling - als steeds een succes voor Elodia en hare kleindochter - wilden de jongens absoluut inzage hebben der boeken. Het bleek, dat de tweeduizend, rond getal, de kosten van iedere voorstelling dekten...maar ook meer niet.

- Maar hoè, per Bacco, vroegen toen Dario en Orazio; is de recette iederen avond toch altijd tweeduizend en nooit meer of minder?

Het geheim van het orgietje werd hun medegedeeld, en zij zagen elkander aan, zij sloegen de handen in elkaâr en schudden de serieuze hoofden, en namen hun besluit.

Wel, dien avond - de oude heeren, heusch wat aangegrepen door de vermoeienissen der *impresa*, begrepen, dat het mòest - werd het laatste orgietje gevierd. Dario en Orazio zaten mede aan, aan beide zijden van Elodia, en bleven correkt en netjes. Het orgietje duurde tot half vijf, niet later. Maar Dario en Orazio waren zóo gewonnen door den vroolijken toon, die er heerschte en door de waarlijk wel goede champagne van den waard des Cappello Nero's, dat zij hunne dartele vaders vergunden de beroemde quadrille tusschen de leêge flesschen te herhalen met Elvira en met Artemisia...

Het was het einde van de *impresa* der beide vroolijke heeren. Den volgenden morgen, voor vijftienduizend francs, verkocht Candido zijn erfenis aan een impresario uit Milaan.

En vertrokken Candido en Arnaldo, krachtig vast gehouden aan den arm door hunne jongens, die hunne carrière's al zagen onherroepelijk sombreeren! - naar het station, om den trein naar Rome te pakken, uitgelaten door àl de artiesten en àl de musici, die nóoit vergaten de charmante soupertjes en kleine orgietjes, door hunne impresariï na iedere voorstelling aangeboden in den Cappello Nero, ter eere van het ronde getal.

* * *

Zoo luidde Orlando's verhaal over zijn oom Arnaldo en diens vriend Candido, beiden wèl bekend op de 'piazza' te Rome en te Venetië, welk verhaal in mijn vriends sonoor Italiaansch werkelijk nòg veel amuzanter luidde dan in mijne taal der lage en vochte landen...

De jonge koning

I

De jonge Koning van Eretria stond voor zijne Moeder, die zat. Achter de Koningin-Moeder, als in-een geschrompeld, kromp de oude Grootmoeder, op een divan; de beide vorstinnen waren in zwaren rouw, de krippen sluiers floersden van heure hoofden af; de Moeder was een zeer schoone vrouw nog en de Grootmoeder, in hare krimpde houding, wrong steeds de handen en kreunde zacht, van smart en van halven waanzin. Door het groote vertrek, heen en weêr, liep, fronsend de blonde brauwen, des Konings Oom van vaderszijde, een forsche man in kolonelsuniform.

De jonge Koning was in rij-tenuë; hij was juist van zijn rit terug gekomen, en de Koningin-Moeder, die, angstig, hem afwachtte, had hem omhelsd, met een snik ingehouden, en hem toèn gezegd, zijn morgenrit voortaan na te laten. En de jonge Koning, met een beweging van drift, had zijn pet en zijn rijstok neêr gegooid op een console, en hij stond nu voor zijne Moeder, die zat. De jonge Koning was nauwlijks twintig jaar. Hij vertoonde reeds een ge-erfden aanleg tot zwaarlijvigheid, maar, om zijn jeugd, was er nu nog slechts een ronde lijn van molligheid om zijne wangen, en waren in zijn roze, frisch gelaat de blauwe oogen zacht en vriendelijk, en glimlachte meestal de weeke mond, geschoren de bovenlip, met een beminnelijken, sympathieken trek.

Nu glimlachte de jonge Koning niet. Nu fonkelden zijn oogen bijna door tranen en de drift krampte hem in zijn al mollige

handen. En hij stond voor zijn Moeder, die zat, na hare emotie en angst, roerloos in den hoogen fauteuil, het rouwfloers kreukplooiende van haar hoofd langs haar zwart gewaad.

- Welnu! riep toen de jonge Koning. Als het dan zóo is...laat mij dan afstand doen! Dan heb ik er genoeg van! Ik heb er genòeg van!

Zij antwoordde niet. De Moeder zat roerloos, herademend, omdat haar zoon levend voor haar stond, ongedeerd; in den divanhoek kreunde de Grootmoeder en wrong altijd, altijd door, de handen en de Prins, fronsende, staakte niet zijn nerveuze wandeling op en neêr, de groote kamer door. Maar de jonge Koning herhaalde:

- Ik heb er genoeg van! Laat mij dan afstand doen! Wat zal ik hun Koning blijven als zij mij haten! Als zij mij haten, zoo als zij mijn vader en broeder haatten, die zij als honden hebben dood geschoten aan onze zijden! Als zij mij haten, zoo als zij ons allen haten, u Moeder, u Grootmoeder, u vooral, Oom! Wat zal ik hun Koning blijven, en wat zullen wij blijven in dit land! Laat mij afstand doen, laat ons weg gaan! Laten wij tè trotsch zijn te blijven heerschen over wie ons haten en ons dood schieten als honden, als honden! Mijn vader...hij had misschien fouten! Maar mijn broêr...

De Moeder had een gebaar; zij klampte, inhoudend haar smart, de handen als smeekende samen; de jonge Koning achtte het niet in zijn hevige aandoening.

- Mijn arme broêr...voer hij voort; welke fouten had *hij*? Wèlke fouten? Als een hond, als een honds hebben zij hem dood geschoten, dood geschoten aan onze zijden, naast Vader ook hèm dood geschoten; in ùw armen, Moeder! Moet ik voort gaan te heerschen over hen? Ik haat hen ook, ik hàat hen: ik kan niets voor hen, en ik haat dit land, ik haat heel dit land, deze stad, ik haat dit alles...

Hij slingerde zijn arm uit en wees breed de witte stad aan hare azuren zee, die blankte, die blauwde in wijd vergezicht en panorama, zichtbaar uit de drie boogramen der zaal.

De jonge Koning vervolgde:

- Ik ben jong! Ik wil leven! Ik wil genieten van het leven en jong zijn. Ik wil mijzelf zijn en geen pop meer: een pop, dien zij haten. Ik wil paard rijden als ik er lust in heb, zonder te moeten vreezen, dat achter een boom in het park er een loert, die op mij mikt met zijn revolver, om mij dood te schieten als zij mijn Vader hebben gedaan, en mijn armen Broêr...Hooft ge, Moeder, en gij, Oom, hoort ge? Ik wil jong zijn en ik wil leven, en ik wil wèg van hier, want ik haat alles, alles hier, en iedereen, en ik kan *niets* voor hen, trots al mijn goeden wil, trots mijn plooiën en buigen, trots mijn studie tot laat in de nacht, en trots al onze zuinigheid, die ons nauwelijks vergunt ons te omringen met de statie van onze waardigheid! Als zij dan tòch een Republiek willen hebben, wat zal ik *dan* plooiën en buigen en mij bleek blokken, en zoo zuinig zijn, dat ik zelfs geen nieuw paar rijlaarzen bestel, terwijl ik vind, dat ik ze noodig heb??

Hij stampvoette nu, met een blik naar zijn laarzen, en toen, kalmer, herhaalde hij:

- Heeft u het gehoord, Moeder; Oom, heeft u mij verstaan? Ik wil afstand doen.

Ik wil weg.

- Het kan niet, zeide de Moeder.

Achter haar kermde en kreunde de Grootmoeder in den divanhoek, en haar vele malen gebarsten stem, in tranen gebroken, herhaalde:

- Het kan niet, o neen, het kàn niet, Renato, het kan niet!

En de Prins, stakende zijn nerveuze wandeling, zeide ook, koel:

- Neen, dat kan niet.

- En waaróm kan dat niet, riep, stampvoetend, de jonge Koning. Waarom kan ik niet breken de nuttelooze boeien, die mij kluisteren tot niemands welvaart, tot niemands geluk, tegen àl hunne verlangens en wenschen in? Waarom moet ik leven, altijd denkende aan gevaar, zoo dat ik nóóit vergeten kan het vreeslijke drama en een vizioen van bloed altijd, altijd, hier, hièr, zie *voor* mijn oogen: mijn Vader, mijn Broêr, in hun bloed!! Het kàn, want ik *wil* het: ik wil weg, ik wil weg van hier, ik wil afstand doen en wèg, en ik zal het hun zeggen, van daag, nu, dadelijk: ik

zal het aan de Ministers zeggen...

- Het kàn niet, herhaalde de Moeder, zacht en vast; het kàn niet, Renato, want wij kunnen niet alles opgeven, kind, *alles* wat wij nog hebben: wij verloren al zoo veel, zoo veel!

- O neen, het kàn niet, Renato, kermlachte de Grootmoeder in halven waanzin van smart; wij verloren al Grootvader, Vader, en onzen Kroonprins; maar wij willen toch nog behouden ons land! Onze stad! Ons paleis! Onze macht, onze troon!

Zij rees plotseling op en zij riep:

- Wij willen toch onze *kroon* behouden, Renato, onze kroon van Eretria... Wij kunnen toch niet àlles verliezen... O, neen ik wil niet; neen, ik wil niet, Renato, ik wil niet, dat je afstand doet!!

En zij stortte weêr neêr in den divanhoek en snikte zachtjes en lachte; zij kermde en wrong, of zij het héel koud had, de handen.

Toen zeide de Prins:

- Het kàn niet Renato, want je mag niet *laf* zijn, en alles verlaten, wat ons toe behoort, wat ons toekomt, en wat wij verdedigen kunnen met ons leven, met ons bloed.

- Ons leven! Ons bloed!

De jonge Koning barstte uit in een schrillen lach en riep:

- Mijn bloed, dat zij vergieten willen als het bloed van honden! Mijn leven, dat zij belagen van achter een boom, terwijl ik paard rijd! Neen, ik wil eindelijk vrij zijn, ik wil leven mijn jeugd, vrij, vrij, en...

Een kamerheer, bleek, kondigde aan, dat de Ministers ten paleize waren en de Gouverneur der Residentie...

De Moeder rees op en zij greep des Konings mollige hand.

- Renato... ik sméek je! zeide zij; wees verstandig! Wees verstandig en... *sterk!* Bedwing je! Volhard!!

Zijn anders zoo beminnelijk glimlachende, weeke mond trok bitter; over zijn vriendelijke, blauwe oogen waasde het vocht...

En hij omhelsde zijn Moeder met een snik... en om haar geen meer smart aan te doen... bedwong hij zich... en volhardde...

En, tusschen de Koningin-Moeder en den Prins, begaf hij zich naar de Ministers, die wachtten met den Gouverneur.

II

Het was maanden later.

Het Paleis was geheel verlicht, want er zoû een gala-maaltijd zijn dien avond, ter eere van het bezoek eens hoogen gasts: de Prezident van een Zuid-Amerikaansche Republiek. Maar juist, op het oogenblik, dat de jonge Koning, vóór het banket, zich kleeden wilde in zijn generaals-uniform - voor hem op tafel lagen, in de open étuis, zijn orden en schitterden als juweelen sterren - klonken schoten voor het Paleis.

De Koning schrikte en zijn kamerdienaar vluchtte.

En door een tusschengalerij, die geleidde naar de vertrekken der Koninginnen, klonken kreten en de Vorstinnen stortten binnen in de kleedkamer des jongen Konings.

- Renato! Renato!! gilde de Koningin-Moeder.

- O, heilige Moeder Gods! kermde de Grootmoeder. Het is gedaan, het is gedaan!

De Moeder, in haar zwart fluweelen kleed, waarom de zwarte kanten sluiers, den blooten hals overfonkeld van brillanten, klemde den jongen Koning, die nog in zijn hemd stond, in hare bloote armen. En de Grootmoeder, aan zijn voeten, stortte in een, en kromp daar als stierf zij van waanzin en angst, en tragiesch kreunde zij hooger:

- Het is gedaan! Het is gedaan!!

De Prins, in uniform, stortte binnen.

- Zij schieten!! riep hij.

In der daad, van uit een oorlogsschip in den haven, donderde nu het geschut.

Door de galerijen van het paleis hoorden de vorsten de vlucht der ontzette hovelingen, dienaren. Er waren schelle vrouwegillen, ruwe mannestemmen, er was gevloek, gescheld: er waren vooral wegdreunende, vluchtende stappen.

- Het is de revolutie! riep de Prins uit. Kom, Renato, neem je degen; kom meê; er *zijn* ons de troepen trouw; het is alleen de marine, die...

- Ik ben niet gekleed, zei de Koning.

Hij stond in zijn hemd, een uniformbroek aan, en met verlakte laarzen, in de bloote armen zijner Moeder, die, als verstomd van angst, zich met groote oogen klemde aan zijn borst, tot hij nauwlijks ademen kon...

Plotseling, in de opene deur der galerij, verschenen drie heeren. Zij waren korrek in gekleede-jas en zij bogen. De middelste der heeren zeide:

- Wij zijn de gedelegeerden van het Voorloopig Bewind van de Republiek van Eretria. De Republiek is uitgeroepen, de Koning is vervallen verklaard van de regeering, en met hem is de, tot nog toe heerschende, dynastie verbannen voor altijd...

- Ellendelingen! Ondànkbaren! kreet de Koningin-Moeder, met haar bloote juweelenborst haar zoon beschermende, en de Grootmoeder, aan 's Konings voeten, smeekte:

- Doodt hem niet! Doodt hem niet! Wij hebben alleen nog hèm!

De Koning beefde, hij zeide niets. Ook de Prins zeide niets.

De gedelegeerde ging door:

- Het leven des Konings is veilig en zal door een wacht worden beschermd. Maar de Koning moet oogenblikkelijk het land verlaten. Er staat een automobiel achter in het park, bij de achterpoort. Het koninklijk yacht ligt gereed in den Ouden-Haven en is ter beschikking van de koninklijke familie. De koninklijke familie mag zich begeven waarheen zij wil. Haar privaat eigendom zal beschermd worden en haar worden nagezonden aan het te kiezen domicilie.

- Ik ben niet gekleed, herhaalde bevende de Koning.

- Wil u dan oogenblikkelijk kleeden, Majesteit, zeide de korrekte heer. Er is geen tijd te verliezen. Het vertrek moet zonder uitstel zijn. Anders zal het Voorloopig Bewind onmachtig zijn de levens der koninklijke familie te doen beschermen...

Er was niemand om den Koning te helpen. Geen kamerheer, geen lakei. Niemand. Uitgezonderd dit kleedvertrek, scheen het immense paleis al verlaten. Buiten, van den haven af, klonken kanonschoten; in de straten ook werd geschoten en er klonken

kommando's door angstige kreten heen.

De Prins, haastig, wilde den Koning helpen.

- Uwe Hoogheid, hield de gedelegeerde tegen; kan niet in uniform gaan. Zij moet zich verkleeden. En zoo snel mogelijk.

- O God, o God, o heilige Moeder Gods! riepen de Koninginnen uit.

Zij lieten den Koning los en stortten weg, om hare mantels te halen. De Koning, een oogenblik, bleef alleen met de drie heeren. Hij beefde, zoekende een boordje. Toen hij er geen vond, sloeg hij met trillende vingers een zijden écharpe zich om zijn molligen, blanken jongensnek. Een der heeren hield hem zijn jasje op.

- Dank u, zeide de Koning vriendelijk.

Hij greep een automobielpet: hij was klaar, gehuld in een wijden mantel. Zoo wachtte hij, een oogenblik, op de Koninginnen en op den Prins.

En hij zeide, nerveus, bevende, trillende, met weenende oogen:

- Ik ben *zéer* blij, dat de Republiek van Eretria is uitgeroepen. Ik zal eindelijk eens niet bij iederen tred behoeven te vreezen dood geschoten te worden, als een hùnd. Ik zal eindelijk eens kunnen leven, voor mij, voor *mijzelven*...

De heeren, korrek, antwoordden niet...

Kort daarop, door de avonddonkerte van het paleispark, vluchtten de Koning, de Koninginnen, de Prins. De fares van den automobiel, bij de achterpoort, wierpen spookachtige stralenbundels uit. Nu snikte de Koning woest en de Grootmoeder riep, strompelende achter de anderen, struikelende over haar sleep:

- Het is gedaan! Het is gedaan! Het is alles, alles gedaan!

III

Het was weêr enkele maanden later.

De jonge, onttroonde Koning van Eretria stond bij een hoog open raam, dat uitzag over de goudbladerige herfstprachten van een Engelsch park. Groene, fluweelige gazons strekten zich uit

voor des Konings oog en roomblonde damhertjes weidden in die grazige verschieten. Een enkele witte statue blankte met een schelle vlak onder de warrelende bladeren...

De jonge Koning droeg een wit serge tennis-pak. Zijn slappe boord ontdekte zijn molligen, blanken jongenshals en een breede, gele lederen ceintuur omgaf hem zijn nõg slanke middel. Hij zag er frisch, rozig, jong en elegant uit: hij had zijn racket al in de hand, en hij zoû gaan tennissen met zijn neven en nichten: de kinderen van een. even als hij. onttroonden vorst, bij wien hij logeerde, nu de Koningin-Moeder nog niet besloten had waar zich te vestigen, om te slijten hare smart, rouw en ontgoocheling.

Maar de jonge Koning draalde...en, terwijl hij uitzag over het prachtige park, vulden zich zijn vriendelijke blauwe oogen met groote, groote tranen. Een golf van heimwee zwol in zijn hart. Een golf van heimwee naar...Eretria, naar *zijn* land, zijn geboorteland...dat hij *niet* haatte, dat hij lief had, lief had als niets ter wereld...en waar hij *nooit* weêr zoû keeren. Een heimwee naar zijn volk, wiens taal hij *nooit* meer zoû hooren, want òm hem sprak niemand meer die taal. Een heimwee naar zijn paleis in de rezidentie, naar zijn zomerkasteelen buiten...Wat was het hier alles klein, benauwd, eng, armzalig rondom hem heen! Wat miste hij hier grootheid, grootschheid, splendeur, eerbewijzingen; wat miste hij hier *macht*, al was het dàar maar een schijn van macht geweest! O, wat miste hij hier, op dit prachtige, Engelsche landgoed veel...veel...àlles...alles...wat zijn *leven* was...wat daàr verder zijn *leven* geweest zoû zijn; o wat miste hij...zijne koninklijkheid! Wat miste hij hier zijn koninklijke macht - een waan -; wat miste hij hier zijn kroon: een symbool! Wat voelde hij zich hier nu vernederd, vertrapt, weg gejaagd, de deur gewezen, en dat met een moderne korrektheid van moderne Republi-keinsche manieren, die hem razend maakte, razend van onmacht, razend van radeloosheid, razend van stille wanhoop...omdat het hem...plots...onweêrlegbaar, toescheen, dat hij alles...àlles verloren had, en onherroepelijk, wat waarde aan zijn leven had kunnen geven, ook al ware dat alles nooit meer geworden dan een sym-

bool en een waan: dat, waarvoor, tragiesch, alle zijne evenboortigen leven en ademen, omdat zij niet anders dan dät *kunnen* voelen in hun arme, gouden bloed...

Zijne weeke, beminnelijke mond trilde bitter; uit zijn vriendelijke blauwe oogen rolden de groote tranen over zijn mollige jongenswangen.

- Ik heb immers vrij willen zijn! dacht hij bitter. Zij hèbben mij niet dòd als een hond geschoten! Ik ben vrij: ik ben onafhankelijk! Ik kan *leven*! Kom, laat ons gaan tennissen...

En hij ging, nu neuriende en zwaaiend zijn racket.

En in de golf van weemoed, die zwol in zijn hart, tot het pijn deed, betreurde de jonge Koning, dat hij niet, vóór zijn paleis, in de nacht der Omwenteling, òf, degen ter hand, gesneuveld was in de verdediging zijner goddelijke rechten...òf dood geschoten was als een hònd.

Toen ik een kleine jongen was...

In de nuttelooze droomerijen, die, als het licht, het landschap of de atmosfeer der kamer gunstig zijn, tot mijn grootste genoegens behooren, is vooral een al heel nutteloos terug denken en terug droomen aan de langst verledene jaren, toen ik een kleine jongen was. Ik weet niet waarom dit is, en waarom het terug-zien naar de vreemde wazigheden der verledene jaren, naar het allereerste, dat ik mij heug, zoo groote bekoring oefent, dat ik moeilijk er mij aan onttrekken kan in de viooltjespaarsche en goudasschige schemeringen van zuiderzonsondergangen, in de doezelfluweelen verduisteringen van een kamer, waar het eerste vuur nog niet is opgevlamd en de eerste herfstkilte al huivert. Want belangrijk is dat terug-zien niet; er is niets belangrijks te zien; geen romantiesch voorval kleurt er in op, en de vreugde en het verdriet behooren aan veel latere tijden. En toch staren mijn droomende oogen die belanglooze eerste jaren in, en weeft er zich in schemer en duistering een weemoed om wat heel eenvoudig was: de eerste levensdingen van een kind, dat nog zichzelf niet kent, en, zich al latende gaan, zoekt naar wat hij zal zijn.

Ik was een stil, eenzelvig kind, en het verbaast mij nu, dat ik zoo was. Ik was de jongste van een groot huisgezin, rumoerig en druk over mij, en ikzelve was stil en eenzelvig, maar niet treurig dan hoogst zelden, omdat er meestal een glimlach zacht in mij was als een vonk, die gestadig glimpte. Ik was een week, zacht kind; mijn zusters waren al dames - ten minste, ik zag ze zoo; mijn broërs waren groote jongens - ten minste, ik vond ze héél groot, en ikzelve, heel beneden onder hen, kon niet anders dan week en

zacht zijn, hoewel ik niet was onderdrukt. Mijn vader bleef steeds wat ver van mij, maar mijn moeder was heel lief: ik was bij haar als een kuiken onder de vlerken der kloek, ik was veilig en warm bij haar, en ik had haar heel lief, omdat ik zeker was, dat zij mij altijd voor alles beschermen zoû. Want ik was bang, ik was een bang kind: ik was bang voor donkere trappen, ik was bang voor baardige mannen, ik was bang voor moordenaars en voor tijgers vooral, en dan was ik héel bang voor spoken. Voor dat alles, was ik zéker, dat mijn moeder mij zoû beschermen, maar ik was niet altijd bij haar: ik speelde op de kinderkamer, en de kindermeid zat aan het raam te verstellen, en hoewel zij wel vriendelijk was, verlangde ik soms naar mijn moeder.

En het is vreemd, maar ik heb dat verlangen altijd gehouden, en soms verlang ik nog naar mijn moeder, en toen zij gestorven is, en ik was al een man en getrouwd, is het mij geweest, als of er een bescherming uit mijn leven verdween.

Nu vond ik het soms wel prettig bang te zijn, en maakte mij verhalen van tijgers en moordenaars, heel groote tijgers en baardige moordenaars; de laatste vooral waren mijn stadige vrees en ik herinner mij nog de kilkoude rilling, die mij overviel, toen mijn nichtje - nu mijn vrouw - mij eens vroeg, zij toen een klein, bleek, blond meisje, veel jonger dan ik:

- Waar ben *jij* meer bang voor, zeg...voor *dieven*...of voor *mòordenaars*??

Toen heb ik, uit den grond van mijn bevend hart, gestameld:

- O...voor *móordenaars*...want diè...die maken je dood!

Die vrees is mij niet bijgebleven. Ik kan, tot angst van mijn vrouw, des avonds dwalen in achterbuurten in Italiaansche steden, om het romantische van die buurten, en ik ben bang noch voor dieven, noch zelfs voor móordenaars en ik heb nooit een revolver bij mij, omdat ik bang zoû zijn er iemand meê dood te schieten.

Bang voor den dood was ik ook. En eens, dat ik de dood *bijna* zag, ben ik zoo geschrokken, dat ik het nooit zal vergeten. Wij woonden in Den Haag, op de Mauritskade, over de brug, die naar

de Nassaulaan voert; het was winter, de gracht was bevroren en een schaatsenrijder zakte, terwijl ik voor het raam zat mijn kousjes aan te trekken - witte kousjes met róode strepen - door het ijs, onder de brug en werd, levenloos, bezwijmd in alle gevalle, er uit gehaald...Van mijn venster zag ik dat bleeke, natte lijk, met slappe armen, en druipharen, en toeë oogen, en vond het zóo verschrikkelijk, dat ik, één kousje aan, naar mijn moeder strompelde, de trap af, naar den salon, en in haar schoot uitbarstte in onbedwingbare snikken...doodsbang en kilvoud, omdat ik den Dood gezien had!

Vriendjes had ik weinig, ik speelde meestal alleen. Ik speelde allerlei spelen, waar de grootere broêrs en zusters niets van begrepen - het was rómmel, waarom zij lachten - maar voor mij was alles iets; en voor mijn spelen verzamelde ik de zonderlingste dingen: modeplaten, de gouden en zilveren blikjes van wijnflesschen, stukjes glas, lappen tarlatan van de baljaponnen van mijn zusters, giorno-ballons, en pionnen van belegeringspelen, die allen menschen waren en namen hadden.

En met die rommel - het wàs rommel in der daad - bouwde ik mijn eerste romans op, die vooral waren van door vreeslijke roovers en moordenaars geschaakte mooie dames: de roman liep meestal heel treurig af, en 's avonds huilde ik er om, in mijn bedje.

Ik was een heel vroom kind. Hoewel wij thuis niet vroom waren, had ik toch een kinderbijbel gekregen, en Adam en Eva in het Paradijs, o wat vond ik die mooi; Abel en Kain, de toren van Babel en Noach, maakten grooten indruk op mij: *God* vond ik vreeslijk groot en geweldig, en zoo streng, om bang voor te zijn...*God* moest je vreezen! - en ik vreesde hem ook, bijna meer dan de moordenaars...

Terwijl - heel vreemd vind ik dat nu - Jezus niet tot mij sprak en ik, toen ik van hem las, mijn éersten twijfel gewaar werd, en dacht: hij heeft nóoit bestaan...ze vertellen maar wat in dat boekje.

Ik was een heel vroom kind. Wij gingen niet naar de kerk, maar ik had een tante, die ging, en ik vond, dat *zij* gelijk had. En ik had

mijzelf een gebedje geleerd, dat ik 's avonds zonder mankeeren opzeide voor ik slapen ging: het begin luidde:

Eer wij 't hoofd ter ruste buigen,
 Waar ons leger is gespreid,
 Willen we onze dankbaarheid
 Aan den goeden God betuigen
 Voor den zegen ons bereid...

En ik eindigde dit gebedje-in-verzen met den proza-regel:

Heere, bewaar mij voor de Zwarte Kunst!

Want de kindermeid en het kamermeisje hadden in mijn bijzijn gesproken van de Zwarte Kunst en dat de Kunstenaar, door bezwering, plots de ramen in een huis óver het zijne *àlle* onverwachts kon doen open springen...en dat had ik zoo *verschrikkelijk* gevonden, hoewel ik niets zeide, dat ik maanden lang God bad mij voor de Zwarte Kunst te bewaren.

Maar nu kwam de tijd, dat ik mijn eersten roman niet alleen dacht maar ook schreef. Het was een verhaal, twee bladzijden lang in blauw gekaft cahier en het vertelde van een ridder in Konstantinopel, wiens paleis verbrandde en wiens schat uit zijn schatkist gered werd door een trouwen aap. Ik had het verhaal geheel alleen verzonnen, en was heel trotsch, dat het voorgelezen werd in den familiekring. Mijn tweede litteraire proeve - ik was acht jaar - was een beschrijving van Eskimo's, méer gedocumenteerd en minder verzonnen, en had weinig succes: bij den zin: 'zij smeren zich in met vet, wasschen zich nooit, en stinken vreeslijk...' begon mijn zuster luidkeels te schateren, het geen ik haar kwalijk nam en heel ongemotiveerd vond: mijn fiasco deed mij echter, na het succes van den ridder van Konstantinopel, zoo pijnlijk aan, dat ik in jaren niet meer schreef...

Groote fantazieën gingen in mij om. Sommige Bijbelsche namen, als Babylon, de Farao's van Egypte, of Nebukadnezar,

Semiramis riepen in mij een geheimzinnige aandoening van bekendheid op: iets, als of een stem in mij riep: zie je wel? daar heb je het weêr...en mijn zuster, die fantazie had als ik, maakte voor mij een han-gen-den tuin - o, een hangende tuin! Dat waren, in een hoek van de kinderkamer, op trappen van turven, met water gevulde medicijnfleschjes, en daarin bloemen gestoken...maar wees verzekerd, dat het voor mij geheimzinnige terrassen waren en exotiesch bloesemde boomen. Herinner je je wel, Trudy?

Zoo was het ook, toen mijn broêr Frans, zich eens met mij bezig houdend, mij opgaf tien namen te schrijven van edelgesteenten. Ik wist er geen tien: ik wist alleen brilliant, diamant, en parel...Maar hij zeide mij, dat parel geen edelsteen was, dat brilliant en diamant de zelfde steen waren en hij was het, die het lijstje voltooide, en mij leerde:

robijn, rood; smaragd, groen; turkoois, hemelsblauw; saffier, indigo; topaas, geel en rooskleurig; amethyst, violet; chryzoliet, gouden steen; chryzopraas, geelgroen; beryl, bruingoud...

Ik hoorde die namen voor het allereerst, maar ik zàg plots al die steenen flonkeren; het was of ik er vroeger, in héel vroegere tijden, bezeten had in groote schatkamers, en sedert heb ik altijd van edelgesteenten gehouden, hebben ze een groote bekoring uitgeoefend op mij: iets magiesch' en occultistiesch', iets van tooverkracht hebbende antieke pracht; juweelen, voor mij, zijn niet koud, maar hebben een blik en een ziel, zoo goed als bloemen, hoe ànders ook, maar levenloos zijn zij mij, sedert mijn broêr het lijstje opmaakte, nóoit geweest: de flonkering van hun naamklank was léven, en toen ik er daarna zàg, voor het eerst, ging een geheimzinnige huivering door mij heen, en droomde ik 's nachts van schatten.

En waarom *die* dingen nu grootere toovermacht voor mij hadden dan andere, weet ik niet, maar wel weet ik, dat een giraffe het eenige beest was, dat die zelfde aandoening van antieke tooverpracht op mij uitoefende, en ik in den Dierentuin héel lang naar de lang gehalsde, vierkant gevulde giraffe kon zien, met dat zelfde gevoel van stil voor mij weten: Zie je wel? Daar heb je het weêr...

dat beest, dat tooverbeest...van vroeger!

Nu zeg ik dit alles veel te scherp en te concreet: het was zóo niet; het was maar heel even iets, dat schoot door mij heen, iets van een geur en een kleur en een klank...dat dadelijk wèg was, en nù alleen weet ik, dat het was, zoo als ik het u vertel.

Dat is altijd zoo, met kinderherinneringen. Ik was negen jaar, toen ik, geboren in Holland, naar Indië ging, en nù weet ik pas, wat mij, op Java, bekoorde, en wat ik er miste...

Nu, dat ik Italië lief heb, nu weet ik, wat ik toen, kind van tien jaar, miste in Indië...

Ik vond het heerlijk, dat de zon er scheen. De zon, o dat was iets oneigenlijks, iets verborgens in Holland, ook al scheen des zomers de zon! Maar de staâge zon, dat was er iets goddelijks! Een kind lijdt niet van de warmte en ik, ik aanbad de zon. De zon was mij als een godheid. De zon in de blauwe lucht scheen mij God zelve toe, zijn óog minstens! De zon was een god, en de maan was zijn vrouw!

Maar nu, dat ik Italië lief heb, weet ik, dat, hoewel Indië mij om de zon verrukte, hoewel Indië mij het Zuiden terug gaf, waaruit ik geheimzinnig verbannen was, ik in Indië miste het Latijnsche Zuiden, en nu weet ik waarom toèn, in Indië, een oleander mij liever was dan een tropischen flamboyant (boom met vuurroode bloemen).

Er werd in Indië aan het kind van tien jaar wel iets gegeven van wat het miste, maar het was niet dàt: er was niet in de herinnering aan tempels en goden, aan paleizen en met sepulkers afgezette eindlooze wegen, aan arena's, optochten en plechtigheden...

Er was de zon, en het was wel het Zuiden, maar het Zuiden zonder emotie en zonder herinnering, en toch was ik het kind van ouders in Indië.

Nù slechts weet ik, dat, om volmaakt gelukkigen kindertijd, om volmaakt gelukkige jongensjaren te hebben kunnen doorleven, ik toèn, tien jaar oud, naar Italië had moeten gaan, en niet naar Indië, ook al scheen er de zon.

Toch was er in Indië voor mij iets goeds: ik voelde er mij, als

een klein groen vruchtje, rijpen; er zwol iets in mij, en de glimlach, die altijd glimpte in mijn kleine ziel, werd iets schitterender, van levensvreugd.

Ik vond er ons huis mooier dan in Den Haag, omdat het grooter was en de tuin heel groot was en er bloeiende oleanders waren. Een 'oleander'...dat zeide mij iets. Ik vond het er prettig, omdat ik er een bendie kreeg en een paard. Ik vond de school er plezierig, omdat de speeluren heel lang waren - ook in een heel grooten tuin - en omdat ik zakgeld kreeg, en een Chinees, stilletjes, in een opening van den heg, zalige koekjes verkocht, witte balletjes vol Javaanschen suiker.

Ik vond er mij een meneertje dadelijk, omdat ik witte broeken kreeg, verlakte schoenen droeg des avonds, en meê mocht naar de opera, en kinderbals bezocht. Maar vooral vond ik de school heel prettig: een geheele wereld, omdat ik mij nog de Hollandsche school herinnerde, en omdat mij er dadelijk iets trof, dat in Holland niet was, en dat ik begreep thuis te moeten verzwijgen, er nóoit over te moeten spreken, zelfs niet met mijn moeder. Het leven ging er voor mij open; de jongens, die mij, toen ik aankwam, héel dom vonden, leerden mij de verborgen dingen en de wijze, nóoit onder de groote menschen, gezegde woorden, en waren allemaal, òf verliefd op kleine meisjes, òf heel branie met de baboe's thuis van hun moeders of zusjes, òf zij hadden vriendjes op school, heel innige vriendjes. Dit alles maakte te zamen op mij den indruk of het leven voor mij open ging, of ik nu wel heel het leven inzag, al was het maar het leven van jongens en meisjes, van kinderen: eigenlijk veel interessanter dan het leven van groote en oude menschen, dacht ik. Ik begreep, dat ik thuis moest oppassen, niets moest laten merken van alles wat ik al wist; al waren er dingen, die ik niet goed begreep.

Een groote emotie op school was het mij, toen ons de mythologie werd geleerd. Om niets wat mij geleerd werd, heb ik zoo een verrukte emotie gekend, als toen de Olymp voor mij open ging en ik al die goden zag en godinnen. Ik vond het iets heerlijk, luisterde aandachtig toe, schreef alles op, was in een koorts om al die plotse schoonheid.

Mijn vader bemoeide zich meer met mij. Wij leerden op school Fransch en Duitsch, en papa vond dat gek, en wilde mij Engelsch leeren. Hij nam toen een roman, ik weet niet meer van wie: Agincourt, heette het boek, een historiesch verhaal, en liet mij dadelijk lezen, leerende mij den uitspraak en de grammaire bij ieder woord. Het was heel anders dan op school, maar ik las Engelsch binnen één week, en binnen een paar maanden las ik vlot alle Engelsche boeken. Mijn vader had een ongelooflijk vlugge manier om iets te onderwijzen; later onderwees hij mij zoo Latijn en Grieksch, maar daar hij zijn Grieksch veel vergeten had, heb ik nooit goed Grieksch gekend en het nooit goed kunnen lezen.

Vijf jaren duurde mijn school- en jongensleven op Batavia: toen ging ik met mijn ouders naar Holland terug. En ik vond het in Holland verschrikkelijk. Ik geloof, dat ieder Indiesch kind, komende in Holland, het zoo moet vinden. Het kleinere huis, het gat van een tuin, geen rijtuigen en geen paarden; ik géen bendie en paard meer; twee meiden en een knecht, in plaats van dertig bedienden: ik vond het vreeslijk, begreep er niets van, dacht, dat mijn ouders geruïneerd waren en wilde niet gelooven, dat dit toch niet het geval was. En de school, de Hoogere-Burgerschool! De jongens hadden voor mij allen een luchtje: ik vond, dat ze zich niet wuschen, en van passioneele drama's was geen sprake meer: er werd niet gesproken over vrouwen, ze waren niet verliefd op meisjes, en niemand had een innig vriendje. Ik zag met minachting op ze alle neêr, vond ze 'kinderen', en erg saai en vervelend. Het was in dien tijd, dat de glimp in mijn ziel doofde: pas véel later is die vonk hergloeid. Ik leerde heel slecht op school, tot ik eindelijk privaatles nam bij Dr. Ten Brink: lessen, die ik mij altijd zal heugen, lessen waarin al het mooie van litteratuur en kunst voor mij begon open te gaan...

Maar dat zijn niet meer de herinneringen aan de eerste jaren, de allereerste, de jonge kind-jaren, al het weeke en in teederen bloesem schietende van de eerste jeugdigheden, die ik mij heug, waarheen ik, heel nutteloos, terug denk en droom in de leêge uren als het fluweeldoezel duisteren gaat in mijn kamer, of, als in scheme-

ring van zuiderzonsondergang, daar ginds in het weemoedige Westen een asch van goud neêr gaat zeven over de paarsche hemelen, die als velden verwelkende viooltjes zijn.

Kindersouvenirs

Buiten waait een hevige mistral, de dolle Noordewind van ons Zuiden, een wind, die door de schoorsteenen giert en aan de ramen rukt...Het is weêr om dicht bij het vuur te blijven, en ik drink thee met mijn vrouw en zeg:

- Ik hoop, dat er niemand ons zal komen storen...We zitten zoo gezellig, te droomen, met dien wind. Met zulk weêr, op dit uur, denk ik altijd aan mijn kinderjaren terug...

- Ik ook, dik wijls...zegt mijn vrouw.

Wij zijn neef en nicht en hebben elkaâr als kinderen gekend: wij hebben met elkaâr gespeeld, wij hebben met elkaâr gedanst op kinderbals: wij bezitten nog onze kinderportretten: zij, in een marquise-toiletje, een marquisetje van acht jaar, gepoeierd, met een moesje op de wang; ik, als een page en ik herinner mij nog het pakje, dat mijn zusters mij hadden gemaakt: zwart fluweel met gele satijnen crêvé's en ik was erg trotsch op die eerste travesti.

- Vertel mij, zeg ik; vertel mij van Deli...

- O, zegt mijn vrouw, en zij huivert, de handen even voor het gezicht. Die drie jaren in Deli...Ik zal ze nooit vergeten. Ik was tien jaar, dertien jaar toen wij weg gingen. Ik heb zóo een romantischen kindertijd gehad, dat ik heusch niet noodig had boeken te lezen van Gustave Aimard...Het wàs als een boek van Gustave Aimard...Papa was administrateur geworden...op de eerste tabaksonderneming...Hij was er al een jaar te voren heen gegaan, en toen zijn wij gekomen: mama, met ons kinderen, ik de oudste, en een gouvernante...Papa had een groot huis laten bouwen, hoog op palen, van hout - de andere huizen waren van bamboe,

en het huis stond op een soort landtong in de rivier, met water aan alle kanten. Daar om heen de schuren, dan de velden, en rondom ons het woud, de geheimzinnigheid, de verlatenheid... Ook al was het druk om ons: de opzichters, de oppassers, driehonderd koelie's... Tusschen die driehonderd koelie's waren, wij, enkele Europeanen, verlaten... Dichtbij, aan den rivier, woonde een zonderling, een Franschman, een explorateur, in een klein huisje, héel alleen, en tusschen ons huis en het zijne was een klein kerkhof: daar was zijn vrouw begraven, en daar is mijn broêrtje begraven... Zoo vreemd stil somber, dat kleine kerkhof, zoo vlak bij... In het woud, diep, diep in, hadden de Bataks zich terug getrokken... Het was wel gepacificeerd, zoo als het heette, maar telkens stonden zij op, de Bataks, tegen de Kompenie, die hun hun landen had af genomen, en dan ondernamen zij roof- en moordtochten... Telkens werden er moorden gepleegd, gruweldaden, in den omtrek... Je wende er aan, aan de verschrikkingen... Ik leefde tusschen de verschrikkingen... Stel je voor: wij alleen, tusschen driehonderd koelie's... Als ze eens oproer hadden gemaakt! Trouwens, van ondernemingen in de buurt hoorde je telkens de gruwelijkste berichten... Diè was vermoord met vrouw en kinderen; diè was gemarteld, op een afschuwelijke manier... Een kwartier rijden van ons af was het kampement: een kapitein, twee luitenants, een handjevol soldaten... En daar achter het woud, met het altijd dreigende gevaar... Onder ons huis, tusschen de palen, waarop het voor de vocht was gebouwd, was... de gevangenis. Soms werd er een onwillige koelie daar voor de nacht opgesloten. Dan hoorde ik hem beneden mij vloeken, gillen, schreeuwen, stampen, trappen... Ik rilde van den angst in mijn bedje... Ik was een tener kindje, maar ik kreeg een Spartaansche opvoeding. Vijf minuten zeker van het huis was de badkamer, groot, van bamboe, bij de rivier. Ik vond diè al onveilig, zoo ver, zoo in het gezicht van het dreigende gevaar. En omdat ik ook heel bang was voor het donker, zei papa dan soms, in den avond:

- Kleine... ik geloof, dat ik mijn sigarenkoker in de badkamer heb laten liggen: ga hem eens halen...

Dan ging ik, met een kloppend hart. Door den zwarten tuin, op zij de donkerende velden, naar de somberende rivier, naar de badkamer...Ik dacht de witte pontianaks te zien spoken, met haar bloedende borsten en losse haren, over het water en tusschen de zwarte boomen. En rillende bracht ik papa zijn sigarenkoker terug, dien hij expres daar had vergeten. Wij hadden altijd woeste paarden. Een passie van papa was om woeste paarden te temmen. Hij spande ze voor een bendie, en ik moest naast hem zitten... 'Niet bang zijn, kleine; nooit bang zijn...' En ik was altijd bang... Van hoeveel ongelukken ik al niet terecht ben gekomen... 'Ongebreidelde' paarden op hol; brekende assen, omver vallende bendie's... Ik greep dan papa's handen, die de leidsels vast hielden; dat was natuurlijk heel dom van mij, heel gevaarlijk. Soms hoorde je de tijgers, in de nacht, om het huis, krijschen, tragiesch en razend, als immense katten... Eens... ik keek door de jalouzieën... zàg ik een tijger... Het beest sloop, weg van het huis, verdween in de nacht... Ik, rillende, ging het dadelijk zeggen, aan papa... Den volgenden morgen zoû papa met de opzichters en oppassers op den tijgerjacht gaan... Zij zochten naar de sporen... Toen bleek het, dat de sporen niet waren van tijgerpooten, maar... van platte menschenhanden! De tijger was een spion geweest, in een tijgerhuid, een spion van de Bataks. We vonden soms, des morgens, aan de palen van het huis gespijkerd, wat haar, met bloed... Dat was een beleefde waarschuwing. Het meldde, dat er honger werd geleden, in het woud, onder de Bataks, en dat zij rijst wilden hebben. Dan zond papa naar het woud, om te onderzoeken... Ja, ze wilden rijst hebben van den 'grooten meneer'... Nu, goed, rijst zoû men hun dan geven... En ze kregen rijst, en het dreigende gevaar was weêr afgewend. Op een nacht, de tong-tong, die het teeken gaf van brand! En papa was juist afwezig! In de donkere nacht zagen wij toen den fellen brand van de koffieschuren, laaiende naar den hemel, immense roode en gele vlammen... Waren het kwaadwilligen, die den brand hadden aangestoken? Ons huis bleef zeer zeker gespaard... Nooit zijn de brandstichters ontdekt. Toen... de groote amokpartij, in de buurt... De admini-

strateur van de tabaksonderneming aldaar vermoord met zijn vrouw, zijn kinderen...En een van de employé's, die bloedende, bloedende, vluchtte bij ons, dien mama verbond, en die ons het vreeslijke verhaal deed, het huiveringwekkend verhaal, van den moord, van den gruwel, en hoe de boeven een der kinderen hadden gekneveld, gemarteld, opdat het zeggen zoû waar de vader het geld bewaarde...Tusschen zulke verschrikkingen leefde ik, leefde ik drie jaren lang...En toch, hoewel ik bang was, vond ik het 'interessant'...Ik was een romanesk kind, en ik vond het 'interessant'...Toen wij later op Buitenzorg woonden, vond ik het leven bleek, en zonder belang, en zonder emotie, zonder spionnen als tijgers verkleed, zonder bloedige waarschuwingen aan onze deuren, zonder moord, zonder brand, en ik verlangde terug naar het huis op de landtong bij de rivier, daar ginds in Deli...

Zoo vertelde mijn vrouw: de mistral gierde door den schoorsteen, rukte aan de ramen, en het was donker in onze kamer geworden, waar sissend het stervende haardvuur opkronkelde met lange, rekkende tong.

- Ik heb niet zulke romantische kindersouvenirs, zeide ik. Neen, mijn kinderjaren waren meer gekoesterd: ik was mama's bedorven kindje, en mijn oudste zuster, die wel lief was, maar vaak heel geestig, noemde mij dan met allerlei namen: het 'onderkruipsel', de 'laatste wervel van den staart', en 'broeikasplantje'; alles omdat ik de jongste, de Benjamin was van zoo veel kinderen. Ik heb niet veel interessante souvenirs, maar toch, soms herinner ik mij in éens...Zoo herinner ik mij dit: wij waren in Indië, ik toen een kind van negen jaar. En ik ging met mama naar de oude stad, naar een Chineeschen meubelmaker; een schrijnwerker, die heel knap was, die beeldhouwde, en antieke meubelen, zoo als je soms in de kampong vindt, verzamelde, verkocht en namaakte. Hij maakte heel mooi snijwerk: ik herinner mij nog, hoe mooi ik het vond, al was ik ook maar een kind. Welnu, ik ging met mama naar hem toe, om antieke stoelen te kiezen...Hij ontving mama heel beleefd, zoo als een Chineesche koopman doet, met buigingen en

veel vleiende woorden. Maar plotseling, toen hij mij zag, schrikte hij even, als of iets hem trof, en boog toen heel diep voor mij, drie-, viermalen, en hij riep zijn vrouw en zijn zonen, en zij bogen allen héel diep voor mij, met vleiende woorden en gebaren van diepen eerbied. Ik zal het nooit vergeten...Ik was een kind van negen jaar, en die buigende Chineezen maakten op mij een héel diepen indruk...

Toen zeide mijn moeder, verwonderd:

- Waarom buig je zoo voor mijn jongentje, zeg baba, en waarom buigen je vrouw en je zonen zoo voor hem?

En de Chineesche schrijnwerker zeide toen, vol eerbied:

- Grootte mevrouw, wij buigen voor uw zoon, den kleinen meneer, omdat hij merkbaar geteekend is met een héel gelukkig teeken. Wist u dat niet, grootte mevrouw? Kijk, de kleine meneer heeft voor in zijn haar, op zijn voorhoofd, een kruintje, een gedraaid krulletje, net als iedereen er een heeft achter, op zijn achterhoofd. Zoo een kruintje voor, op het voorhoofd, is een heel zeldzaam en uiterst gelukkig teeken. De kleine meneer is uiterst gelukkig geteekend. Want het kruintje van voren geeft te kennen, dat hij een 'grootte ziel' heeft...

- Baba, zeide mijn moeder; je moet mijn jongentje niet ijdel maken; hij zal te trotsch worden, als je hem nu zegt, dat hij een 'grootte ziel' heeft...

En in mijzelf, zéer onder den indruk, bedacht ik wat het zijn kon: een 'grootte ziel' te hebben, en zocht ik, jongentje van negen jaar, in mij naar mijn 'grootte ziel'...

Toen zeide de Chineesche schrijnwerker, heel ernstig:

- Zoo bedoel ik het niet, grootte mevrouw...Misschien, dat ik het in het Maleisch niet heel goed zeg: in *mijn* taal zoû ik zeggen, dat het kruintje van voren den kleinen meneer teekent als hebbende een 'grootte ziel'. Daarmeê bedoel ik, dat de kleine meneer gelukkig zal worden in het leven, dat hem wacht, omdat zijn ziel 'groot' zal zijn en zal zien rond om hem heen, en al het moois zal zien wat er is op de wereld en in den mensch. De 'grootte zielen', die dat zoo zien, zijn de dichters en de kunstenaars: zij bootsen de

natuur en het leven na, en die nabootsing is hun geluk. Hun zielen zijn 'groot', omdat zij veel zien en veel begrijpen, en op hun beurt veel geven van wat zij ontvangen; want de 'grote zielen' zijn mild. En omdat zij ontvangen en geven, en zien en bewonderen en nabootsen, zijn zij gelukkig, is hun leven gelukkiger dan van vele andere mensen: zij zijn de gezegenden van de goden, en de goden hebben hen lief...

Zoo, letterlijk, sprak de Chineesche schrijver: pas later begreep ik zijn woorden geheel; maar toen was ik toch zeer onder den indruk, want zijn zonen, grote Chineesche jongens, stonden maar tegen mij te glimlachen en te buigen en te wijzen naar mijn kruintje van voren.

Mijn moeder was een lieve, eenvoudige vrouw. Ik zag haar voorhoofd een beetje fronsen; en ik begreep, dat zij bang was, dat de Chineesche schrijver mij al te veel prees en bewonderde, om mijn kruintje van voren, zoo als zij wel eens fronste, wanneer kennissen en vriendinnen zeiden, dat ik een heel lief jongentje was...

Maar terwijl mijn moeder het gesprek nu wendde en naar de gebeeldhouwde stoelen vroeg, naderde ik het altaar, achter in den winkel.

De Chineesche jongens, glimlachend en hoffelijk, omringden mij... En ik zag op, naar de groote, heilige Chineesche plaat: de plaat van de goden, die mij zegenen zouden en lief zouden hebben. Het waren twee goden: de eene was goedig dik, glimlachend, blank, roze, in prachtig gouden gewaad, met, om de lippen, lange hangsnorren...

De andere, achter hem deinzend, kronkelde in één, en grijnsde, verschrikkelijk, met bloed doorschoten oogen, zwart en scharlaken rood van gelaat en van haren en baard, en hij strekte klauwende vingers uit, met scherpe, heel lange nagels...

De Chineesche jongens staken in slanke vaasjes wierookstokjes aan: dat walmde fijn blauwtjes naar boven.

Door den walm grijnsde de zwarte god, en de rozige, dikke god glimlachte goedig mij toe.

Ik keek vol vertrouwen op, naar de goden, die mij zouden 'zegenen', en 'lief hebben', omdat ik een kruintje van voren had.

Den goedigen god vond ik wel lief en de zwarte maakte mij niet heel erg bang; ik vond hem eer kluchtig dan griezelig, met zijn vuurrooden baard, en dan vond ik zijn gewaad, zwart, goud en rood, héel mooi...

- Dat is een van mijn souvenirs, zeide ik. Mijn kruintje van voren is met het dunner worden van mijn haren nu heelemaal weg, maar, hoewel mijn ziel niet zoo heel veel 'groot' is dan andere zielen, ja hoewel ik mijzelf zelfs nederig tel onder de 'kleine', de heel 'kleine' zielen, heb ik toch wèl het geluk gevonden, dat de Chineesche schrijnwerker bedoelde: het geluk van te zien en te begrijpen, van te geven en te ontvangen, het geluk, zoo als dichters en kunstenaars kunnen vinden, om àl het moois van den mensch, de wereld en het leven...

Buiten rukte de mistral aan de ramen, en binnen, terwijl ik hout wierp op het vuur, dat hel vlamde omhoog, zag ik den zachten glimlach van mijn vrouw...

Melancholieën

Dit is de laatste maand, dit zijn de laatste dagen...

Over den hemel van Nice is al het lachende blauw weg gevaagd, en gedurende bijna een maand reeds is de lucht een effen, regenzwangere, àltijd regenzwangere grauwte, een lage triestige lucht, waaruit de natte misten neêr sijpelen naar omlaag of de onnatuurlijk lauw zwoele stortbuien gegoten worden uit de gebarsten sluizen omhoog.

De hemel heeft zelfs niet de romantische noordsche, barbaarsche schoonheid der noordelijke regenluchten, die wolklenden schijnen: sombere Walhalla's, waar wij, omlaag, hooren den rit der Walküren dreunen met den zwaren hoefslag van gevleugelde hemelrossen naar wolk op wolk; de hemel is niet violet grauw met immense, vlottende wolkgevaarten, die titanische bergopstapelingen schijnen aan de Hollandsche regenluchten: de hemel van dit land, deze regenmaand, is niets dan een effen, lage, triestige, tintlooze, schoonheidlooze grijsheid, waaruit het sijpelt en waaruit het stort, des morgens, des middags, des nachts...

Waar zijn de feeërieke zonsondergangen: de sprookjes der gouden eilanden, die dreven in rozige etherzeeën??

Zij zijn verzwijmd in de éentonige, lage, water zevende grijsheid...

En tintloos, en schoonheidloos als de lucht, is de zee.

De zee stormt aan, maar zonder schoonheid. Onze prachtige, blauwe zee, of kalm als een lazuren meer of opsteigerend met stoeten van poseidonische rossen, is een modderkleurige, stormende watermassa, waaruit stijgen benauwende modderstanken.

De gezwollen, overstroomde rivieren, de Rhône, de Var, de Paillon, hebben slijk en slib mede gesleept en gestort in onze anders heerlijke zee, en de modderzee, onder den lagen effen hemel van natte grijsheid schijnt een helsch meer uit den Inferno: dat helsche Styx-meer van vuilzwarte modder, waarin de zielen gedompeld liggen, die zich tijdens haar aardsche leven overgaven aan de *acedia* of *accidia*: het spleen, de melancholie der Middeneeuwen, en klagen:

Droef togen

We in zoete lucht, door blijde zon beschenen:

Inwendig steeds door tragen walm omvlogen:

Thands moeten we in den zwarten modder weenen...

Zoo schijnt mij onze anders heerlijke, klassiek schoone zee een modderige poel vol traag verdriet en stinkend slijk, en waar mij anders tusschen de sierlijk omkrullende golven, de sirenen en Nereïden schijnen toe te lachen, zoekt mijn oog nu, in de grauwe nacht, de Danteske, klagelijk zich wringende zielen der in de Hel zwaar gestrafte Melancholieken.

* * *

Want Dante, in zijn Inferno, doet de Melancholie straffen en dompelt de treurigen in de onderwereldsche modderpoel - en de goden, op de bovenwereld, straffen de Melancholieken door hun te ontnemen de blijheid om de schoonheid des levens...

Maar...het is een cirkelgang. Want als het leven en de bovenwereld *niet* schoon zijn, kan mijn ziel ook geen blijheid gevoelen, en als zij geene blijheid gevoelt, is zij melancholiek, en omvliegt mij de trage walm en ween ik in den zwarten modder mijner droefgeestigheid...

* * *

Ik ben uit gegaan, omdat ik iederen dag uit ga. Ik ben gegaan door de plassen der straten tusschen de druipende, droefgeestige, zich

haastende mensen. De modder stroomt in beken langs de trottoirs, de regen stroomt in kralenreeksen van de punten der regenschermen. Ik lees in de vocht wasemende, van menschenasem en natte kleeders doorwalmde dépêche-zalen der dagbladen de laatste telegrammen: zij melden, dat er cholera is in Italië en pest in Mandschoerije; dat een beminde vorstin zwaar ziek is, en dat er een moord is gepleegd in Marseille; zij melden van werkstakingen en overstromingen en mijnrampen, zij melden treurigheid, en zij vreezen voor nóg meer treurigheid, voor allerlei ellende, ramp, ongeval...En ik haast mij weg, en nu gegaan langs de druipnatte Promenade, langs de modderzee der Melancholie, haast ik mij naar huis...

* * *

Buiten kletst de regen neêr in een razernij als of de regengeesten daar boven alle hunne urnen in verwoedheid hebben geslingerd tegen elkander: het is een waterval, een Niagara van omhoog.

In mijn haard spelen de vlammen van het houtvuur, traag zich rekkend, als kleine dansende feeën des vuurs, en de omkapte lampen schemeren.

Want ik wil niet werken, ik wil niet meer licht dan deze schemering; ik wil zitten bij mijne kleine, dansende feeën en ik wil mij verdiepen in mijne melancholie...

Ik kan niet anders zijn dan melancholiek. Het leven, de wereld zijn zonder schoonheid, zijn zonder blijheid. Te denken, dat die er zijn, is een droom en illusie. Er is niets dan leelijkheid, verdriet, ellende en ziekte...

Dit zijn de laatste dagen...

Ik voel mij mat en moê en lusteloos...Ik word zeker ziek...o, zeker word ik ziek...En ik heb deze laatste dagen niet gewerkt en voel een leêgte, een ontevredenheid over mijn werkelooze leven, waarin zich voort sleept van regendag op regendag mijn matte lichaam, dat ziek gaat worden...

Het is spoedig Kerstmis en dan Oude-Jaar, want het zijn de laatste dagen...

Er was wel eens poëzie in Kerstmis - als het sneeuwde en vroom in Holland en een glinsterende, tintelende Kerstboom verblijdde mijn kinderoogen...Wat is dat lang geleden! Er was wel eens poëzie in Oude-Jaar, aan een lange tafel, met champagne, en glazen, die klonken tusschen heilwenschende familie-leden en vrienden...!

Wat is dat lang geleden...!

Wie zijn die schimmen, die verrijzen, daar in den schemerschijn der omkapte lampen, die tusschen de schaduwen der meubelen uit treden, half belicht door de afglansingen der kleine, dansende vurefeeën over mijn houtvuur...

Het zijn de schimmen der Dooden...Het zijn de schimmen van mijn grijzen Vader, van mijn aanbeden Moeder; het zijn de schimmen van zuster, broër en vriend...En tusschen hunne schimmen zijn het de bleeke geesten van de Herdenkingen...

Wat vòl is de kamer met geesten en schimmen...

Mijn stille, starende oogen zijn vol tranen en ik voel mij oud en moê en bang.

Ik voel mij bang...

Want *nu* is het nog zoo lief om mij: er is nog zoo veel liefde rondom mij, zoo veel zachtheid, teederheid, zoo veel innig gevoel...

Maar eenmaal...

Zal ik heelemaal *alleen* zijn...

Daarvoor...daarvoor ben ik bang...

Eenmaal zal ik *waarlijk* zijn oud en moê en ziek. En alleen...

Om mij zal iedereen zijn gestorven, die mij nu lief heeft, die nu leeft voor mij en voor wie ik leef...

En ik zal zijn een oude, zieke, verlaten, eenzame man, omringd met enkele boeken, altijd de zelfde, en ik zal huiverig zitten bij een vuur als dit, en mijne kamer zal dan, o, overvol zijn van schimmen en geesten en schaduwen en spoken, op een laatste nacht als deze...

Het zal zijn, ergens in Italië...

Het zal zijn, ergens, in het land, dat ik lief heb als geen land.

Maar het zal, trots die liefde, om mij zijn de eenzaamheid, de verlatenheid, en de doellooze ouderdom.

Ik zal niet meer werken, niet meer scheppen; mijn hand zal loom zijn, mijn oog dof, mijn geest dor, en mijn ziel zal zijn een kwijnende wintertuin.

En lange, lange jaren zal ik zoo nog, in mijn Melancholie en Herdenken, voort kwijnen, terwijl al trager en trager de vuurfeeën voor mij zich zullen dansende rekken over de verkolende blokken...

Dàt is het laatste waarvoor ik bang ben...

Die laatste dagen zullen komen...

Nu...nu is het de vrees nog maar...Nu...nu is het nog lief en teeder en innig rondom mij. Nu...nu is *zij* binnen gekomen en zij zegt:

- Het zijn de laatste dagen...We zullen Kerstmis *niet* vieren, en Oude-Jaarsavond zijn we misschien in den nachttrein...naar Rome! Je moet niet treurig zijn: we gaan immers naar Rome!! En dàar zal je wel dadelijk vergeten, dat Kerstmis dit jaar niet gezellig was, en dat we Oude-Jaars-avond misschien alleen zullen gevierd hebben, met ons beidjes, en een glas Asti-Spumante, in den restauratie-wagen van den nachttrein...

Zoo zal het wellicht zijn, dit jaar. Geen Kerstmis gevierd, omdat de meubels worden weg gebracht, omdat de koffers worden gepakt. Oude-Jaar in den trein naar Rome!

Rome! Rome!!

En toch...

Trots het perspectief van de beminde Stad daar ginds, dompelt mijn ziel in de Melancholie en blijft zij weenen in den zwarten modder...

Is het om mijn geheime vrees, mijn angst, die ik niet zeg?

Is het omdat ik niet heb gewerkt, omdat ik mij ziek voel, traag, en moê en mat...

Is het...omdat het regent..., omdat het één maand regent dag aan dag, nacht aan nacht, en omdat ik zonder de Zon, die mijn God is, niet leven kan?

Ik weet het niet, ik weet niet...

...Dit zijn de laatste dagen...

...En als ge dit leest, zal de laatste dag zijn gedaan...

Vonken en pailletten

Indien een wreede noodlottigheid mij dwong tot de, voor velen zeker moeilijke, keuze tusschen het gemis van dien of van dezen zin, zoû ik niet aarzelen. Ik zoû vier zinnen willen behouden met opoffering van het Gehoor.

Want onaangenaam zouden mij zijn het gemis van Reuk, Smaak en Tastzin, en diep ongelukkig zoû mij maken het gemis van het Gezicht.

Maar aan het gemis van mijn Gehoor zoû ik mij wennen.

Want men ziet in onze wereld nog héel veel schoons en heel veel belangrijks, maar men hoort er niet veel moois meer. Misschien gij wel, o mijne lezers, die Den Haag bewoont, stad, waar steeds Euterpe in zuivere eere gehouden werd, maar ik, die Nice bewoon, en niet meer weet wat een concert is, ik hoor zoo weinig moois om mij, dat ik mij wennen zoû aan het gemis van mijn Gehoor.

Vooraf omdat de geluiden, die ik hoor, heel leelijk zijn. Het zijn blaffende honden, toeterende auto's, bellende trammen, krijschende kinderen (hebben *wij*, toen wij kinderen waren, ooit zóo gekrijscht als de tegenwoordige kinderen krijschen??): het zijn bijna altijd heel leelijke geluiden. Draaiorgels zijn hier bijna niet bekend, maar (zoo *is* nu eenmaal de mensch) zoo een vettige, rauwe drens van een draaiorgel, die de Juive of de Trouvère aftjengelt, vind ik soms wel eens amuzant (op een afstand) en ik mis hier het draaiorgel evenzeer als het edele concert. Zoo *is* nu eenmaal de mensch. Zoo ben ik. Homo sum...Dat beteekent voor u, die geen Latijn kent: ik ben een vat vol tegenstrijdigheden...

Ik zoû mij er aan wennen niet meer te hooren de moderne kakofonie der leelijke geluiden. Maar ik zoû liever dood willen zijn dan te missen de bekoring van een mooien zonsondergang, van een antieke statue, van een edel gebouw of een zuidelijk landschap of de teederheid in den blik van wie mij lief is...Ik zoû mij aan blindheid niet wennen, maar er aan weg kwijnen...

Met dit vonkje belicht ik u een geheime vrees: stel eens voor, dat ik blind werd en er nièt doof bij werd!!

* * *

Nu een vroolijker pailletje, al is het zwart...

Zie hier het zwarte pailletje:

Elegance is de ingeboren harmonie-van-sierlijkheid tusschen iets of iemand en zijn doel of nut. Elegance is, tusschen dat doel of nut en dien iemand of het iets, eene totaal doellooze en steeds ingeboren harmonie-van-sierlijkheid. Gratie kan aangeleerd zijn, elegance nooit. Men is elegant geboren, iets is elegant geschapen; men leert elegance niet aan; iets, dat onelegant geschapen is, kan nooit vervormd worden tot iets elegants.

Een modieus gekleede dame kan onelegant zijn, een kolendrager kan zijn elegant. Gij hebt allen wel eens onelegante, modieus gekleede dames gezien. Ik heb elegante kolendragers gezien.

Ik zal ze u beschrijven. Het was te Genève, aan het meer, bij het embarkadère van de stoomboot. Er werden kolen ingeladen door vier, vijf dragers: twee er van waren elegant.

Zij waren zeker broeders en zij waren Italianen. Zij droegen, met een breeden, leêren gordel, een ruime, bruine pilo broek, die nauw neêr viel op hunne laarzen, laarzen flink en goed van snit. Zij droegen boven de pilo broek een zwarte borstrok zonder mouwen; hun hals, hunne armen waren bloot. Zij hadden beiden een prachtigen hals, en zij hadden magnifieke armen, met lenige, heel lange spieren, die vloeiden als vertakte rivieren van hunne heuvelzware schouders naar hunne polsen. De tint van hun gezicht, van hunne hals en armen was, met zwart pigment gefardeerd, jong krachtig bruin. Zij hadden beiden zwarte fonkel-

oogen en zij droegen een bruin linnen zak over hunne hoofden; de zak sneed zeer flatteus hun voorhoofd boven de fonkeloogen af, en viel als een rechte plooi neêr op hun rug.

Zij kwamen aan, terwijl ik slenterde langs de boot en ik werd getroffen door hunne elegance. Zij waren twee zeer elegante kolendragers. Zij waren twee chique kerels, en ik vond ze veel eleganter dan mijzelf, die in een smetteloos wit serge pak daar liep te flâneeren. En wat zoo aardig was, was dit: zij werden nóg eleganter toen zij gingen werken. Er stond een wagen met paard, en de wagen was vol geladen met bruine zakken vol kolen of groote, vierkante briketten liever, want de zakken waren regelmatig, langwerpig vierhoekig. Een vent op den wagen laadde de zakken kolen op de schouders der dragers. En toen mijn twee elegante kolendragers zich, de armen op, het hoofd neêr, spanden op hunne dij- en kuitspiere, om de zware zakken te ontvangen op hun breede nekken, werden zij nóg eleganter; zij werden als twee elegante akrobaten; hunne beweging was zeer sierlijk in harmonie met het doel van die beweging. Zij liepen toen, die twee verbazend chique kerels, met hunne zakken op den nek aanrustende tegen het achterhoofd, de loopplank over, den stoomboot op, en hun chic was hunne handen niêt aan den zak te klampen, maar den zak in evenwicht te houden tegen hun achterhoofd, op hunne nekken, de armen een weinig af van het lichaam in een forsche gymnastische zwaai-beweging en zoo, met de heupen een weinig dandineerende, op een luchtig drafje, de loopplank over, den stoomboot op te loopen.

Met hunne leêge zakken kwamen zij, dandineerende, na enkele minuten terug en herhaalden hunne elegante, forsche manoeuvre. Ik herhaal, dat zij twee verbazend chique kerels waren, twee elegante kolendragers. Ik stond er bij en bewonderde hen, en vermoedelijk begrepen zij dat, want, hun zak op hun nek en dandineerende, de armen los van het lijf, glimlachten zij tegen mij met zelfbewustzijn. Zij wisten, dat zij mooi, flink en elegant waren.

Gelukkig kwam mijn vriend Jan aan, die de manie heeft van

kiekjes te maken. Toen zeide ik tegen mijn vriend Jan:

- Jan, neem eens een kiekje van die twee elegante kolendragers, wil je?

En aan de kolendragers vroeg ik:

- Willen jullie even pozeeren voor dien meneer?

Dat wilden ze wel, geveleid in hun zelfbewustzijn. En Jan nam een paar kiekjes van de twee elegante kolendragers, met zak, zonder zak, bij den wagen en op de loopplank en ik gaf ze een paar francs, en beloofde hun een kiekje, een portret, over een paar dagen.

Maar ik was, niettegenstaande ik wat moois had gezien, een beetje melancholiek. Omdat ik mezelf minder elegant vond in mijn wit serge, dan ik de kolendragers had gevonden in hun zwarte borstrok, pilo broek en bloote armen. Toen kwam echter mijn vriend Orlando aan (wij zouden samen een toertje maken op het meer), en terwijl wij alle drie plaats namen op de boot, zag ik Orlando glunder glimlachen.

- Waarom lach je zoo glunder, Orlando? vroeg ik.

Toen zeide hij:

- Je stondt daar zoo aardig, Gigi, in je witte pak, met je mooie Panama, bij die twee zwarte kerels. Je bent toch een type, hoor!

En het troostte mij, in mijn melancholie, dat Orlando had gevonden, dat ik daar zoo 'aardig' gestaan had, in het wit, kontrasteerende tegen de twee zwarte, maar zeer elegante, kolendragers.

Ik ben nu eenmaal een ijdel mensch, beste lezers, en dit donker, gitzwarte pailletje, dat ik even voor u laat flikkeren, toont u het weêrglansje van mijn ijdelheid.

* * *

Ik lijd niet aan overmatige trotschheid van kaste-gevoel. Ik kan een paar kolendragers bewonderen en met hen vriendschappelijk praten; ik praat met mijn koetsiers, ik maak grapjes met André le Pêcheur, een visscher van Nice, die 'lutteur' is; ik ben goede vrienden met de kondukteurs van den tram. Maar ik hoû niet van de

winkeliers en *commerçants* van Nice te ontmoeten in Casino, Opera en andere wereldsche plaatsen en naast hen te komen zitten. Dit gevoel behoeft volstrekt niet de Haagsche *commerçants* en winkeliers, die misschien mij lezen zouden, te ontstemmen; zij zijn héel anders dan hunne Fransche (republikeinsche) kollega's; zij voelen, instinktmatig, dat er een zekere afstand is tusschen mij en hen, afstand even natuurlijk en logiesch als weêr de afstand is tusschen een prins van den bloede en mij. Met de verschillende nuance's en trapjes er tusschen.

Ik ben dus niet overmatig trotsch op mijn meer of minder 'aanzienlijke geboorte' en ik praat joviaal met een paar kolendragers, maar detesteer in het Casino te komen zitten naast de juffrouw, die mij pas dien middag een paar stukjes zeep heeft verkocht, vóór den koopman, die mij mijn lorgnet heeft gerepareerd, achter mijn 'chapelier', ter zijde van mijn tailleur en mijn schoenmaker. En toch gebeurt dit vaak, hier in Nice, republikeensch Nice. Wel, de juffrouw van de zeep kijkt mij aanmoedigend en sympathiek aan en schijnt een weinig verbaasd, dat ik haar niet groet; den opticien zie *ik* niet, en de chapelier ziet *mij* niet, door het toeval van onze plaatsing, maar mijn tailleur fluistert mij in:

- Ik zie, dat u uw nieuwe smoking draagt, en waarlijk, ze staat u héel goed!

En mijn schoenmaker lispelt op zijne beurt, vertrouwelijk:

- Zijn déze verlakte laarzen nu nièt te nauw, meneer, en zitten ze u even prettig als netjes?

Ik grijns, links en rechts. Ik ben uit mijn humeur, gecrispeerd, en sta na de eerste akte op, om niet meer terug te komen. Buiten, vind ik een mijner favori-cochers-de-place stationeeren, den Gros-Blond, en ik maak een grapje met hem, en hij schertst familiaar terug, zonder dat ik gecrispeerd word. Analyzeer zelve, lezer, waarom het een en waarom het ander; ik weet het niet. Ik laat alleen voor u schitteren de vonk mijner zonderlinge tegenstrijdigheid.

Door den Gros-Blond in goed humeur gebracht, stap ik in zijn

karretje en rijd naar de populaire Italiaansche Opera, in het Politeama, waar men fr. 0.75 betaalt voor een fauteuil d'orchestre. Ik hoû, hoewel het al een beetje benauwd is in deze kleine zaal, geparfumeerd met aroma van knoflook en mandarijntjes en doorwalmd van goedkoop smook, mijn overjas over den nieuwen smoking aan om zijn te groote chic te maskeeren en ik zie, dat ik in mijn orkest-fauteuil 'Rigoletto' zit aan te hooren naast...Marius Parasol, commissionaire en kruier van het station, gepommadeerd zijn stevige kop, geschoren zijn joviale wangen, opgestreken zijn martiale snorren - die de gewoonte heeft, als ik thuis kom van de reis, mijn koffers op te zeulen naar mijne kamers. Wel, ik ben heelemaal niet gecrispeerd en 'trots', maar ik reik de hand aan Marius Parasol, die mij zijn stevige knuist reikt en kijk naast hem, genoeglijk, naar den Rigoletto, gezongen met goede stemmen tusschen decoraties van een dubbeltje, in kostumes van katoen-fluweel en satinet. En ik amuzeer mij kostelijk, terwijl ik, zoo even in het Casino Municipal, vreeslijk was gecrispeerd, uit mijn humeur en mij verveelde.

Waarom??

Ik weet het nog niet, lezer. Amuzeert het u deze tegenstrijdigheid even met mij te analyzeeren?

Kan het zijn, dat ik in het Casino dacht te komen op een iet-wat aristokratische plaats - op *mijn* plaats - en te leur werd gesteld? Terwijl ik in het Politeama *wist* te komen op een héél leuk democratische plaats - op *hun* plaats - en nièt werd te leur gesteld, al was mij mijn overjas over mijn smoking wel wat benauwd??

Misschien is het niet gecompliceerder dan dat.

En is het geheele gevalletje niet meer dan het verschillende weërschijntje, op dit loovertje en dat pailletje, in de op en neêr glimmende fonkelingetjes, van een wel samengestelde natuur...

Maar niet samengestelder dan wij allen zijn, meen ik, met onze tegenstrijdigheidjes, humeurtjes en stemminkjes, die op en neêr fonkelen en vonken en weërschijntjes tooveren op de loovertjes onzer vier-, vijf-, zesdubbele, gepailletteerde ziel.

Hoe een feuilleton...*niet* geschreven wordt

Ja, ge denkt zeker, beste lezer, dat het héel gemakkelijk gaat! Dat er absoluut geen moeite aan is iederen Zaterdag op de rez-de-chaussée van Het Vaderland, des avonds, klokke zooveel, present te zijn met iets nieuws: nu eens met een historiesch novelletje, dan weêr met een impressie, een grapje, een causerie!

Welnu, ik wil u even, zoo het u interesseert, een blik gunnen in mijn werkplaats...(in mijn 'fabriek', hoor ik een boosaardige ginds zelfs betuigen)...om u te overtuigen, o trouwe Zaterdagse vrienden, hoe de fabrikatie soms héel moeilijk gaat, hoe het heelemaal maar niet is 'schudden uit de mouw', hoor, en hoe soms een feuilleton, dat geconcepieerd werd...*niet* werd geschreven, ten minste niet werd voleindigd, om deze reden of gene.

Treed dus binnen en ziet toe, hoort toe...Kijk, hier was ik begonnen (het was gedurende mijn zomervakantie, die voor mij geen vakantie is!) een feuilleton over Genève, bij voorbeeld, waar ik toen in Augustus vertoefde. Ik had op een smetteloos blank papier gezet dezen titel: *Genève*, en ik schreef...ik schreef anderhalve bladzijde, die ik hier laat volgen...Zij luidden:

Genève

Er zijn mannelijke steden en vrouwelijke steden: Londen, bij voorbeeld, is een mannelijke stad, Berlijn ook, Stockholm ook, ook Madrid, ook Milaan, ook St. Petersburg. Parijs is een vrouwelijke stad; Florence, Venetië zijn vrouwelijke steden en Nice...

Nice is, onder de steden, een zeer vrouwelijke stad, want Nice is de cocotte onder de vrouwe-steden, een superbe demi-mondai-ne...

- Zie zoo, dacht ik, en las over, wat ik schreef in mijn gezellige pensionkamer, waar ik uit zag over 'le bleu Léman'; dat is een aardig begin; ik ben van wal gestoken, ik kan voortvaren...Dat feuilleton over Genève zal zeker héel aardig worden. En ik schreef verder:

En zoo zoû ik van Genève ook willen verklaren, dat zij een vrouw is onder de steden, maar dadelijk voeg ik er aan toe, dat Genève niets heeft van een demi-mondaine en van een cocotte. Neen, deze vriendelijke, welvarende, frisch en goed uitziende stad (zònder eenige teekenende silhouet van karakteristieke spitsen en torens, zonder éen enkele lijn van originaliteit), zetelt kalm en beminnelijk aan de bocht van haar mooie meer, tegen het groen aan van aanvallige omgeving - heuvelen en parken en tuinen - zoo als een kalm beminnelijke, goed geconserveerde, vriendelijke en welvarende 'dame' van goede familie zoû zitten in den tuin van haar deftige villa, bij een helderen vijver, waarin hare kinderen en kleinkinderen spelevaren met zeilbootjes en motorbootjes tusschen het statige gedrijf van vele sneeuwdonzen zwanen door. De vriendelijke, welvarende 'dame' glimlacht beminnelijk neêr op dat gespeel en gedrijf, want zij is gelukkig, zij is gezond, zij is rijk: zij bewoont een deftig villa-huis in een prachtig park met een heerlijke waterpartij; en hare kinderen en kindskinderen zijn ook gelukkig, gezond en rijk: de heele familie maakt op den vreemdeling, die bij haar te gast is, dien indruk van niet te klagen te hebben in dit ondermaansche tranendal.

Het is daarom ook, dat een vreemdeling gaarne een invitatie aanneemt van deze welvarende, vriendelijke 'dame', om een pooze bij haar te komen logeeren. Het is lang niet onaangenaam om bij mevrouw Genève te komen logeeren. Het is er prettig om al de kleine excursies, die de vriendelijke gastvrouw voor u arrangeert. Bij voorbeeld àl de heerlijke watertochtjes op haar vijver (ik meen de uitstapjes per stoomboot naar Ouchy, Territet, Evian,

het geheele meer langs); bergtochtjes naar de Rochers de Naye of zelfs naar Chamonix; auto-tochtjes door hare aanvallige, groene bezitting. Mevrouw Genève heeft alles uit ruime beurs zóo aangenaam voor u gearrangeerd, dat ge iederen dag van uw verblijf een ander uitstapje, een ander tochtje, een ander pretje kunt maken, en als de gastvrouw u vraagt, met den vriendelijken lach over het deftige matronegelaat:

- Ik hoop, dat u zich niet al te veel bij mij verveelt??

Kunt ge niet anders dan hoffelijk antwoorden:

- Mevrouw, hoe zou ik bij ù mij kunnen vervelen! U doet immers alles, om het uw gasten zoo aangenaam mogelijk te maken.

Zoo ver was ik dan gekomen te Genève, met mijn opstel over Genève; ik las-over wat ik geschreven had; ik knikte, ijdel en zelftevreden, van 'niet-kwaad! niet-kwaad!'...ik nam genoegelijk de pen op om verder te schrijven, en ik dacht bij mijzelfen...

Genève...Ja, we moeten nu een beetje vertellen van Rousseau, Voltaire, Madame De Staël en...Calvijn, als we het hebben over Genève: nu, hoor, ik geef om géen van die dames en heeren, dus ik maak me er met drie woorden van af...

Toen...

Toen plotseling...

O, lezers, toen plotseling...er geklopt werd aan mijn deur.

- Entrez! riep ik distrait, denkende hoe ik niet àl te veel kwaad van Calvijn zoû vertellen, en meenende, dat een soubrette mij reeds mijn middagthee bracht...

Toen...

Toen plotseling...

O, lezers, de deur open ging van mijn kamer en...

Geen soubrette met theeblad verscheen...

Ook niet Calvijns mij reeds van te voren wraakzuchtige schim...

Maar...

Maar, o, lezers...

De groote figuur van mijn vriend Orlando zich afteekende in de geopende kleine deur.

- Orlando! riep ik uit, verbazing en blijdschap. Orlando!! Ik dacht, dat je eerst over drie dagen zoû komen!!!

- Ik heb je willen verrassen, zei glimlachend en kalm Orlando; en ik ben met de automobiel, en als je even meê zoû willen komen om een garage te zoeken, dan zoû ik dat heel aardig van je vinden.

Wel lezers, ik verwisselde gauw mijn fantastiesch zomerhuisgewaad (licht blauw flanel met donkerrood satijnen revers: èrg origineel, erg gewaagd, en erg gemakkelijk) voor een minder kleurrijk automobielpak en...

Het feuilleton over Mevrouw Genève werd *niet* geschreven!

* * *

Ik was in Nice terug, incognito.

En ik dacht op een Woensdag-morgen:

- Nù moet ik heusch mijn feuilleton schrijven...anders wordt het te laat. Waar zal ik het over hebben, van daag? Wel, dacht ik: van daag zal ik het eens hebben over...kom...wel ja...over De Zee. Zoo een beetje poëtisch en lyriesch, dat is nu en dan wel een aardige afwisseling. Een beetje melancholiek en ernstig, dat mag wel eens een enkelen keer. En omdat ik toch van avond ga spelevaren in den maneschijn op de zee, met André le Pêcheur, die gaat visschen...zoo drijven op een kalme zilveren zee in de maan; een zee, die zal zijn als overdekt met groote zilveren visschenschubben...zal ik dan nu ook maar beginnen met mijn verheven lyrisme...en morgen, als ik gespelevaard heb met André, het feuilleton afmaken met die zilveren, meerkalme zee...en de maan...en de sirenen et tout le reste...en dan zoo eindigen als een Mondscheinsonate...als de vergelijking niet à te bout is...

Zoo dat ik begon te schrijven:

De zee

Zij heeft steeds, als de lucht, mij bekoord met de vreemde bekoring, met den bijna angstigen huiver van hare schoonheid, beko-

ring en huiver om hare eindeloosheid, wel schijnbaar, maar toch voor ons oog, de eeuwigheid zelve. Als ik haar zie, dènk ik niet alleen de eeuwigheid en de eindeloosheid, maar *zie* ik die beiden voor mij, zoo als ik ze zie, wen ik staar in de lucht, waarin de verre wolken zweven.

Zij is niet eindeloos en zij is niet eeuwig, de zee, die ik zie, maar ik moet dènk, om haar begrensd te weten en tijdelijk, en als ik nièt denk, maar alleen mij overgeef aan den huiver, de bekoring, die zij wekt in mij, *zie* ik haar eeuwig en eindeloos en ben ik niet anders dan een herder van de Oudheid, die, op een rots rustende, haar overdroomde en meende te weten, dat zij een eeuwig, eindeloos water was, dat schuimende en bruischende de platte aardeschijf omspoelde: eeuwig, eindeloos water, dat zich verloor in den hemelocean en den ether...

En zoo als de antieke herder dan zijne schapen verzamelt omme zich, verzamel ik mijn droomen, en dwaal ik verder langs de bekorende, huivere zoomen van die oneindigheid...

Ik ken de Noordzee, maar ik ben haar bijna vergeten. Zij is, meen ik mij te heugen, donker, ernstig en mannelijk en woest en krachtig, als een sterke zoon van Njord, en ik was bang voor haar, voor hèm, zoû ik bijna zeggen. De Noordzee...*hij* heeft mij nooit getroost, toen ik jong was en leed, en toch heb ik mijn Werthertranen vaak geweend bij zijn duinen en aan zijn stranden; toch heb ik hem wèl gezocht in mijn jeugdige smarten, maar hij heeft mij nooit toe geruischt het teedere woord; de barbaarsche, noordelijke, sterkstraffe zee, de krachtige, fronsende, Noordelijke zeegod, die mij alleen toebruischte, dat ik sterk moest zijn, maar zich niet erbarmde over mijn jeugdig klagen en mij niet wiegde in moederlijke teederheid.

Maar ik ken de Middellandsche Zee en zij heeft mij tegengeglimlacht. Zij was de zonnegoudlokkige, zonnelachende, vrouwelijke dochter des zeeënkonings, Poseidoon, en zij was mij lieflijk weldadig en weelderig mild: langs hare zoomen is het Leven toe naar mij gekomen, zoo als ik het nimmer toe naar mij komen zag langs de noordelijke boorden van haar barbaarschen water-

broeder Njord. Langs hère zoomen kwam mij het Leven lachende te gemoet, als een prachtige, weelderige vrouw, die in den slip haars brokaten mantels mij bloemen en vruchten bracht, en die omringd was door schoonheid en vreugde, door lachende knapen en dansende maagden en zingende kinderen; blijde stoet, torsende geschenken zoo vele, dat ik ze niet noemen kan en wier rijkdom ook niet geschat kon worden, omdat zij vooràl de onschatbare dingen zijn: de dingen van lijn, van kleur, en van gevoel, de dingen van emotie en liefde...

Zoo ver was ik dan gekomen, te Nice, met mijn opstel over De Zee.

Toen...

Toen plotseling...

O, lezers, toen plotseling ik òp en naar buiten zag...

En gewaar werd, dat sombere wolken zich samen pakten over geheel den hemel...

Dat achter die wolken het bleeke dagmaantje reeds bezwijmd was en vervluchtigd, een doorzichtige geest gelijk...

En dat een woedende mistral, plotseling opgestoken, de laatste goudene herfstbladeren der platanen in een razenden dans meê sleepte langs de avenue, waar stofkolkjes van wervelwindjes als draaiende fakirs in omme tuimelden...

Hoe nu?

In éenen stond ik op...

Zoû de lichte mane-avond en de meer-kalme zee, met André, in zijn bootje, La Jeune Jeannette, dan niet verwezenlijkt worden dien avond??

Ik grijp een jas, een pet...

Ik haast mij naar buiten, naar zee...

Hu! Wat een wind, wat een razende mistral, en wat een zee, wat een booze zee in onze Baai der Engelen!

Is dat de zonnegoudlachende Middellandsche, dochter van Poseidoon?

Neen. - Deze zee is heusch als een broêrtje van Njord.

Kijk, een hoog opschuimende golf kletst met een kronkelende kam over de balustrade van de Promenade, en stort bijna over mij neêr.

Ik haast mij naar den Rocher de Cancale: dat is een kroegje en restaurant, waar ik weet op dit uur André te zullen vinden.

En ik vind André, ge-installeerd voor een immens bord worst met macaroni.

- André, zeg ik tot mijn vriend den visscher, die tevens *lutteur* van beroep is, en er, trots zijn even in de twintig, imponant uitziet als een jonge worstelaar er uit kan zien, die zich bewust is van zijn kracht en onlegbaarheid; André...wat zeg je van dat weêr?

- Wel, duc! schertst André, (want hij geeft mij steeds den hertogelijken titel); als je lust hebt, wil *ik* je van nacht wel meê nemen op de Jeune Jeannette, maar...visschen zullen we niet vangen, hoor...en de maan zal boos zijn en de zee ook...

Buiten stortte nu een genre van hagelstorm neêr over de Blauwe Kust, die de Nice-sche journalisten altijd opsieren met hun eeuwige 'printemps éternel et fleuri'...En...

Het feuilleton over *De Zee*...werd niet geschreven, omdat de *duc* er voor bedankte zijn hertogelijk leven te wagen aan zülke woedende elementen, zelfs aan de zijde van zijn trouwen vriend, André le Pêcheur, l'Invincible!

En omdat zeer goede dingen uit drie bestaan, en omdat ik u een volledig beeld geven wil van: hoe een feuilleton...*niet* geschreven wordt:

Geef ik u hier, o lezer, in de hoop, dat ge niet suf zult worden van zoo verschillende materie, van zulk een olla-podrida als *dit* feuilleton u wordt, een in Florence geschreven, eveneens, onvoltooid gebleven feuilleton.

Het was getiteld:

Een passie

En het begon:

Lezer, hebt ge passies? Ik heb er, - gelukkig!, zoû ik haast uit-

roepen, want zij brengen zoo niet altijd stormige woeling, niet immer gewenscht, toch wèl golvige deining in ons leven, dat anders al te vervelend rustig tusschen zijn ebbe en zijn vloed zoû wiegelen, en ik heb er één, waarvan ik het geheim u heden wil toe vertrouwen.

Ik heb namelijk een passie voor antieke bronzen en marmeren beelden. Het is, hoewel nooit een ongelukkige hartstocht, toch meermalen een passie, die de melancholie achter laat van het afscheid, en de weemoed van het vaarwel, om de hoogst eenvoudige reden, dat ik - als ik in Italië ben - onmogelijk kan blijven logeeren in de muzeumzalen, waar de voorwerpen van mijn hartstocht verblijven. Nu kan ik mij wel troosten met de gedachte, dat ik van het eene bronzen voorwerp naar het andere marmeren gaan kan, maar langer dan, laat ons zeggen, een half uur - dit is héel lang! - kan ik toch niet voor het een of andere object mijner passie neêr zitten of staan, zoo ik niet de achterdocht wil opwekken van een opzichter of een suppoost. Hij zoû mij wel nooit verdenken van een marmeren of bronzen beeld onder mijn arm te willen schaken, maar hij zoû toch minstens vermoeden gaan, dat ik, zoo niet niet-snik, toch een beetje maniak was - en daar hij hier in, wat antieke beelden betreft, wel een beetje gelijk zoû hebben - doe ik natuurlijk met een heel onschuldig air alles wat in mijn macht is om mijn manie te verbergen, en wend ik mij na een kwartier van het brons of het marmer, dat ik lief heb en aanbid, af, met een heel indifferent gezicht en met de pijn des afscheids in het hart.

Nu omring ik mij wel met kopieën en fotografieën van de voorwerpen mijner passies, maar wat zijn portretten voor hem, die het beminde wezen zelve niet meer ziet! Nauwlijks een bleeke afschijn van de werkelijke schoonheid, die dan verre, verre is...in dit geval, in de eene of andere muzeumzaal van Italië...

Dit is dus de passie, waarvan ik u heden het geheim openbaar, en het is best mogelijk, dat ge die passie ziekelijk zult vinden. Welnu, laat mij u dan zeggen, dat ik nooit mijn ziekelijke passie zoû willen ruilen voor welke gezonde hartstochteloosheid ook,

en dat ik, trots die melancholiën des afscheids en weemoedigheden des vaarwels, innig gelukkig ben door den gloed, dien deze hartstocht in mijne, schoone plastiek aanbiddende, ziel, verspreidt...

* * *

Niet waar? Was dat niet een aardig begin voor een nieuw feuilleton? En zoû het heusch niet goed zijn geworden als ik u verder verteld had, hoe ik, in de Uffizi, zittende bij den Stervenden Niobide, dien ik zoo lief heb, zoû gezien hebben, dat die jonge, mooie, door wreeden Apollo getroffen athleet, zijn stervende oogen opende, zich half oprichtte uit zijn veege houding en met mij, die hem zoo lief had, was begonnen te spreken, om mij te zeggen, dat eeuwen geleden de beeldhouwer Skopas hem gebootst en gehouwen had naar het model van zijn jeugdigen slaaf, die athleet was geweest en prijzen won voor zijn meester?

Ik zoû u het beeld beschreven hebben, het uit den stervensstrijd even herademende, goddelijke jonge beeld van dien Niobide, dien ik lief heb: dien knaap met zijn jonge gezicht en zijn sterke leden, en het feuilleton zoû zoo wel aesthetische als historische waarde hebben gehad en u een oogenblik hebben bezig gehouden...

Waarom het dan *niet* geschreven werd, dit feuilleton??

Ik weet het niet, lezer, ik weet het niet: het werd niet geschreven, omdat het niet geschreven werd!!

Het werd niet geschreven, even als de beide anderen.

Zie daar alles wat ik er van weet!

Maar heb ik u nu niet een blik gegund in mijn werkplaats...en in mijn 'fabriek', o gij boosaardige??

Zijt ge er suf van geworden?

Nu, dat is dan juist goed: uw straf voor uw boosaardigheid!

In alle gevalle...heb *ik* mijn drie niet-affe feuilletons ge-utilizeerd...

En u een *af* feuilleton er van samen gesmeed!!

De nachten

Vindt gij de nachten niet vréemd?

Gij hebt er misschien nóoit over na gedacht, maar, als ge een oogenblik denkt over de nachten, die zich donkerend welven boven ons, vindt ge dan de nachten niet vreemd?

Ik vind soms de nachten heel vreemd. Ik vind het soms heel vreemd, dat het nacht wordt, donker, en dat een geheele stad donker wordt, en dat de bewoners dier stad zich allen te bedde leggen en slapen, dat het leven gedaan is voor enkele uren, en dat een fluweelen rust zich boven ons uitspreidt, als een met gouden starren, donkere mantel, die zorgzame moederhanden gespreid houden over ons heen...

Ik vind dat soms bijna vreemder als de veronderstelling, dat de zon zoû blijven schijnen, het leven zoû door gaan, het kleurige leven der steedsche menschen rumoerig zoû door blijven bewegen...

De nacht heeft mij steeds gegeven een zekeren vagen angst.

Er is voor mij in de nacht, in hare fluweelen stilte, een zekere angst, die mij huiveren doet en uithooren naar van uit de verte aanritselende geluiden...

Er is in mij die angst voor de nacht, en ook is er in mij voor de nacht een eerbied...

Als ik plots in de nacht dronken mannestemmen lollend hoor joelen of jankend hoor blaffen een hond, wiens gejenk de stilte aan flarden scheurt...schrik ik, of heiligschennis bedreven wordt. In de nacht voel ik iets heiligs, dat niet door zoo grove afschuwelijkheid, van mensch of dier, mag worden ontwijd. Want om

mij staan de nachten vaak op als donkere tempels, duisterende, eindlooze zuilenhallen, waardoor heen dwaalt een jonge god, schoon als een Eros, maar schuwer, met twee slanke vleugels aan knapeschouders en een stil brandende fakkel in de hand, die hij heft - en achter de hallen van zijn paleis, waardoor hij slaapwandeland henen dwaalt, als een schim, strekken de andere paleizen zich uit, ge weet wel, de andere hallen, de ook duistere voorhallen van den eigenlijken Dood...

Zoo is in de nacht, voor mij, iets heiligs...

De nachten zijn mij zoo verschillend als de dagen zelve...Geen dag gelijkt op den doorleefden dag; iedere dag brengt ons de nieuwe verrassing, verrassingen, die wij, verwend door de telkens wisselende waan en schijn, dikwijls niet achten, zoo dat de aan een geschakelde keten dier verrassingen ons de eentonigheid schijnt van ons leven...En zoo als de dagen verschillend zijn, zoo zijn de nachten, verschillend...

Geen nacht is mij gelijk aan de vorige.

Ik ken de moederlijke nachten. Zij zijn donker, lief, en teeder weldadig. Zij volgen meestal op de, aan onze ziel harmonische, dagen, dagen, in welke wij gewerkt hebben aan den noodigen Arbeid van ons bestaan, of dagen, in welke wij gedwaald hebben in bewust geluk langs heuvelen van pijnwouden of door hooge olijvegaarden, uit welke wij de zee zagen liggen in wijde, blauwe rust - of dagen, in welke wie, die wij beminden, nader tot ons gekomen waren, met het gelukkige woord, dat plots hël gloorde over het nog vaag vermoede - met den warmen gloed van samenstemmende liefde...De moederlijke nachten volgen de harmonische dagen. Na de harmonie van den dag is dan de nacht als een moeder, die aanzweeft en haren wijden mantel boven ons welft...Wij zijn als hare kinderen, en ik heb dan nauwlijks angst voor haar...Ik voel mij dan als een kind, en in mijn donkere kamer, in mijn groot bed, lig ik klein, knie-opgetrokken, een kind gelijk, een vertrouwend kind gelijk. Als de nacht dan moederlijk over mij buigt, in de welving van haren mantel, slaap ik dadelijk in...En rijst om mijne kalm neêr liggende ziel de duiste-

rende tempel, met den afglans van den fakkel van den schuwen, zacht omme dwalenden knaap. En de Droomen, die mijn ziel om haar bedde tusschen die tempelzuilen ziet rijzen, en vervluchtigen in ijlen nevel en niets, hebben dan vormen van etherische schoonheid en van de harpkoorden klinken lieflijke strofen, terwijl er rozen dwarrelen door de lucht...

Dat zijn de moederlijke nachten, die mij lief hebben en mij zegenen.

Maar de moederlijke nachten troosten ook.

De moederlijke nachten over ons gieten uit gitten amforen den balsem, die onze ziel zalft en de zachte handen der moederlijke nachten verplegen onze zieke of lijdende zielen. In die troostende nachten is er geen tempel, geen slaapwandelende, jeugdige, fakkelbeurende god, maar de moederlijkheid van de weldadige nacht fluistert aan onze slapeloosheid toe zachte sprookjes en lieve verhalen, en als wij weenen, murmelt zij, dat onze smarten zoo heel weinig zijn in hare eigene eeuwigheid en goddelijkheid, in hare moederlijke heiligheid... En lacht zij een weinig zacht en troostelijk, om onze wanhopigheden, die zij kinderwanhoop noemt...

Dat zijn de moederlijke nachten, die ik ken: de met slaap zegenende, de in slapeloosheid tòch troostende, moederlijke nachten...

Er zijn andere nachten.

Er zijn de booze, demonische, bange nachten.

Kent gij ze niet?

Ik ken ze, ik ken ze, helaas.

Wat is er geweest in den loop van den dag, dat over mijn zenuwen gegrist heeft, als over verwarde en tòch te strak gespannen snaren? Ik weet het niet meer, nu de kalmte, schijnbaar, om mij is, in mijn donkere kamer. Ik lig in mijn donker bed. Ik hoop op de moederlijke, troostende nacht; vooral nu hoop ik op haar, is zij mij noodig...

Maar plotseling zie ik, in den donker, als scharlaken en vuur over ebbenhout heen, in den nacht, vóór mij...een grijnzend, demoniesch gezicht...

Rts...het is weg.

En het ontstelt mij niet te veel en ik wend mij om, op de eene zijde.

En sluit mijn oogen, hopende op den slaap.

...Slappe, lange wurmen dwarrelen voor mij, als wriemelende linten, als krieuwelende macaroni-slangen en aan hunne einden griezelen gezichten met loensche oogen en lebberende tongen...Zij zwellen, zwellen als boa-constrictors...en rts...zij zijn weg.

Neen, ik ontstel niet te veel. Ik ken deze griezeliĳheden, als ik ken de nachtelijke moederlijkheid. En ik wend mij, eenvoudig om, op de andere zijde.

Maar de kamer is reeds vol, vol van de helsche larven. Van waar zijn zij gekomen? Ik weet het niet, maar in den donker zie ik mijn kamer...en zie ik de larven, die wriemelen en krieuwelen, en in het midden van de kamer zitten drie mastodonten...

Ze zitten als gedresseerde olifanten in een circus zitten; ze zitten op hunne achterpooten, ze hebben kanten kragen om hunne dikke nekken; zij loenschen valsch met infernale fosfor-oogen, en zij kronkelen hunne drie snuiten tegen elkander; hunne driesnuit is een vreemde drievoet, als om iets óp te zetten.

En nu hebben zij in eens drie fluiten in hunne snuiten en ze spelen fluit: ik hoor wat ze spelen, want het suist in mijn ooren, en tjengelt daar of er in mijn ooren liertjes met heel fijne snaartjes zijn opgezet en gespannen.

Ik open mijn oogen en ben héel kalm. Ik word hier niet meer angstig of razend om. Want de demonen zijn toch altijd sterker dan onze angst en razernij: ze lachen om beiden en als ze lachen, warrelen en dwarrelen ze allemaal om elkaâr rond in een diepen, diepen, diepen, zwarten, eindeloozen kolk, die duizelingewekkend is om in te schouwen; die mij een gevoel geeft als of ik zal vallen, vallen, vallen, in het zwarte niets, eindeloos door...

Ik word niet razend, en ben niet bang. Ik draai eenvoudig het elektrische licht op...Zie, mijn kamer is om mij, welbekend en vriendelijk...Maar toch is het zoo vreemd hel in het recht opstaande spookmeer van de spiegelkast, uit wier weêrschijn ver-

dronkene nixen met oude-wijventronie's schijnen te rijzen naar de loodrechte watervlakte, en om het oor van mijn lampetkan slingert een stille slang, en mijn witte kleederen, over een stoel, zijn bezwijmde schimmen van slappe pierrots, die van tragische smart zijn gestorven nadat de demonen ze hebben dood gekieteld...

Zoo zie ik, in het helle licht, dat mijn oogen martelt, mijn anders toch welbekende, vriendelijke kamer.

Neen, ik ben niet bang; neen, ik word niet razend...

Ik neem eenvoudig naast mij, van het tafeltje, op een klein deeltje in perkament en goud. Het is het romannetje van Longus: Dafnis en Chloë; het zijn lieve antieke figuurtjes van Grieksche herder-en-herderin, die voorname, te vondeling gelegde kinderen zijn; antieke figuurtjes in dichtertlijk-lieve, idylliesch-mooie, antieke landschappen, en het verhaaltje is bevallig en schalks en gevoelvol natuurlijk... Voor zoo lieflijke vizioenen, voor zoo blijmoedige schoonheden wijken de demonische larven, als of de Nymfen, die Dafnis en Chloë bewaakten, ook rondom mij rijzen, en de afschuwlijke tronies en kronkelende lintelijven wèg jagen met het bevallige gebaar uit den lichten glans harer aanbiddelijke mythe...

Mijn kamer is weêr mijn kamer weêr: de spiegel der kast is niet meer een betooverd meer, er zijn geen nixen meer en slangen en bezwijmde pierrots.

Nu is het weêr om mij donker...

Zal de slaap komen...? Zal, moederlijk, nog even, één kort oogenblik de nacht buigen over mij heen, en mij zacht, zóo zacht, dat ik het niet bespeur, kussen op mijn gloeiende oogeleden...?

* * *

Maar er zijn ook de lieflijke nachten, die de nachten der zilverige droomen zijn; de droomen van wijde, zilveren, kalme zeeën, waarover ik heen glijd, op muzikale schepen, naar rozige einders; er zijn de wijde, parelmoêrige nachten, welke ik doordwaal in eindelooze paleizen van stralende en lichtende zuilen, altijd zoe-

kende Eén, die ik èindelijk vind; er zijn de goudstralende nachten, met de guldene duinen en vreemd zacht azuren bosschen, met de tooverlandschappen en wonderhallen, met de paradiziale symfonieën, die klinken van etherische, hemelhooge harpen af; harpen, langs welke koorden de festoenen winden der bevallige, lieflijke, weldoende elven en der weldadige sirenen...

Er zijn ook de heilige nachten, en ik zal ze niet met meer woorden zeggen.

De verzoeking

Het was een koude nacht.

Ik zat bij een hoog opvlammend blokkenvuur.

Buiten rukte een heftige wind aan de ramen; de regen kletste tegen de ruiten.

Ik zag in de vlammen en droomde.

Plotseling, in den schoorsteen, hoorde ik als een razend geruisch; ik dacht aan een schoorsteenbrand.

Door het razend geruisch daalde, viel iets verschrikkelijks door den schoorsteen!...

Ik rees op, sidderend van angst...

En ik zag, in mijn helsch opvlammende houtvuur, den Duivel, die, langs den schoorsteen gegleden, nu, ros geschroeid, uit mijn houtvuur, slank en vlug, mijn kamer binnen trad.

- Het is maar de Duivel, dacht ik; mijn angst stilde zich.

De Duivel grijnslachte. Hij stond voor mij, als een volmaakt gentleman, in een rooden rok, met korte, zwarte satijnen broek, en de ros geschroeide gloed, waarvan hij blaakte, doofde, doffer en doffer, doofde toen geheel. De Duivel, voor mij, was werkelijk niet meer dan een gentleman in rooden rok. Hij was *clean-shaven*, hij werd nu zelfs een beetje bleek; oogen, wenkbrauwen, kort haar waren zeer zwart, en dat gitzwarte en bleeke gaven hem iets gedistingeerds. Hij was heel slank, elegant van lijn; zijn kuiten, in zwart zijden kousen, waren fijn en nerveus; zijn voet, in verlakten schoen, was lang en smal. Waar ik alleen niet van hield, was een groot, al te flonkerend juweel, dat hij als hemdsknoop droeg in zijn overhemd: het was een mij onbekende, elektrisch-achtige

steen, die felle stralen schoot, die verblindden.

- Bonsoir, zei de Duivel luchtig en liet zich vallen in een fauteuil over mij; hij wierp zijn pels, hoogen hoed en witte handschoenen op een canapé; de zware pels, de hoed en de handschoenen fladderden vreemd licht even óp door mijn kamer en bleven toen liggen.

- Bonsoir, antwoordde ik. Je hebt me laten schrikken. Ik dacht aan een schoorsteenbrand.

- Neen, neen, berustigde de Duivel mij. Kijk, de vlammen zijn al geslonken.

- Waaraan heb ik de eer te danken...? begon ik.

- Ik kom je verzoeken, zei de Duivel. Wat een ellendig koude nacht is het, vindt jij ook niet? Ik was zéker je thuis, bij je vuur, te treffen, en ik dacht je even te komen verzoeken. Ik heb er zelfs mijn eigen vuur om verlaten, dat warmer is dan dit.

De Duivel grinnikte sympathiek; zijn witte tanden blikkerden in zijn goed gevormden mond, en hij wreef zich zijne, zeker van koude, verstijfde slanke vingers: aan zijn pink flonkerde een prachtige robijn.

- Dat geloof ik gaarne! antwoordde ik. Maar *mij* is dit vuur voldoende.

- Het is héél voldoende! zeide de Duivel beleefd; hij schoof zijn fauteuil wat dichterbij en wij zaten nu over elkaâr. Het is héél voldoende...Ga je van avond niet uit?

- Neen, ik denk het niet...

- Nu, dan hebben wij allen tijd om te praten...Zie je, kijk eens...ik woû je komen verzoeken. Wat ik je bieden kan, cher ami, is iets, dat je zéer op prijs stelt. Ken je den Faust van Göthe?

- Jawel, zeide ik; en dien van Gounod ken ik uit mijn hoofd.

- Hm! zei de Duivel, depreciierend; middelmatige, zoetige muziek. Wagner had er wat anders van gemaakt. Of Strauss. Maar Gounod...Nu, maar kijk eens; ik kan je bieden...jeugd. Beste vriend, ik kan je geven...*eeuwige jeugd*, net zoo lang als je wilt. Ben je moê van je eeuwige jeugd, dan schei je er meê uit, dan ga je dood, wanneer *jij* het verlangt, en dan kom je bij mij. Maar zoo

lang je leven wilt, al wil je leven gedurende eeuwen, geef ik je eeuwige jeugd. Je zult niet ouder zijn dan twintig jaar. Je zult je type geheel zelve kunnen kiezen. Je figuur, je gelaat, met je oogen, je neus, je mond, je haar...alles kan je zelve, naar je eigen keuze, combineeren. Daar je een goeden smaak hebt, ben ik overtuigd, dat je een zeer bevallig ensemble zult kunnen formeeren. En heb je eenmaal je nieuwe, jonge uiterlijk en je eeuwige jeugd, dan maak ik, dat je *altijd* een *louis* in je vestjeszak vindt, telkens wanneer je vingers er zoeken...Met die telkens repeteerenden *louis*, en met je eeuwige jeugd van niet meer dan twintig zomers, cher ami...kan je langs je levensweg alle wellusten, zoo maar als bloemetjes hier en bloemetjes daar, plukken...zoo veel je verkiest. Je zal er een aardig boeketje van kunnen maken. Wel, wat zeg je van mijn voorstel?

- Het is zeer tentant, zeide ik, in der daad wèl in de verzoeking. En wat geef ik jou in de plaats?

- Je ziel, natuurlijk, zeide de Duivel. Maar zonder éenig met bloed geteekend kontrakt en laten vervalddag. Want ik moet je ziel *oogenblikkelijk* hebben, in ruil voor je eeuwige jeugd. *Donnant, donnant. Zóo* oversteken...

De Duivel maakte een bevallig handgebaar, dat een snelle ruiling mimeerde.

- Maar, zeide ik; als ik je mijn ziel geef...hoe leef ik dan voort? Zonder ziel?

- Neen, zeide de Duivel. Ik geef je een andere ziel. Die je zelve kunt kiezen uit een heele kollektie zielen. Ik heb heusch een charmante verzameling. Alleen...

- Alleen? herhaalde ik.

- Ik kan je niet geven de ziel van een artiest.

- Waarom niet? vroeg ik.

- Omdat ik er géen bezit! antwoordde de Duivel.

En met een diepen zucht en een moedeloos gebaar zonk de Duivel terug in zijn diepen fauteuil.

- Je moet me dat alles nog eens nader verklaren, zeide ik en wierp hout in het vuur, en de Duivel blies er even in, en het brandde

hoog, hel, en goud-geel en fel scharlaken op.

- Kijk dan eens hier, begon de Duivel uit te leggen. Ik bezit, beneden, in mijn Hel, onder alle de zielen, die ik verzameld heb, geen enkele artieste-ziel.

- Is dat waar? vroeg ik, ge-interesseerd.

- Dat is, vloekte de Duivel; bij *God!* de heilige waarheid! Ik bezit geen enkele artieste-ziel! Om de eenvoudige reden, dat jullie allemaal na je dood - wat je hier beneden ook doet of hoe je leeft - *regelrecht* naar den Hemel gaat!

- Is dat waar? vroeg ik, meer en meer geïnteresseerd.

- Regelrecht naar den Hemel! herhaalde nadrukkelijk de Duivel. Het is fataal! Het is dégoûtant! Het is om er misselijk van te worden! Er schijnt niets aan te doen te zijn! Alle artieste-zielen...ze gaan regelrecht - zoo...zzzt! (siste bevallig de Duivel met sierlijk handgebaar) naar het Paradijs. Het is waar, ze moeten wel eerst door een soort louteringssysteem heen op Venus...maar dat duurt een paar maanden en dan...zzzt!...is de artieste-ziel engel in het Paradijs!

- Alle artieste-zielen?? vroeg ik, vol belang.

- Allen!! herhaalde de Duivel. Het is dégoûtant! Het schijnt, dat, al leven jullie hier beneden als zwijnen, je tóch altijd iets in je levensvizie (als het heet) en -opvatting behoudt, dat je een negen geeft, daar boven, in de comptabiliteit van Onzen Lieven Heer. Jullie schijnen altijd 'braaf', 'goed', 'heel goed', ja zelfs 'edel' en 'volmaakt' te blijven, wat je ook doet, hoè je ook leeft, eenvoudig, omdat...

- Omdat? vroeg ik fel.

- Omdat je de Schoonheid *blijft* eeredienen, al zwijnen jullie hier ook nóg zoo veel en omdat de Schoonheid...eigenlijk het hoogste, goddelijkste principe is!!

- Ach! verwonderde ik mij, open mond, groote oogen. Is dat zoo? En gaan wij allemaal regelrecht, over Venus heen, naar het Paradijs??

- Dat *is* zoo! betuigde de Duivel. Dat *is* zoo! verzekerde hij. Daar is niet aan te twifelen! En het bewijs van wat ik beweert, cher ami,

is, dat ik beneden, in mijn Hel, geen *enkele* artieste-ziel bezit! Geen enkele! Geen enkele! Het is dégoûtant! Het is dégoûtant! Want het maakt, dat...

- Dat wat? vroeg ik.

- Dat alles beneden bij ons...zoo leelijk blijft! Ach, beste vriend, het is beneden bij ons...zoo afschuwelijk affreus en leelijk! Nu ja, de eerste indruk, als je pas aankomt, is wel romantiesch, zie je: zulke donkere verschieten en vlamme-meren en dan Dis, mijn hoofdstad, met de vlamme burchten! Daar is...nu ja, daar is misschien wel een zekere impozante pracht in, zie je, zoo voor een oogenblik. Maar werkelijke *Schoonheid* zie je...die missen wij. Mijn duivels...zijn leelijke heeren!

- Ja, zeide ik; en toch hadden hunne oer-types, de saters van Dionyzos, ongetwijfeld zekere schoonheid!

- Jawel, be-aâmde de Duivel. Dat is juist het dégoûtante! *Mijn* duivels zijn afschuwelijk! Góden, wat zijn ze afschuwelijk!

- Je moet niet zoo vloeken, zeide ik, fronsend; daar kan ik heusch niet tegen.

- Ik zal het niet meer doen, zei de Duivel, beleefd verontschuldigend. Vergeef me. Maar leelijk, dat zijn mijn duivels wel. En mijn duivelinnen! Ze zijn om van wèg te loopen! En alles...de heele boel. Alles, alles is leelijk bij mij!

- Ja, zeide ik; dat schijnt wel altijd zoo geweest te zijn. Want kijk eens, op de schilderijen van de Italiaansche primitieven. Daar zie je het Paradijs altijd - bij voorbeeld, bij Fra Angelico - zoo allerliefst en bekoorlijk voorgesteld, terwijl de Hel er heusch als een afschuwelijk leelijke plaats wordt afgebeeld!

- Volkómen waar! zei de Duivel en slikte zijn vloek naar binnen. Volkomen waar. Het is een dégoûtant afschuwelijke boel bij mij. Iedereen is er leelijk.

- Maar jijzelve? vroeg ik. Je bent heusch très bien de ta personne...

- O, zeide de Duivel; *dit* is mijn aardsche metamorfoze. Maar *beneden*, cher ami...beneden ben ik...om van te schrikken, zoo afschuwelijk!! Je weet wel, zoo als Dante het al heeft beschreven!

- Ja, zeide ik; móoi is dat niet.

- Nu, zeide de Duivel vertrouwelijk. Zie je...daarom ben ik gekomen om je te verzoeken. Ik moet absoluut een artieste-ziel beneden hebben. Als ik er één heb...krijg ik er misschien wel meer. En dan moesten jullie eens de boel daar beneden wat mooier maken en opknappen.

- Pardon, zeide ik, wat koel. Ik ben geen theater-regisseur. Ook geen dekorateur. Je doet misschien beter je te wenden tot een schilder. Een musicus kan misschien wat edelere muziek bij je organiseren dan de knarsing der tanden zijn. Een costumier van de opera - er *zijn* er met artieste-zielen - kan je duivels misschien wat aangenamer voor het oog grimeeren en aankleeden. *Ik*...kan alleen maar mooie woorden rijgen aan elkaâr...en ach, waarde vriend, daar heb je niets aan.

- Wat neem je mijn verzoek koel op! zei de Duivel, verwonderd, met groote oogen. Zegt dan, wat ik je aanbied, je totaal niets, mijn waarde vriend? Jeugd? Eeuwige Jeugd? Zoo lang je verkiest, de wellusten plukken langs je levensweg en er een boeket van maken? Altijd twintig jaar zijn? Krachtig zijn, frisch, gezond? Mooi zijn: een knappe jongen? Altijd een *louis* vinden in je vestjeszak? En daarvoor niets anders geven...dan je ziel, je artieste-ziel, terwijl ik je nog, op den koop toe, een andere ziel aanbied, die je zelve hebt voor het kiezen uit een heele verzameling zielen? Terwijl dan nog je artieste-ziel, beneden, toch altijd wel een beetje je ziel blijft, zie je, en de boel er opknapt? *Schoonheid* bij mij in de Hel oproept, zóó, dat, als je later voor goed, na je dood, komt inwonen bij mij, je toch ook wel wat moois om je heen zult zien: de *Schoonheid*, die je zelve er geschapen hebt!?

- Pardon, zeide ik; maar ik lees *nooit* mijn eigen boeken over.

- Dat is een andere kwestie! stampvoette de Duivel driftig. Dat is een andere kwestie! Maar je zult me toch niet willen wijs maken, dat al de *Schoonheid*, die jij ziet, *bestaat!* Neen, niet waar? Dus ik meen, dat, als jou ziel de *Schoonheid*, die zij ziet, hier op aarde, zelfs aan het gewone, het alledaagsche, het triviale, het gemeene, ook bij mij evokeert...God, kerel, al is het dan ook nog maar

alleen met mooie woorden...die Schoonheid ook zich weven gaat voor jou blik, voor *mijn* blik, aan al de monsterachtige horreurs, tusschen welke ik beneden leef, hèersch, ja, maar lijd...*lijd*, mijn beste vriend, omdat het horrible is, dégoûtant, afschuwelijk...altijd leelijk, *altijd* leelijk...nooit eens mooi, zacht, lief, teeder, bevallig, weldadig van kleur of van klank of gevoel...maar altijd leelijk...altijd leelijk!! Beste vriend, beste vriend!- snikte de Duivel bijna en hij vouwde smeekend de handen. Heb medelijden met mij! Neem den ruil aan! Kijk in den spiegel. Je nadert een fatalen leeftijd! Er zijn rimpels over je voorhoofd en hanepooten om je oogen, die dof staan! Wat dun is je haar! Hoe geel zijn je wangen en hoe bleek zijn je lippen! Je hebt allemaal roode aârtjes door het wit van je oogen: dat is een bedenkelijk teeken, hoor! Je kan niet meer goed tegen champagne, niet waar, niet meer zoo als tien jaar geleden? Wil ik je eens wat zeggen? Wil ik je eens wat voorspellen? Nóg tien jaar ouder, beste vriend, en...

De Duivel boog zich aan mijn oor en fluisterde afschuwelijke dingen.

Ik trok mij verontwaardigd terug.

- Schei uit! riep ik boos. Wat ik over tien jaren moet missen, zal ik niet tellen...want het zal mij troosten, dat ik, na mijn dood...*regelrecht* ga, over Venus, naar het Paradijs, als àlle artieste-zielen gaan! Wij krijgen niets dan negens! Wij kunnen leven, zoo als wij willen! juichte ik; wij blijven tòch brave jongens, omdat wij de Schoonheid eeredienen en de Schoonheid het goddelijkste principe is! A propos, riep ik uit; dus, *eigenlijk*, verlang *jij* toch ook wel een beetje terug...tot dat 'brave', en 'edele' en 'goddelijke'...want anders zoû je niet wenschen...je affreuzen Hel te reorganizeeren tot Schoonheid?

De Duivel was snikkende op de canapé gevallen, over zijn hoogen hoed heen.

- Ik zie het wel! riep hij uit. Het is fataal!! Het is dégoûtant! Ik zal *nooit* een artieste-ziel kunnen bezitten! Niemand wil! Geen een artiest wil bij mij komen, wat ik hun ook beloof! Jou, ijdele kerel, bied ik jeugd en alle wellusten, van jeugd afhankelijk en...en je

weigert? Je weigert heusch me je ziel te geven...in ruil nog wel voor een andere??

- Voor welke ziel? vroeg ik.
- Voor een bankiersziel? tenteerde de Duivel.
- Dank je wel, zeide ik; ik kan nauwlijks optrekken en aftellen; hoe wil je, dat ik agio's bereken!
- Voor de ziel van een koning? tenteerde de Duivel.
- Ik schrijf liever, antwoordde ik, iederen dag een feuilleton voor Het Vaderland, dan dat ik heersch over welk volk ook, en handteekeningen moet krassen onder allerlei stukken, die mijn ministers mij voorleggen!
- Dan...voor de ziel van een cocotte?
- Jamais de ma vie!! riep ik heftig uit. Zoo ik een vrouw was, zoû ik misschien caprice's hebben, avonturen en coups-de-foudre bij legio...maar ik zoû nooit mijn lichaam en mijn liefde kunnen verkoopen, zelfs niet voor een millioen!
- Dan...zeide de Duivel; misschien voor...de ziel van een Valsch Artiest?? Ik hèb er!! De ziel van een Kunstenmaker? De ziel van een artiest, die...geen artiest is? De ziel van een dichter...die geen dichter is? De ziel van...
- Nog véel liever, riep ik uit; zoû ik dàn den voorkeur geven aan...de ziel van een bankier, van een koning...ja, van een cocotte!! *Vade retro, Satanas!!!*
- Ik strekte de handen uit.
- Voor mij was in snikken, die mij sneden door mijn artieste-ziel, de Duivel neêr gestort.
- Ik smeeek je! riep hij. Laat je verzoeken! Geef mij je ziel! *Ik* geef je Eeuwige Jeugd! Ik *kan* niet meer zonder Schoonheid! Ik *wil* Schoonheid! Ik geef alles wat ik heb, voor één atoom Schoonheid!!
- Ik *wil* niet je Eeuwige Jeugd! juichte ik uit. Want ik wil *regelrecht*, over Venus, naar den Hemel toe!!

Toen gebeurde er iets verschrikkelijks!!!

De Duivel stiet een kreet uit, zóo...!

Dat ik hem u niet beschrijven kan.

En hij drukte op het elektrische juweel van zijn hemdsknoop...

En...de grond onder hem week...ik zag *in* den Hel!

De Duivel viel in den vlammen afgrond...

De vloer sloot zich toe...

En rillende, sidderende viel ik in mijn fauteuil...

Mijn houtvuur was uit.

Maar ik hoorde van heel ver een stem - die van mijn bewaarengel -: zij riep:

- Braaf zoo, mijn zoon!!

De verveling

Als een grauw spook, dat met wijde armen de grijze waden uitspreidt van hare omneveling, zweeft over onze aardsche wereld de Verveling heen, en schaduwet over steden - trots al hare drukte -, over dorpen en velden - trots al hunne lieflijkheid -, over bosschen en bergen - trots al hun natuurpracht -.

Tot diep in de matte zielen der menschen...

* * *

Over ons allen, over ons aller zielen, schemert en schaûwt de Verveling.

Ik zat eens in de verandah van een prachtig hôtel, gelegen in een prachtig park aan een allerliefst Italiaansch meer, en verveelde mij. Het was in den morgen, en de zon scheen, en het meer was als lazuursteen, en de villa was als een toovertuin en de verandah was als een klassieke kolonnade, en ik zat in een gemakkelijken, rieten stoel, en staarde uit en verveelde mij. Naast mij, op rieten tafel, lagen Italiaansche, Fransche, Hollandsche couranten, en een paar heel lieve brieven van kennissen, die ik reeds vier keer gelezen had...Toch, toch verveelde ik mij...Ik staarde uit over het meer en verveelde mij...Ik verveelde mij.

Naast mij zat mijn vrouw. Zij zat, blond, heel rustig, in een toilet van roze linnen, dat haar heel goed stond, en daar zij in een zeer interessant handwerk op *filet* verdiept was (hare handwerken zijn *altijd* interessant)...verveelde zij zich niet. Ik geloof, dat zij zich zelden verveelt, maar ik geloof ook, dat zij een uitzondering is. Daar zij mij echter verzocht heeft, zoo min mogelijk over haar

te schrijven, durf ik echter, helaas, niet verder uitweiden over h ar...

Maar op korten afstand van mij, in even gemakkelijken rieten stoel, zat een heer. Hij zat en staarde en, klaarblijkelijk, verveelde hij zich. Zijne lichtblauwe, Germaansche oogen staarden over het wondermeer van lapis-lazuli en die oogen verveelden zich. Zij verveelden zich, zoo als de geheele heer zich verveelde, op een gedistingeerde manier. Ook bij hem, op een tafeltje, lagen couranten en brieven, die niet de portier maar de eigenaar zelve van dat heel chique hôtel hem eerbiedig had overhandigd.

Even, door mijn verveelde gedachte, waasde de nieuwsgierigheid naar wat en wie hij zijn kon...Daarop werd mijne belangstelling ingenomen, door de arabesk, die mijn vrouw werkte op haar *filet*...Toen nam ik voor de vijfde maal den lieven brief van mijn vriend op...En daarna leunde ik terug in mijn heel gemakkelijken, rieten stoel, staarde over het toovermeer van lapis-lazuli...en verveelde mij.

Door mijne achterwaartsche beweging en den matten ne erval van mijn arm over de leuning van den rieten fauteuil, gleed mijn zakdoek, die ik te mat was geweest open te vouwen, uit mijn manchet en bleef wit, vierkant liggen. Ik bespeurde het wel, maar had geen lust zoo een dommen, vierkanten zakdoek op te rapen. Mijn vrouw, zeer verdiept in haar filet, waarbij zij geheele reeksen telt en gecompliceerde sommen maakt, bemerkte het niet...

Maar de zich gedistingeerd vervelende heer bemerkte het wél, en dadelijk...Zijn blik, geïnteresseerd, richtte zich van het meer naar mijn zakdoek. Mij, heimelijk, interesseerde het toen, wat hij doen zo ...Zo  hij mij toeroepen, dat mijn zakdoek gevallen was...? Neen, hij riep mij niets toe, maar de gevallen zakdoek enerveerde hem...Wat mij betrof, verveeld bleef ik staren over het meer, mijn belang in wat hij zo  doen bedekkende met mijn verveling...Vermoedelijk zo  hij niets doen, de Germaansche, gedistingeerde heer...Toch zag ik, dat hij mij aanzag...Ik bleef staren, verveeld. In eens, stond hij op. Hij liep op en neêr, op en neêr, zakelijk en gedistingeerd...Soms gluurde hij naar mijn zak-

doek, mijn zakdoek, die hem enerveerde...Eindelijk kon hij het niet langer harden. Hij liep met een rechten hoek plots op mij af, en zijn deftigen rug wat moeilijk buigende, raapte hij mijn vierkanten zakdoek op, en bood mij dien, zeggende, klaarblijkelijk verlucht, in het Duitsch:

- Uw zakdoek is gevallen...Bitte sehr!

Ik rees, als uit een droom, schriksnel op, bedankte en boog met een Deutsche buiging. Een Deutsche buiging is heel anders, niet waar, dan een Fransche buiging, die links is, en een Italiaansche buiging, die gratie is en zwier. Een Deutsche buiging is militair, stijf, strak en diep. De Deutsche buiging deed mij pijn in den rug.

Ik bedankte zoo hoffelijk ik kon, in het Duitsch, dat ik afschuwelijk spreek.

- Bitte sehr! herhaalde de zich gedistingeerd vervelende Germaansche heer, streng, als wilde hij mij te kennen geven, dat ik meer bedankte dan noodig was, daar hij den zakdoek niet had opgeraapt om mij te verplichten, maar om zèlven niet meer geenerveerd te zijn door dien daar dom op den grond, vierkant neêr liggenden zakdoek.

Ik vroeg later wie de heer was.

Wel, de heer was de Minister van Financiën van een groote mogendheid, en hij was in dit hôtel gekomen omdat hij rust noodig had van de geheele reeksen, die *hij* op had geteld en de gecompliceerde sommen, die *hij* gemaakt had...

Met welke anekdote ik alleen bewijzen wil, dat men financie-minister van een groote mogendheid kan zijn, en zich te gelijker tijd criant vervelen in een prachtig hôtel aan een prachtig Italiaansch meer.

Wânt als de minister zich niet criant had verveeld, was hij nooit ge-enerveerd geworden door mijn gevallen zakdoek en had hij dien nimmer opgeraapt...

In het zelfde hôtel vertoefde toen een oude vriendin van ons...

Zij is weduwe en schatrijk. Zij heeft kind noch kat noch kraai en verveelt zich zoo, en is zóo rijk, dat zij zich als distractie heeft opgelegd iedere maand een *bijou* te koopen. Gegeven haar oude-

ren leeftijd en de draagkracht van haar maandelijksch revenu, zoû het licht te berekenen zijn hoe veel brillanten en robijnen zij heeft. Zij steekt zelfs wel eens een smaragden broche aan haar corsage van achteren op...den rug, om dat corsage te vereenigen aan haar rok, en verliest de broche dan, zonder emotie, in...den tram.

Met welke anekdote ik bewijzen wil, dat men weduwe kan zijn en schatrijk en zonder kraai, kat en kind, en toch, niettegenstaande de distractie van het maandelijksch bijou, zich criant vervelen kan.

Want...als zij dit niet deed, had minstens haar verlies van smaragden aan haar rug in een tram, waar zij een dubbeltje betaald had, haar doen glimlachen om den humor des feits, en zij had zelfs die emotie van den glimlach niet, toen zij ons haar verlies mede deelde.

Zij moet zich criant vervelen...

Maar deze vervelingen zijn nog de rijke, voorname vervelingen. De minister verveelde zich tijdelijk en de rijke dame verveelt zich, omdat zij wel zich vervelen wil, want als men smaragden maandelijks kan koopen en emotieloos kan verliezen, behóeft men zich niet te vervelen, kan men ten minste die verveling zeer maskeeren met goede, lieve, en amuzante daden, amuzant, lief en goed voor zich en voor anderen...

En als uw feuilletonist zich verveelt...wel lezer, dan slaat hij uit zijn verveling nog wel eens een feuilleton voor u, en hòopt hij ten minste met zijn verveling ù drie minuten te verstrooien, zoo niet te amuzeeren.

Maar er zijn andere vervelingen, die niet altijd de mise-en-scène hebben van een magnifiek hôtél aan lapis-lazuli-meer, en daar ik niet *altijd* in aller-eerste-klasse-hôtéls afstap, zie ik om mij en naast mij die vervelingen grauwen en grijzen in de modestie van kleine, lieve, vriendelijke pensions...

Van vrouwen, van vrouwen vooral!

O, wat vrouwen, die zich vervelen! O, wat tal van vrouwen, die planteleven in kleine pensions, juist zóo kunnende bestaan en leven van mediocre middelen, wel eens een lieve blouse dragen en

zelfs wel eens naar de komedie gaan, maar verder hare arme levens van dag voort sleepen naar dag in den schemer der nevelwade der grijze Verveling, die altijd over haar heen zweeft; o wat vrouwen, die zich vervelen, zonder man en maag, zonder kind, dan het kind van den concierge, en zonder kat, dan de kater van het pension, zonder bezigheid, zonder emotie noch om juweelen, die zij niet koopen kunnen, noch om kunst, die zij niet achten, zelfs bijna zonder lektuur! O wat tientallen, wat honderden misschien van zulke arme, dubbelarme pensionwezens heb ik niet ontmoet, die wat tingelen op de piano en een oogenblik bridge spelen, die vooral met onvermoeide kaken kletsen en kwebbelen en klepperen over andere zich vervelende pensionnaires, wie alleen een oogenblik flirt nog de oogen kan op doen flikkeren, maar wie verder het leven is dag aan dag éene grauwe, grijze Verveling, éene Verveling, éene Verveling...

Arme, grauwe, liefde-, passie-, emotie-, doellooze levens! Zij zijn als de schaduwen van de grauwe, grijze Verveling zelve; zij zijn als de grauwe schimmen, de bleeke spoken van de Verveling en dit Leven is haar al den grauwen Dood, waar door zij zonder schoonheid en warmte en gloed gaan, gaan...op de tippen van haar matte voeten! Arme, grauwe levens!

- Wat doe je? zegt mij mijn vrouw, die binnen komt.
 - Ik schrijf, antwoord ik.
 - Wat? Een feuilleton? Stoor ik je?
 - Nooit, antwoord ik oprecht en hoffelijk. En daarbij, het is bijna af.
 - Het is...omdat ik je wat zeggen woû. Je raad woû vragen. Zoû je het namelijk erg gek vinden...als ik eens probeerde een tearoom op te richten?
 - Een tea-room? zeg ik, ahuri.
 - Ja. Zie je, ik zoû wel eens wat willen dóen. Ik verveel me wel eens. En met directrice te zijn van een tea-room, zoû ik bezigheid hebben van vieren tot zessen, iederen dag, en er zelfs veel geld meê verdienen. Met een tea-room wordt je schatrijk. Met een erg

chiquen tea-room. Liever...zoû ik een chique hoedenzaak hebben, zie je, modiste zijn...naar Parijs twee maal per jaar...bij Viroz zien...en dan namaken...maar ach, hoeden...ik weet niet...dat zoû de 'familie' misschien niet goed vinden, terwijl een tearoom...Ik hoef zelve nooit te voorschijn te komen...

- Dan om met je man, aan een van je eigen tafeltjes thee te drinken, zeg ik, en ik voeg er aan toe, omdat mijn vrouw heel ernstig is:

- Een tea-room is misschien geen kwaad idee. Beter dan een hoedenzaak; zie je, daar zijn we misschien te deftig toe...

- Er zijn in Londen 'Ladies'...Lady so-and-so en Lady so-and-so...die zijn modistes...Maar misschien is een tea-room toch beter...Heusch, ik verveel me soms zoo, beste jongen...

- Ik ook, zeg ik. Ze denken, dat ik me dood werk en dood schrijf. Maar ik schrijf...iederden dag, van tweeën tot vieren. Dat is alles wat ik doe. Verder...verveel ik me, als ik me niet amuzeer. Ik zoû je misschien wel kunnen helpen met je tea-room...

- Neen, neen, jij bent zoo weinig praktiesch. Jij mag er thee drinken...

- Voor niets!

- Maar niet te veel koekjes er bij eten! Drie, hoor, iederden dag. Meer niet. Anders ruïneer je me...Heusch, gekheid op een stokje, ik heb zoo een vreeslijke lust...een tea-room op te richten. Omdat ik me soms zóo verveel!! Ik zal het idee eens goed overdenken...en uitwerken...en berekenen...

Ik laat mijn vrouw (die zich dus tóch wel eens schijnt te vervelen) aan hare berekening, uitwerking, overdenking. En ga uit...Een kar met zware steenen gaat langzaam voorbij, getrokken door, ach, zoo een arm, oud, moê, lief, geduldig paard...En de karrevoerder over de steenen gestrekt als over een rotsachtigen divan, in eens, met een vloek, een flinke!, slingert de zweep, waarmeê hij klakte, in het heelal...

De zweep valt op het trottoir, bijna voor mijn voeten.

Ik zie verontwaardigd op en misschien nog meer verwonderd. En omdat ik zie, dat de karrevoerder moeizaam van zijn steenen-

kar poogt te klimmen om zijn zweep terug te erlangen, raap ik den zweep op, en nader zijn kar en vraag hem:

- Wat bezielt je? Om je zweep zoo weg te slingeren??

- Dank je, meneer, je bent vriendelijk, hoor, om me mijn zweep weêr te geven...Wat me bezielt? Wil ik het je zeggen? Wel nu dan, hoor: ik verd...òm me!

Hij zeide het in het Fransch, met een héel expressief woord.

Want van af een Duitschen minister tot een Franschen karrevoerder...allen, allen, allen, wij armen, voelen over ons schemeren en schaduwen den grijzen schemer der wade, die met armen wijd, wijd-uit, het grauwe wereldspook uitspant boven onze, het Raadsel nooit doorziende, doelloosheid...

Van de reuzen, den tovenaer en de jonkvrouw

Het was een ijle, koude nacht, een koude nacht in den zomer, ergens in een vreemd, nauw, groen land, dat was als een eng dal, als een smaragden vallei onder een koepel van gouderts, onder een dom van goudsteen, want in de zomerkoude tinkelden millioenen starren aan dien koepeldom van de nacht en verstoffelijkten zij dat nachtelijke, ronde Niets tot een boog van met goudpoeder doortinkeld erts, tot een gewelf van met goudstof doorpoederd chryzolieth: juweel en metaal boven de nauwe vallei, die van smaragd scheen verworden en zeker betooverd was. Want het bovennatuurlijke, om en aan die vallei en langs die vallei, was vooral, dat er reusachtige Reuzen, als vorsten en prinselikheden, in de ijle, koude nacht gezeteld zaten op kristallen tronen en rotsgestoelten rondom de vallei: tæl van vorsten en prinselikheden, en niet te tellen zoo velen: sommigen hadden barsche, doorgroefde en gebaarde gezichten, anderen vertoonden blanker en jonger, maar steeds verheven en ernstig aanschijn, en terwijl zij zetelden op hunne gestoeltes van rotssteen en tronen van bergkristal, verhieven zij hoog in de zomernacht, die koud en ijl was, hunne hoofden, gekroond met diamanten kronen, terwijl van hunne breede schouders en stoere ruggen de blanke, hermelijnen mantels neêr golfd en weg plooiden over hunne machtige voeten, die rotsschabellen drukten aan de boorden van de vallei. Zoo zaten zij daar rondom als in een machtige vergadering te heerschen over de betooverde diepte, uit wier eerst nachtstille zwijgen opklonk, langzamer-, langzamerhand, de vreemde symfonie van stem en geluid: de bulderende stem van den bergstroom, de klate-

rende lach van den waterval, het bruischende woord van den wind door het pijnwoud, de broos teedere klank als van een glazen, uitgesponnen straal, die opklonk van de viool van een mensch.

De tronende Reuzen luisterden in de ijle, koude nacht. De broos teeder uitgesponnen straal van glas klonk tot hen op en zong, zong in velerlei schakeering van broze teederheden, en was als een gebed, als een verzoek, als een smeeking, soms als een klacht, dan weêr als een blijdschap, een korte jubelzang, om weêr weg te spinnen en uit te smelten in weemoedigheid en vreemd heimwee. De Reuzen begrepen niet altijd wàarom dat lied van beneden bad en verzocht en smeekte en klaagde en jubelblij was, en versmolt in heimwee en weemoed, maar zij vonden het lied toch mooi en knikten tegen elkaâr met een gevonkel van de diamantdiademen, dat het wèl mooi was, dat vioollied van den mensch, die snarenzang van den pygmeë, die beneden, bijna onzichtbaar, woonde aan hunne voeten, in de betooverde vallei.

Maar terwijl zij bewonderend de verhevene blanke of barsch doorgroefde gezichten knikkebolden tegen elkaâr in de nacht, werd te midden van hen de Jonkvrouw kwaad en lachte luid op en nijdig, zoo dat de Reuzen schrikten.

De Jonkvrouw troonde als zij troonden; zij troonde op een gestoelte van rots en van bergkristal, als een prinses; van hare schouders vloeide als blanke sneeuw de hermelijnen mantel tot over hare voeten, en aan hare blonde hoofd flonkerde als een zilveren hoorn haar kroonbag, en straalde uit, met de spiegelfacetten van bovennatuurlijk juweel. Zij was heel schoon en zoo blank en zoo fier, als er geen enkele reuzeprinses zetelde in het rond. Zij was wel de fierste en de blankste, maar hare onvergelykelykheid scheen hare maagdelijke ziel toch niet te vergenoegen, want luid en nijdig en kwaad lachte zij op, lachte zij, zoo dat de Reuzen schrikten en lachte zij, omdat de Reuzen bewonderend geknikkebold hadden in de koude, ijle nacht, om den violezang van den kleinen mensch beneden...

De Reuzen waren geschrikt, en het was hun Koning, die richt-

te het hoofd naar de Jonkvrouw en hij fronste de sneeuw witte brauwen. De Koning der Reuzen werd door hen allen de Witte Heer genaamd, omdat hij sneeuw wit was van golvende lokken en baard over zijn groevig gelaat. Naast hem zetelde zijn gemalin, de Koningin, en de Reuzen noemden haar Vrouwe Roza, omdat zij dikwijls lieflijk zacht blozen kon over haar blanke aanschijn, met sneeuw witte lokken omgeven.

- Waarom lacht gij zoo kwaad, zeg mij, prinses Jonkvrouw? vroeg de goedige Koning aan de booze reuzin.

- Waarom ik kwaad lach, Koning? gaf nijdig de Jonkvrouw antwoord. Ik weet wàarlijk niet óf mijn lach kwaad was, maar eer wil ik lachen met kwaden lach dan weenen met goede tranen, of zèlfs maar bewonderend knikkebollen, omdat in deze nacht onzer beraadslaging tot ons opklinkt de smart en blijdschap van den pygmee. Maar het is altijd geweest de goedige dwaasheid van ons Reuzen, die dwergen niet alleen aan onzen voet te dũlden, maar zelfs te verdragen met ontzaglijk reuzige sulligheid àlles wat zij ons aandoen! Gij Koning, gij verdraagt alles! Gij, Vrouwe Roza, alles! Gij allen, prinsen, prinsessen, gij verdraagt van de dwergen àlles! Gij dult alles van den pygmee, dien ge lief hebt, en in plaats van hem te verdelgen met een enkelen steenworp, met een val van gruis, of een schep van sneeuw wig dons, blijft ge àllen minzaam toezien op hun kriebelende kleinheid, ook al groeit die in overmoedige brutaliteit!

- Jonkvrouw, Jonkvrouw, wat klinkt uw stem bitter! verweet zacht Vrouwe Roza, en zij verschikte de plooiën van haar hermelijnen mantel, zonder erg, dat zij omlaag, in de koude nacht enkele dwergen bijna verstikken deed in het stuivende dons er van, dat verstijfde tot sneeuw.

- Zeker, grijnslachte de Jonkvrouw nu; mijn stem klinkt u zoo lieflijk niet in de ooren toe als de violezang van den pygmee, die u zijn leed en zijn vreugde toe galmt! Maar *ik* ben slechts een Reuzin, en een getroonde en gekroonde Prinses! *Ik* ben geen door u, Reuzen, beminde, nietige dwerginne! Zeker, het liefst zaagt ge, gij allen òm mij, dat ik ook sullig bewonderend meê-knikkebol-

de, niet alleen om vreugde en om smart van dat onderkruipsel, maar vooral zeker om alles wat hij ons aandoet, wat hij *mij* aandoet; om zijn brutale opklautering langs mijn flanken met zijn ijzeren wagentjes aan ijzeren bandjes met ijzeren tandjes, om te genaken tot aan mijn zilveren hoorn en mijn diamanten prinsessekroon!

- Kom, Jonkvrouw! berustigde kalm en goedig een Reus, die in blanke monnikspij was gehuld, en hun aller biechtvader was. Wat maakt ge u toch zoo boos, en wat toornst gij, dat de dwergen, wier lied wij hooren klinken tot hier, om ons, een onuitbluschbaar verlangen koesteren in hun kleine zieltjes om vooral u in de oogen te zien.

- Zij beleedigen mij met dat verlangen, Monnik! riep nijdig de preutsche Jonkvrouw uit. Ben ik niet de kuische Jonkvrouw, de zilverhoorn-gekroonde Reuzinne, en móet ik dulden, dat de pygmeeën aan mijn kuischheid tornen en mijn goddelijke reinheid besmetten, bezoedelen, besmeuren?

Ten tweeden male schalde een schaterende lach alomme in het wijde. Maar ditmaal was het de lach van den Toovenaar, die weêrklonk. De Toovenaar onder de Reuzen was een immense Reus en zoo schoon een Reus, als de Jonkvrouw een schoone Reuzin was. Hij ook troonde, maar op een pyramide van bergkristal, en zijn heerlijk reuzehoofd stak hij hoog in den nachtelijken koepel op. Hij was gekroond als zij allen, en het hermelijn sleepte langs zijn voeten. En in het wijde alomme schalde languit zijn klaterende lach, zoo spottend als der Jonkvrouw lach was nijdig geweest.

De booze Jonkvrouw toornde hem toe, omdat hij lachte, omdat hij spotlachte om haar: zij toornde hem toe - hoewel zij hem in de stilte van haar reuzinnehart fel beminde - en zij riep nijdig: - Wat waagt mij uw lach te smalen, o Toovenaar, Toovenaar, die gij toch zijt!

De Witte Heer en Vrouwe Roza poogden met majestueuze gebaren, de een den Toovenaar niet te doen spotten, de andere de Jonkvrouw niet zoo bitter toch toornen te doen, maar de Toove-

naar schaterlachte steeds door, en eindelijk riep hij uit met een stem als van een bruischenden stormwind:

- Jonkvrouw, duld, dat ik lach, als gij lachte, en duld, dat ik spot om uw vrees! Rein zijt gij, en goddelijk, en kuisch zult gij altijd blijven, zelfs al tornen de dwergen aan uw sneeuwen gewaad en uw sneeuwen, reine kuischheid: geen dwerg, o Jonkvrouw, geloof mij, is machtig mannelijk genoeg, om ù te vermeesteren, Reuzin! Uw vrees komt mij wel wat komiesch voor en ik kan er niet anders dan schateren om! Wel, de dwerg, die met zijn ijzeren wagentjes op wilde klauteren tot uw diadeem, bleef, argeloos, en zonder u schade te doen, steken te mid van uw schoot, en geloof mij, hij zal nóoit vermogen te raken aan uw flonkerbag dan wanneer hij met eigen kracht van spieren en volharding u beklimt, u beklimt, Reuzinne! En al beklommen u nu, Reuzinne, àlle dwergen, die beneden leven, en blij en verdrietig zijn om beurten, en verlangen naar hoogte en naar reinheid...kuisch zoudt ge desniettemin altijd blijven, o Jonkvrouw: miljoenen pygmeeën, ze zouden u kunnen beklimmen, maar ze zouden u nooit vermogen het zoete geweld aan te doen! Kom Jonkvrouw, heb geen ijdele vrees, en liever dan nijdig te zijn en te toornen, raad ik u: wees betooverend, als gij kunt zijn: betoover, betoover de dwergen, betoover ze als ik! Wees Tooveres, als ik Toovenaar ben! Want ik, ik ben de Toovenaar, de Toovenaar, die troont op zijn pyramide! Van den driehoek mijns troongestoeltes roep ik hem toe, den dwerg: kom, kom, kóm op tot mij! Kom langs mijn kolossale flanken tot in mijn groote handen, en ik zal u heffen naar mijn heerlijk hoofd! Zoo roep ik, Jonkvrouw, met tooverroep, en meer en meer gehoorzamen de dwergen mijn roep, dien ik herhalen doe door mijne feeën, opdat zij met mij den dwerg oplokken, oplokken naar de duizelhoogte van mijn kruin, van waar hij in de oneindigheid ziet...als hij het waard is en het vermàg!

- Maar u, Toovenaar! schreeuwde de Jonkvrouw nijdig; omgeeft de pygmeë niet met ketenen en boeien van ijzer, als hij mij poogt te doen en waarom ik hem hàat! En in de nacht klonken andere stemmen van Reuzen, Reuzin-

nen, die wèl vonden, dat de Jonkvrouw gelijk had:

- En u Toovenaar, doorboren de dwergen het troongestoelt niet, als ons, eenvoudig om niet te behoeven ons op te klauteren, als zij gaan willen van hun eene vallei naar de andere!!

Toen vond de Witte Heer het genóeg, vooral ook omdat de nacht was gewenteld, omdat het chryzoliet en het gouderts van den hemeldom begonnen te verworden tot een koepel van veeltintig parelmoêr, en omdat Zijne Goddelijkheid de Zon verrees in plcchtige prachten: voor hem strooiden de Uren, uit korven, rozen, die gloeiden als goud, en de weêrschijn van zijn scharlaken vlammenaureool baadde met een oceaan van karmozijn, dat trilde en leefde en golfde, de godschoone gezichten der Reuzen en der Reuzinnen. De Witte Heer dus, streng, gaf een teeken en de Reuzen zwegden eerbiedig en de Reuzinnen bloosden en te mid van haar bloosde Vrouwe Roza het zoetst.

Maar in de diepte van de vallei van smaragd, die niet meer betooverd was, nu de dag was aangebroken, zweeg stille des menschen violezang en werden de dwergen rumoerig, nu de Reuzen stil en roerloos waren geworden. En tal van touristen traden uit hôtel bij hôtel en namen het treintje ter Jungfrau, zonder iets te bespeuren van der Reuzinne kwaadheid, die vreesde, dat de brutale pygmeë hare kuischheid bezoedelen zoû; anderen namen het treintje ten Gornergrat, en bleven van daar den Matterhorn aanstaren, die hen betooverde, en die, steeds heimelijk, met stil diepe tooverstem nog tot hun menschielen fluisterde:

- Kom op! Kom op! Kòm bij mij! Hier geef ik u het geluk en de liefde der feeën!
Kom op! Kom op! Kom bij mij! Hier geef ik u de zaligheid van mijn blank paradijs!

Terwijl de Koning der Reuzen, de Witte Heer, dien de dwergen, als zij alle andere Reuzen deden, in hunne domheid, voor een berg aanzagen en noemden den Mont-Blanc, goedig toeliet, dat een groote karavaan van zeven-en-twintig toeristen en gidsen zijn reuzige flanken opklauterde, en zelfs over de plooien heen van

zijn hermelijnen koningsmantel kleine laddertjes legden om van de eene plooi te geraken op de andere - het geen zij allen, de zeven-en-twintig, zóo handig en beenig wisten te doen, dat er dezen keer niet één enkele dwerg neêr tuimelde in die donzen diepte, die al voor velen de witte dood was geweest...

De vonk

Er was een glimlach zacht in mij, als een vonk, die altijd glimpte. Dat herinner ik mij uit mijn kinderjaren; dat was als een kleine, stille, gouden blijdschap om het leven, of liever om de kleine dingen van mijn klein leven.

Als ik stout was geweest en men mij bromde, was ik niet lang onder den indruk, dacht ik dadelijk: nu ja, ze brommen omdat ze moeten, maar heel erg was het niet, dat ik heb gedaan; ik zal nu niet meer stout zijn...en dan voelde ik de vonk warm glimpen. Als ik ziek was, dacht ik: nu ja, heel ziek ben ik toch niet, en het is zelfs wel prettig een beetje ziek te zijn: je blijft in bed, mama is nòg liever dan anders, de broërs en zusters komen naar je kijken en bederven je een beetje en de keukenmeid maakt aparte schoteltjes voor je, die hoe wit ook en slapjes, toch juist lekker zijn...omdat je ziek bent als je ze eet. Als je in den tuin speelde, glimpte er de vonk, want dan was er zonneschijn over nieuw gras, kapellen fladderden, of je snoepte frambozen, of zelfs mocht je abrikozen schudden. Als je wandelde met mama, was er de vonk, want je hadt een wandelstokje, en je ging naar grootpapa, waar de juffrouw je onvergeetbare oublie-tjes gaf, of je ging naar tante, die een spel had met heel groote knikkers, prachtige knikkers, waar je niet meê mocht knikkeren, maar wel belegering-spelen, in den salon. Als de zusters naar het bal gingen, glimpte er de vonk, want je zag ze dan zóo mooi als nooit, net kleine feeën, in heel luchtige japonnetjes, en ze hadden iets schitterends, wat ze anders niet hadden. Als je meê ging toeren, of er was een buitenpartij, of je ging meê op reis naar den Rijn, glimpte er de vonk,

omdat dat héel prettige dingen waren. Toen je naar Indië ging, op een ontzettend groote stoomboot, glimpte er de vonk, want dat was zoo iets verrukkelijks, als je het nauwlijks hadt kunnen verbeelden. In Indië glimpte er de vonk omdat de zon zoo goud was in een lucht heel blauw, omdat er bóomen bloeiden met bloemen, omdat je een paard kreeg en een bendie, omdat je je iederen dag tweemaal mocht baden, en plassen in heel veel water, omdat er witte koekjes waren en purperen vruchten.

Op school glimpte de vonk dikwijls en toen je de mythologie werd geleerd, schitterde het in je van vonken. Om geschiedenis ook glimpte de vonk. Eigenlijk glimpte de vonk altijd, als een glimlach in je kleine ziel, ook al waren er wel eens dagen, dat de vonk niet glimpte, en dan probeerde je je ongelukkiger te voelen dan je eigenlijk was. Maar in der daad waren er zóo veel lieve, mooie, aardige dingen om je heen en *in* je, dat de vonk heel gauw weêr opglimpte, als een klein stralend sterretje.

Maar toen je weêr naar Holland terug ging, was de vonk gedooft. De stoomboot was een Frânsche en nog grooter, maar het kon je niets schelen. Aan boord waren alleen groote menschen, en je vondt ze veel minder aardig dan kinderen, dan jongens. Je hadt ook een gevoel of niemand aardig tegen je was, en of mama je niet meer zoo bedierf en liefkoosde als vroeger. Er was niemand meer, die je liefkoosde. En als er iemand lief tegen je probeerde te zijn, was je stug, of zelfs onbeleefd, en liet je niet liefkoozen. En in Holland bleek de vonk gedooft, want alles was er zoo klein, en dof en somber en saai en vervelend, en je kleine ziel was heel grauw, en je kleine leven heel eentonig. Je miste te véel om op te noemen.

Neen, niemand was ook meer aardig tegen je. O ja, ze waren wel lief, maar niet áardig: niemand bedierf je meer, niemand hield meer dólveel van je; je was lang, opgeschoten en bleek, en niet meer het mooie jongentje, dat ze je in Indië vonden; je was zeker ook onuitstaanbaar, er was niets aardigs en vroolijks aan je, en niemand, niemand hield van je, ook al bleef je moeder wel altijd lief. Je verveelde je soms heel erg, en je huilde soms heel lang,

waarom wist je niet: eigenlijk om alles, omdat je zoo alleen was, omdat er geen lieve, mooie dingen waren, omdat je niet werdt geliefkoosd. De vonk was gedooft en soms dacht je - zonder te denken aan een vonk -: waarom is het zoo en zal het altijd zoo blijven...Nu waren er wel boeken, toen je ouder werd; een groote, lange, stugge, onuitstaanbare jongen zeker, toen je zeventien was...

En onder die boeken was Ouida. En nu kan je zeggen van Ouida wàt je wil, dat zij onmógelijke histories heeft geschreven, maar *ik* blijf haar eeuwig dankbaar - de onlangs in een klein Italiaansch dorpje, in misère verlaten, gestorven schrijfster - dankbaar, omdat zij in mij, plotseling, onverwacht, de vonk òpglimpen deed. Toèn had ik niet zoo precies kunnen zeggen waaròm, maar nu weet ik heel goed wat de reden was, dat haar boeken, haar romantische, onmogelijke boeken de gedooft vonk in mij deden opglimpen. Het was niet om het verhaal zelve, maar het was om het heel fijne fond, den exquisen achtergrond van Italiaansch landschap en Italiaansche kunst. O God wat was dat mooi, en wat is dat nóg mooi in Ouida's romans: het Italiaansche landschap, de Italiaansche kunst. Dat was gezegd met zóo groote liefde, met zoo innige aandoening, met zoo kleurvolle en zonnige plastiek vóorgetooverd, dat het een vizioen werd, dat nooit meer taande, vizioen van een land van belofte, vizioen van een warm vaderland, een verloren paradijs, verlóren, hoewel in dit leven nog nooit betreden! Dàt was het, daar werd het genoemd met een naam: Italië! En het was een heimwee, even sterk als nù, zoo ik er niet ben, mij een heimwee terug naar Italië trèkt, sterk als met koorden daarheen, het land en de lucht van mijn ziel.

Ouida's boeken, neen, de atmosfeer van Ouida's boeken, het landschap en de liefde voor mooie, antieke kunstingen, dat was het, wat de gedooft vonk in mijn grauwe jongensziel deed opglimpen, en daar ben ik de in misère gestorven, arme verlaten schrijfster, die romantiesch allen bijstand, als eene van hare heldinnen zôu hebben gedaan, had afgestooten, eeuwig dankbaar voor.

Het glimpte op: de vonk was er weêr. Op school was het wel

afschuwelijk, maar de vonk glimpte hël, toen ik les kreeg van Dr. Ten Brink. Hij praatte veel mooier dan hij schreef. In zijn gesproken woord was de ontroering, die vreemd aan zijn geschreven woord bleef. Hij sprak langer dan een uur, en vertelde mij, van mooie boeken en mooie dingen. De vonk glimpte staâg en schitterde.

Hij vertelde mij van Karelromans, van Arturromans, van het Humanisme, van Petrarca...De vonk glimpte zoo, dat ik verzen schreef, dat ik in verzen schreef, van Petrarca...Het was om een heimwee naar dat verre land, naar dat mooie land, naar Italië, naar het Zuiden.

De jaren werden wel ernstiger, en de gedachte verstikte dikwijls de vonk. Maar al waren er tijden, dat de vonk doofde om de te intense gedachte, een enkele gewaarwording van schoonheid, een beeld, een landschap, een zin in een boek kon weêr de vonk doen glimpen.

En ik geloof, dat, trots alle ernst en het leed, die er geweest zijn, de vonk nooit meer heelemaal doofde, de vonk altijd weêr kracht had te hergloeien met haar schitterende ster. Het is de zelfde vonk, die ik als kind heb voelen zacht gloeien in mij; een klein, gouden geschenk is het der goden, dat ik, al verloor ik het wel eens, toch weêr terug vond door een onverwachte gewaarwording van iets moois, van iets liefs.

Ik geloof niet, dat ik *nu*, dat ik de vonk zóo weet welbewust, haar ooit heelemaal weêr verliezen kan. O zeker, er zullen treurige tijden komen, tijden vòl moeilijke dingen, tijden vol ellende misschien, vol verdriet, vol weemoed, tijden, waarin ik alles wat ik bezit, misschien zal zien weg zinken om mij heen, maar wàt er mij ook gebeuren zal, ik weet zeker, dat de vonk nooit meer héelemaal dooven zal: de zacht-blijde, gouden vonk, het gouden geschenk van de goden, het kleine starschitterende trezoor, het soms bleeke, soms hellere licht, dat in mij altijd was en is om - wàt er ook is geweest van smart, wanhoop, vertwijfeling - en wàt er ook komen zal - àl het liefs, àl het moois, àl het zonnige, àl de blijheid van het Leven, van het Leven, vooral zoo als het in

làtere jaren bewust toe naar mij kwam, bijna dionyziesch vertuit met de trossen der druiven van vreugde, langs witte zuiderpaden onder blauwe hemelen, gewelfd over azuren zeeën, tusschen lijsten van donkere cypressen de weggewaasde zachte achtergronden van parellicht bleekzilveren olijvenschemer en zonneschermpijnenschaduwen, waarin opzuilen de verbrokkelingen beminder ruïnes en zich, vager of duidelijker, afteekenen de silhouetten van allen, die, in die atmosferen, schiepen de eeuwige Schoonheid...

Incognito te Nice

Laat mij u, o lezer, laat mij u, o lezeres, - maar alleen aan u, die zwijgen kunnen - een groot geheim toevertrouwen en belóof mij het niet te zullen verraden, er nooit en nergens een woord van te reppen, en het vooral niet in de een of andere courant, in de meer of minder mondaine rubriek te doen opnemen, vooral niet in de mondaine mededeelingen van Petit Niçois of Eclairer, de couranten mijner goede stad Nice...Beloof gij het mij? Kan ik op u bouwen als op een rots, o lezer? O, lezeres, zult gij zwijgzaam kunnen zijn, gij die zelfs uw eigene diepste geheimen zoo onwillekeurig onder een geurig kopje middagthee hebt verklapt, zoo niet aan Jan en Alleman dan toch aan Jeanne en Allevrouw!? Hoe het ook worden moge, ik kàn mijn geheim u niet langer verzwijgen: er *zijn* tragische momenten in het leven, waarin men zijn ziel en geheimen bloot legt aan wie ons sympathiek zijn, en zoudt gij mij niet sympathiek zijn, gij beiden, die u wel enkele minuten wilt bezig houden met uw Zaterdagchen cauzeur? Ik steek dus van wal, en ik fluister het u toe, o lezer, o lezeres; ik fluister u toe:

Dat ik weêr in Nice ben!! (Einde Oktober, de datum doet er niet toe.)

Chtt! Zeg het niet over! Spreek er niet van! Zwijgt beiden, gelijk het graf! Want ik ben wel te Nice, maar ik ben te Nice, *incognito*, omdat einde Oktober er nog *niemand* te Nice is, en iedereen nog op reis, te Parijs, of op een château toeft bij vrienden, op de jacht, of waar ge ook wilt, maar *nooit*, o vrienden, te Nice. En wilt ge nu weten, hoe weinig men te Nice is op dit oogenblik des aanvangs van goudbladerigen herfst, dan kan ik u dezen graad

van geringheid kenbaar maken, door u toe te vertrouwen, dat zelfs mijn kamermeisje en mijn trouwe knecht Marcel zich nog *en villégiature* bevinden bij familie en kennissen, zoo dat hunne verwende meesters - mijn gemalin en ik - op dit tragiesch oogenblik in hun villa alleen bediend worden door onze edele kokinière - als ik mij herinner, dat in der tijd de argotterm luidde in Den Haag voor cheffesse-de-cuisine - Madelaine, u misschien wel nog vaag levendig voor den geest uit vroeger Dionyziesch feuilleton, goede vrienden. Ja, de Italiaansche Giannina, kamermaagd, de Fransche Marcel, valet-de-chambre, brilleeren nog door hunne afwezigheden; verder brilleeren nog door afwezigheid tapijten over de trappen, staan de bloempotten verweduwd van palmen, is de groote salon hermetiesch gesloten, is er alleen wel een zekere lijn van gratie te ontdekken in mijn werkhol en eenig comfort in ons beider kernenaden of slaapsaletten, ligt de tuin nog omgespit of weelderig, zoo aan de zoomen, overgroeid van bloeiend onkruid, en mag de edele Madelaine nog hare kousen verstellen, in de middaguren, op een stoel bij de grille der villa (het geen in de deftigheid van den saison natuurlijk *nooit* is veroorloofd!!).

Want, lezer en lezeres, officieel zijn Mr. Louis Couperus, le distingué romancier hollandais et la charmante Mme. Couperus, nog *niet* terug in hun villa te Nice; het heeft nog niet gestaan in Petit-Nicois of Eclaireur; geen vrienden of kennissen (die òf niet, òf, als wij, ook slechts *incognito* zijn terug gekeerd) wéten het, en daar wij nog alleen maar uitgaan zoo tusschen hond en wolf, ik meen in discrete avonduren, en dan glippen l'àngs de muren - om ons *incognito* toch te bewaren - denkt iedereen - doet ten minste iedereen of hij het denkt - dat wij nog in Italië, Zwitserland of Parijs ons ophouden en verwijlen...

Maar vrienden, wij zijn te Nice, en nu wil ik u wel, ook in groot geheim mede deelen, dat...al onze kennissen al te Nice zijn, maar *allen* *incognito*...en dat wij soms die kennissen zien sluipen als wij, langs de muren, in de discrete avonduren tusschen wolf en hond, en dat, àls wij elkaâr niet ontwijken kunnen, maar bónzen

tegen elkander op den nog niet saison-mässig verlichte hoek eener straat, wij onveranderlijk, héel verwonderd, uitroepen:

- Zoo, ben je al in Nice terug? Ik ben alleen maar voor een paar dagen gekomen, om (een leugen is gauw gevonden) een paar vêtements-d'hiver uit de koffers te halen, maar ik ga van avond naar Parijs...o ja, wij blijven nog November *zéker*...te Parijs...

En de kennissen verzekeren ons, op hunne beurt, dat zij ook in Nice slechts tijdelijk voor *twee* dagen maar vertoeven, om dit of om dat, maar dat zij overmorgen weg gaan...ook naar Parijs...

En wij nemen afscheid van elkaâr met deze hartelijke woorden:

- Misschien treffen we elkaâr wel in den trein...of anders *zeker* op den boulevard...Adieu! Au revoir!

Maar...o lezer en lezeres, U, wie ik mijn geheim en dat mijner kennissen toevertrouw...noch de kennissen, noch de gedistingeerde Hollandsche romancier en zijn bekoorlijke vrouw...gaan naar Parijs, en vier dagen later ontmoeten ze elkander weêr, bijna op den zèlfden, slecht verlichten straathoek en wuiven zij elkander toe met guitig handgebaar en leuk knipoogje, omdat ze elkander wèl in de gaten hebben!!

* * *

Incognito te Nice! Niettegenstaande al de pleister en de kalk, die over u henen stuivelt - want in Nice bouwt en verbouwt men *steeds* door, of nooit deze stad eens klàar komt -, niettegenstaande al de steenen en balken, die de straten versperren, of de *goudronnage*, die onze wegen moore-zwart teert en dàn stofvrij houdt, als zij opgedroogd is, maar liquide - nu, in den vóorsaison - in stroomen, donker als de Styx zelve, en rivieren van glinsterend git, kabbelt langs onze wegen en straten; niettegenstaande al de ouderwetsche villa's, die afgebroken en de moderne *palace's*, die opgebouwd worden, is toch het *incognito* verblijf te Nice niet ontbloot van alle bekoring in deze goudbladerige maand van Oktober. De eerste frischheden verjagen de laatste zomerzwoelten, en de zon is niet meer een verwoede Apollo gelijk, die maar zengende flitsen schiet, maar giet reeds zacht gouden weelderig-

heid uit als een weldoende douche over den rug. Zijn de morgens op de Promenade nog niet interessant, zoo dat ik des morgens liever thuis blijf tusschen mijn werk en mijn boeken, de zonsondergangen, tegen zes uur, achter de kust van Antibes zijn iederendaagsche gloriën en fantasmagoriën, die ik zelden mis. Er is dan *niemand* op de Promenade. Het is er de Eenzaamheid in de schemering, en alleen mijn droomen wandelen, licht van voet, met mij meê. Er waait de eerste Noordewind mij frisch in het gezicht, en de zee is donker en dreigend en schijnt bijna de zee van Scheveningen. Maar achter Antibes zijn het, boven de dreigend donkere zee, de vreemde feeërieën, de fata-morgana's van tooverlanden, de mauve luchtmeren, waarin de gouden eilanden zweven en hunne schitterende kapen uitspietsen. Boven de gouden eilanden verzweven vluchten van fenix-vogels, met uitgespreide, amethystintige wieken...En er zijn alléén de fenix-vogelen, de gouden wondereilanden, de lila hemeloceanen, en de donkerende Middellandsche golven, die aanstormen met brieschende gespannen van steigerende schuimblanke, poseidonische rossen...er zijn, in de vallende nacht, alleen die allen...er zijn om mij géén menschen...alleen mijn lichtvoetige droomen...en het is zoo mooi, zóo mooi, zóo heerlijk mooi...als het alleen hier is in Oktober, als het nooit meer wordt, later, tijdens den saison...

Wanneer de hôtels schitteren van elektrisch licht...

En de Jetée schittert van elektrisch licht...

En de Promenade schittert van rastaquouères...

En mijn droomen zijn weg geweken van mijn zijde voor de kennissen, voor handdrukjes hier en babbeltjes daar...

* * *

Incognito te Nice! Niemand stoort mij thuis! De morgens, in mijn kamer, zijn zoo rustig kalm, met de persiennes nog dicht, en de scharlaken dahlia's en gouden chryzanthemen, op mijn schrijftafel, voor mij. Om mij liggen mijn oude schrijvers open en liggen historische atlassen en ik schrijf aan mijn 'Reis door Egypte', waarin ik u vertellen zal hoe in de Oudheid antieke toeristen

reïden en sight-seeing deden langs den heiligen Nijl...Ik schrijf zoo rustig en kalm en prettig en de eene geschreven bladzijde fladdert luchtig over de andere, en er is nog bijna geen geluid in de stille avenue: er zijn nog geen automobielen, die zoo ellendig dreunen en toeteren kunnen (als je er zelf niet in zit) en er zijn nog niet de drie fox-terriertjes, die de gravin over mij zelve steeds uitlaat en die ieder pootje-in-de-lucht begeleiden met oorverscheurend gekef; (ik vind alléén lief het fox-terriertje mijner erfante, want dat beestje is een schatje: ik neem het zelfs wel eens op mijn schoot, en tante kijkt dan verteederd!!).

(Het doet er niet toe: ze leest Het Vaderland niet...)

Het Casino is nog dicht. De Opera ruischt nog niet van harmonie en schittert nog niet van melodrama. Maar in het Eldorado verstrooi ik mij des avonds al - incognito - met te kijken naar puik-akrobaten en naar la danseuse Vampa, aux jambes nues...! Shocking!!

En wát er ook nog dicht blijft, open gaan de koffers waar bontewerk en winterkleederen in werden geborgen, gezout met bolletjes naftaline en gepeperd met korreltjes peper, die verre houden wat wij in Holland noemen 'de mot', maar wat men hier dichtelijker betitelt met den naam van 'les papillons'...

- Als je een oogenblik tijd hebt, zegt mijn vrouw aan de deur; zoû je eens willen komen kijken naar je winterkoffer...Madelaine (goeiert, die doet nu maar van alles!) is bezig hem uit te pakken...

Groote emotie...! Hoe zal mijn pels te voorschijn komen en hoe de witte vossen mijner echtgenooten!??

Gelukkig!...We schudden pels en vossen uit, èn...

Er verspreidt zich parfum van peper en kamfer en naftaline...

Ape...tsjie!!!!

Maar er wemelen *géene* 'papillons' uit onze fourrure's en er zijn geen gaatjes in gesnoept door vraatzuchtige larfjes...

Gelukkig!! Wij herademen...Ik zie mijn vrouw verrukt aan, zij mij...

Maar...

De fluweelen kraag van mijn overjas is, trots torsades van vloeipapier, geplè!!

Nu, d'at kost mij gelukkig niet meer dan een nieuwe, fluweelen kraag kost...

* * *

Een rijtuig voor de deur...Het fringant snuivende ros eener fiacre...

Zoû het heusch de eerste visite zijn? Kennissen, die zoo onhandig doen, ons te komen bezoeken...terwijl we nog *niet* te Nice terug zijn??

Neen...het is alleen maar...Marcel, wandelstokje ter hand, met zijn bagage, die zich verwaardigt terug te komen van zijn villégiature...

Nu, als mijn knecht Marcel arriveert, d'at is de saison begonnen.

En d'arom zegt ook mijn vrouw tot mij:

- Zouden we het nù maar niet aan den Eclaireur laten melden, dat we *terug* zijn in Nice, van de reis??

Nice Voor de Indische Vrienden

I

Zij ligt, wit en weelderig, een witte stad van weelde, tegen hare heuvels aan, als een blanke sultane, en achter haar profileeren het Estérel-gebergte en de Maritieme Alpen, het eerste met breed gehouwen en zwaar weg gehakte kontoeren, de andere met molligere, golvende lijnen, en schijnen achter haar de blauwe en purpermauve schermen, waar tegen zij aanligt op hare bloem-overstrooide heuvelkussens, de groene palmen van hare losse haren steeds uitgeschud, als in een dolle belofte van wellust.

Zoo maakt zij, de witte stad, altijd op wie haar bezoekt en bewonderen komt, dien wulpschen indruk van een lachende, loom neêr liggende vrouw te zijn, die zich geeft. Er is in sommige steden iets manlijks, in andere iets onontkenbaar vrouwelijks en Nice is heel vrouwelijk, Nice is de vrouwelijke sultane-stad, die niets heeft te doen dan mooi te zijn, te glimlachen en toe te lonken, àan te lokken, droomstarende over hare blauwe zee, die tintelt van gouden pailletten en parel-omzoomde golfjes, onder een diep transparanten hemel, waaruit overvloedig de zegen van den Zonnegod neêr over haar zinkt.

Zoo maakt zij, altijd, de witte stad, dien indruk van licht, lucht, zee, warmte, gloed, gloor, gezondheid en weelde en genot en gemakkelijk genoeg aan te bieden aan wie haar bezoeken komt; zoo maakt zij dien indruk van een héel chique cocotte te

zijn onder de Steden, of, zoo ge dit liever wilt, een heel dure, maar superbe demi-mondaine te zijn, éénig, de meest superbe, de mooiste, de duurste, de schitterendste: een Bacchante onder de Steden, maar een Bacchante meer tusschen bloemen dan tusschen druiven, een Bacchante tusschen rozen, anjelieren en irissen, zelfs in den winter, vooral in den winter, als in het Noorden hare zusters en broeders, de andere steden, verkouden huiveren in regen en mist en sneeuw.

Zij is heel mooi, en zij ligt heel mooi tegen haar bloem-overstrooide henvelkussens en ter weêrszijde liggen, heel mooi, de andere Riviera-stadjes, hare kleinere zusters, en rijen zich en schakelen zich als een gevolg bijna, haar ter weêrszijde, hand aan hand, zoû men bijna zeggen, omdat zij zoo dicht elkander beroeren. Zij zijn allen heel mooi, mooie, witte stadjes, heel blank tegen de purpermauve en blauwige bergschermen, en als overstrooid met bloemen: kleinere bloemennymfen, die de groote Bacchante, Nice, omringen. Zij zijn allen héel mooi...en toch, wie komt van tropische gewesten en zoó veel daar ginds over haar heeft gehoord en gelezen, baart zij teleurstelling, zij, de groote zuster, en ook de anderen: de kleinere, blanke zusjes...

Teleurstelling, die doet uitroepen: is dàt nu de Riviera? Is dàt Nice? Is dat de Route de la Corniche? Is dàt Monte-Carlo? Zijn dat Cannes en Villefranche en Menton...?

Hoe dikwijls, van Indische bloed verwanten en vrienden, heb ik al niet die uitroepen, die klachten vòl teleurstelling moeten aanhooren en zachtjes, voorzichtig, met vriendschappelijken takt en sympathiesch medebegrijpen moeten weêrleggen.

Beste Indische broeders en zusters, beste Indische vrienden, ge komt uit de overweldigende, overstelpende oernatuur van de tropen. Jaren lang zijt ge, weinig bewust, meestal onbewust, overstelpt en overweldigd geworden door een immense natuur, door een natuur van immense lijnen en zwaar-volle eentonige kleuren: ge hebt over uw hoofden gevoeld, drukkende, een opaque blauwe koepel, als een dom van saffier, of beangstigend schitterende starreluchten; voór uw blik hebt ge zien weg golven de reuzen-

ketens van vulkaan aan vulkaan geschakeld, en alles wat òm u was, was immens, eéntonig van groen en van blauw, majestueus en drukkend, geheimzinnig van suizing en ruisching: er waren om u heen oerwouden van reuzenvarens, bòsschen van kokospalmen, mysterieus ritselende bamboe-verschieten; reusachtige, bloeiende boomen met roode en paarsche trossen van kelken als boomen uit een paradijs; trapterrassen van liquide sawahs, witbloeiende koffiegaarden onder scharlaken bloeiende dadap-wouden: landschappen, immens van afmeting en beangstigend van geheimzinnig vulkaniesch verleden: zandzeeën, die de kraters waren eenmaal van vulkanen...

Dat hebt ge jaren lang om u en over u heen gehad en ge zijt er zoó aan gewend, dat ge het bijna niet meer zaagt en voelde. Het wàs er steeds, immens, overweldigend en be-angstigend en vòl geheimzinnige ruisching...maar ge zaagt, ge voelde, ge hoorde het alles niet meer. Ge zaagt en voelde uw werk en uw zaken alleen: ge hoorde al zoo heel gauw geen mysterie-volle stemmen meer om u, in de starreluchten, die nog steeds diamant flonkerend straalden, maar u niet meer konden beangstigen, omdat ge u gewend hadt aan het overnatuurlijke en het bovennatuurlijke en er in leefde en er uw zaken en bezigheid had, als in een element van alledaagsche gewoonheid.

Het element overweldigde u toch, knaagde aan uw gezondheid, sloopte uwe krachten...ge waart bleek en moê en slap en nerveus. Maar ge bleeft toch vol energie; ge berékende uw nog overige krachten, en hoe lange zij u zouden duren om uit te dienen en uit te werken, en ge berekende hoeveel meer ge nog sparen kondt...om eindelijk rijk, of rustig gepensionneerd, maar bleek en moê en slap en nerveus, terug te keeren naar uw oorspronkelijk moeder- en vaderland, naar Europa, naar Holland, vòl van de verteederende herinneringen uwer kinderjaren en jaren van jeugd: herinneringen, die ge terug wilde vinden in de werkelijkheid aldaar, waarheen ge smàchtte...

Maar het was Oktober, het was November, December en het was winter, daar ginds in Holland, en hoe ge ook smachtte naar de

sneeuw, die ge, als jongen, tot sneeuwballen hadt gekneed, uw gesloopt lichaam huiverde bij de gedachte alleen aan die sneeuw, aan die natte koû, aan die doordringende winterregens van Holland...en ge meende beter te doen met eerst naar de Riviera te gaan, om te wennen, naar die mooie, zoo zeer geprezen Riviera, toch half nog tropiesch: het azuren strand van overgang tusschen brandend Indië en kil Holland.

Ja, ge wilde eerst toch de Riviera zien en bewonderen, ge wilde eerst Nice zien, die chique cocotte, die superbe demi-mondaine onder de Steden, u wel lonkende, u aanlokkende te mid van hare kleine zusterstadjes, allen blank van witte villa's, groen van losse palmenharen en met bloemen overstrooid, rozen, anjelier en iris...

En de stadjes, en de Stad zelve...zij waren voor u de teleurstelling...

- Is dât Nice? Is dât de Riviera?

Zoo klonk uw minachtende, bittere en moede uitroep. De superbe cocotte der Steden bekoorde u niet, prikkelde u de zinnen niet, want uw zinnen waren sedert jaren lang overweldigd, overmeesterd, overstelpt - ook al waart ge het u niet bewust, omdat ge aan andere dingen dacht: aan uw werk, uw rapport, aan het Gouvernement of de kultuur - overstelpt door enormiteit, immensiteit, door enorme, immense landschappen, ondoorzienbare blauwe luchten, diamanten starrenhemelen.

En moê, bitter, minachtend, met een 'sneer' over de Riviera en Nice, betreft ge uw kamers in het een of andere 'palace' en ge vindt de kamers klein, de zee, waarover ge wrevelig uittuurde, saai, de palmpjes aan de Promenade des Anglais verschroeide bezempjes...en het heele landschap van den Estérel en de Maritieme Alpen een paar onbeduidende molshoopjes...en niet meer.

* * *

Ik neem u uw 'sneer' niet kwalijk. Ik begrijp uwe moê bittere minachting en ik geloof, dat het niet anders kòn, dat uwe teleurstelling wel fataal was. Ik geloof, dat ge, om de schoonheid van

het Europeesche Zuiden - de Riviera, Italië, Griekenland - te kunnen zien en waardeeren en genieten, heen moet door een kuur en een school. Uw lichaam moet weêr gezond, uw bloed rood, uw zinnen moeten weêr krachtig worden, uw ziel weêr frisch en jong, op nieuw jong, en vatbaar voor zachte indrukken en teedere nuances. Want die vatbaarheid hebt ge verloren, gij, overweldigd door zware tropische pracht. En de natuur in Europa, die ge minacht, de natuur van Zuidelijk Europa is, zoo goed als de natuur dikwijls van Noordelijk Europa, er eene van zachtheid en teederheid, van weeke ommelijnen, en teedere tinten, en gij moet die weêr mooi leeren vinden.

Vergelijk onze blauwe lucht met de uwe daar ginds. Ik weet niet waarom het zoo was, maar de Indische hemel was mij altijd strak en straf; de blauwe lucht over de Riviera, en ook over Italië, is geheel anders blauw: ze is diep, doorschijnend als blauw kristallijn, neen, ze is doorschijnend als ware ze een blauw niets, als zaagt ge dòor haar heen in de oneindigheid, *in* den hemel...De Indische hemel scheen mij steeds een ondoorschijnend, schittrend juweel te zijn, een koepel van zwaar saffier; de lucht boven Nice is mij van een onwaarschijnlijke transpartheid, is mij een ideaal element, geen koepel, maar een eindeloosheid, geen juweelen dom, maar de hémel zelve, open, en dòor te zien voor onzen starenden blik...Zij is geheel anders, zij is minder drukkend, minder overstelpend van zwaar azuur, maar opener, wijder, dieper, doorschijnender vooral, teêrder en idealer, een lucht om in wèg te droomen...Hebt ge ooit weg kunnen droomen in Indische, blauwe luchten? Sloot ge u niet voor haar op in uw koele huizen, achter dichte jalouzieën? En nu, hier, droomt ge niet, des morgens, des middags, wèg, in die zalige, weldadige, blauwe doorschijnendheid, als werdt ge wèg in een ver, hoog paradijs getrokken? Neen? Ge droomde zoo niet? Welnu, léér dan zoo te droomen, en ge zult uw gezondheid terug winnen: ge zult uw overspannen zenuwen báden in een bad van droom en van zalige rust...

Leer te droomen, weg in onze blauwe luchten, over onze blau-

we zeeën: een wijde, ziele-weldadigheid. De zon stroomt op u neêr, als een genade, in een vloed van weldadig goud en ge schuilt niet weg voor die zon: ge laat u door haar vloed overstroomen; zij is van een helle luminositeit, maar niet meer dan gij verdragen kunt, dan u weldadig is, dan goèd u is voor uw zonnekuur en uw kuur van azuur. En ga naar buiten: leer die schoonheid onzer heuvels toch weêr te zien, zonder ze dadelijk molshoopen te schelden. Want ze zijn geen molshoopen, en ze zijn schoon. Ze zijn schoon in alle seizoenen, ze zijn schoon in Oktober en Januari, maar ze zijn vooral schoon in Mei. Want Mei is hier nog - zóó is de wereldorde hier nog niet gewijzigd! - de ideale maand van de Lente. Ge weet wel, die Lentemaand, waarvan de dichters niet moê werden te zingen, de maand van de rozen en de nachtegalen, de Lentemaand, die in Holland misschien in vroegere eeuwen wel eens werd waar genomen, maar sedert lange van den kalender werd geschrapt. De dichters, die nu eenmaal de gewoonte beet hadden de Lentemaand te bezingen, gingen er meê door en werden een beetje belachelijk, want er wàs geen Mei en geen Lente in Holland: er was nawinter, met nog eens een sneeuw-buitje en weêr eens een lekker vuurtje stoken en er was nog eens een laatste verkoudheid en uw derde vleugje van influenza...

Indische vrienden, er is hier de Lente. Er is in en om Nice de Lente van Mei, die van de belachelijke dichters, en de dichters zijn hier niet belachelijk, als zij van de Lente u zingen. Het is misschien een beetje bout om te beweren, wat soms gedaan wordt, dat het hier de Eeuwige Lente is, maar in alle gevalle is Mei hier de Lente, de poëtische Lente, de Lente, die ge heelemaal in Indië niet kent, die ge dus vergat, en die hier, zoo ge gewillig u overgeeft, u nieuwen levenslust en nieuwe krachten zal geven, die u de zinnen zal sterken en u de ziel jong en frisch zal maken. Misschien hebt ge om de Riviera niet aanstonds zulke heel bittere teleurstelling, als ge hier tegen de Lente aankomt. De saison is voorbij, het Carnaval is voorbij, de mooie menschen haasten zich weg te gaan, de groote hôtels leêgen zich en sluiten weldra, de groote juweliers van de Quai Chic (als wij zeggen): dat is de Quai Masséna, sluiten

en exhibeeren niet meer parelsnoeren van vier of vijf ton of brillanten als duive-eieren, maar...het is de Lente, het is waarlijk de Lente: de blauwe lucht is doorschijnender dan ooit: er droomt als een teedere, verliefde zaligheid over deze blanke sultane-stad, en zij hult zich dicht in rozen, in duizende rozen, in zoo vele rozen, dat het een sprookje wordt: een sprookje van de rozen wevende Lente. Kom meê naar buiten, kom meê met mij die heuvelen als molshoopjes op, en wensch niet meer, onbewust, overstelpt te worden door tropische enormiteit en immensiteit, door vulkaan-aaneenschakelingen en zandzeeën, maar open uw weêr jonge ziel en nieuwe ontvankelijkheid, o gij oudgast, o moede, zieke Indieschman, aan àl de bekoorlijkheid van de werkelijke Lente, van een herlevende Lente-natuur. De lucht is doorschijnend, de gouden zonneschijn is om u doorschijnend, de zee voor u is zelfs als een transparant verschiet. Alles is fijn, teêrtintig en teeder, weldadig, glimlachend en lieflijk. Om ons heen weeft de Lente, als met gouden en groene glinsterdraden, naarstig hare weefselen, spant hare ijle loovergordijnen, breidt hare ijle baldakijnen van looveren over ons heen en die fijne, wat magere ijlheid zal u een oogenblik misschien verrassen, omdat gij haar niet tropiesch weelderig vindt, maar zij is mij en ik hoop ook ú, meer aanvallig, bekoorlijk, weldadig vooral dan de dichte oerwoudenweelderigheid van reuzevarens en bamboe-ondoordringbaarheid. Zie, de Lente wemelt hare bloesems uit; de ooftboomen wemelen van bloesems en de amandelboomen wemelen van bloemen, de acacia's wemelen van trossen en, vooral langs de wegen, die wij op gaan, wemelen de hagen van rozen...Ge meent, dat ik overdrijf? Ge meent, dat ik u een sprookje verzin? Neen. Het is de zuivere waarheid, die ik neêr schrijf, met een eerlijke pen. Langs de wegen, die gaan naar St. Laurent du Var, naar St. Antoine, St. Isidore, St. Pancrace, wemelen de hagen van rozen, gaan wij tusschen de rozen als in een triumf. Het zijn hagen, heesters, bosschen van rozen, want het is Mei aan de Riviera: het is Lente! De rozen, de gele, de roze, de witte, de roode rozen hebben een broze fijnheid als van porcelein: het zijn geen

groote, zware, dikke rozen, maar het zijn duizende fijne, kleine, spoedig verbloeiende rozen: er is een haast in haar bloei, maar ontbladeren zij, zij zijn nòg mooi, zij zijn ontbladerend misschien het allermooist, de fijne, ijle wegerozen onzer heuvelen en morgenochtend hebben àndere duizende rozen de ontbladerde zusters vervangen.

Zaagt ge ooit in Indië die rozenlente? Zeker, ge hadt in uw tuinen mooie, dikke, geurige Perzische rozen, stamrozen, maar zaagt ge ooit daar de onmetelijke rozenlente? Kom haar hier zien in Mei, dwaal de heuvelen op, te voet als ge krachtig zijt, in rijtuig of in automobiël als ge bang zijt u te vermoeien en, zelfs al zijn onze wegen stoffig, blank van dikke stof, die opwolkt vooral achter uw rijtuig en auto, al stuivelt over de duizende lenterozen een fijne pulver als van poudre-de-riz, zij blijven de fijne, ijle, broze, teedere schoonheden van onze Lente: eene der schoonheden, die gij moet zien, begrijpen, weêr aanvoelen in uw Indiesch overstelpte ziel, o oudgast, o gepensionneerde, o afgewerkte Indieschman, zoo ge Europa weêr lief wilt krijgen, zoo ge de Riviera mooi wilt vinden, zoo ge niet met een 'sneer' hier alles klein en vaal en onbeduidend wilt vinden en bitter terug u smacht naar het land...waar in ge jaren lang gesmacht hebt naar...al die onbeduidende en vale kleinheid!

Kom hier in Mei, zie onze Lente, dwaal langs onze rozenwegen en láat u bekoren door deze in rozen weg gedoken, lokkend lachende vrouw onder de Steden, en ge zult wéêr jong worden, en wéêr gezond...

II

Ik stel mij voor, dat ge in uw hôtel aan de zee al heel vroeg zijt wakker geworden en, als een echte Indieschman, om zes uur gebeld hebt voor uw eerste kop koffie. Vermoedelijk heeft de garçon zich niet verwaardigd te reageeren op die vroege bel, of, heeft hij al een slaperige en verwonderde verschijning gemaakt

aan uw deur, u gezegd, dat de melkboerin nog lang geen melk gebracht heeft, en ge zijt dus een beetje ontstemd, dat ge logeert in een eerste hôtél en toch maar geen koffie kunt krijgen op het uur, dat ge dit bij u thuis, in Indië, gewend zijt. Ik heb dus diep medelijden met u, en voor van daag mij geheel wijdende aan u, afstand doende van mijne eigene, een gat in den dag slapende, gewoonten, sta ik even over zessen voor uw deur, en hoop, dat ge wel mijn gezelschap voor van daag wilt aanvaarden. Het gemis van uw koffie heeft u gelukkig niet al te zeer ontstemd, en gij neemt welwillend en vriendelijk mijn aanbod aan. Wel, ik meende mij te herinneren, dat ge mij gisteren hebt toevertrouwd, hoe ge het loopen in Indië verleerd hebt. Ik heb dus voor een rijtuig gezorgd en het wacht ons voor uw hôtél. Wat zegt ge van mijn victoria? Keurig, niet waar, glinsterend van vernis en van nickel, met pneu-banden, bespannen met een prachtig paard, sterk en goed doorvoed en mijn koetsier, wiens naam ik niet ken, maar dien ik steeds den 'Petit-Brun' noem, omdat hij klein en donker is, licht even beleefd zijn 'melon' voor ons op. En ge vraagt mij een beetje verbaasd:

- Is dat je eigen rijtuig?

En ik antwoord:

- Pardon, meneer de Indische vriend, het is eenvoudig een rijtuig, zoo als er twintig of dertig stationneeren op de Place Masséna. Het is een rijtuig, waarvoor we niet meer betalen dan het gewone tarief, hoewel de Petit-Brun natuurlijk erkentelijk zal zijn voor een zware fooi. En het verwondert u een beetje, en terecht, dat mijn gewoon huurrijtuigje zoo elegant is. Ik ken dan ook geen andere stad, waar de huurrijtuigen zoo elegant zijn als te Nice. Dat is gekomen na het initiatief, genomen door een overleden vriend van mij, conseiller-municipal dezer stad. Hij stichtte het concours-d'élégance voor fiacre's te Nice, dat nog steeds hier in Januari gehouden wordt voor genummerde huurrijtuigen, die minstens één maand moeten hebben gereden. Sedert rijden wij in zulke allerkeurigste, elegante karretjes.

Wij stappen in, en ge geeft mij toe, het is als had ik u in mijn

eigen rijtuig geïnviteerd. En wij rijden langs de zee. Ik noem het nog den vroegen morgen, al noemt gij het misschien ook al laat. Een pieren frischheid dauwt over de heél lichtblauwe zee, over de nòg lichtere blauwe lucht. Het is alles kalm, weldadig en parelmoêrchtig teeder van tint.

- Maar de palmpjes, daar, aan de Promenade...

En ge wijst mij, een beetje ondeugend, naar de verschroeide bezempjes. Het is ook zoo, ze gedijen niet, die eenmaal uit Afrika geïmporteerde dadelpalmen. Ze zijn vreemdeling als gij. Zij smachten terug naar de stranden van Libyë. Laat mij hopen, dat gij, o vriend, hier beter gedijen zult en niet terug zult smachten naar de geroosterde stranden, die ge verliet...

De Petit-Brun houdt even stil voor een der aardige restauratie's, in den zomer tevens ingericht om zeebaden te nemen; ik bestel voor u een café-au-lait, die ge in uw hôtél nog niet kreeg, en ge geniet die in ons rijtuig, en ge zijt nu zoo tevreden, als het maar kan.

Wij rijden het Château op. Dat is een lieve toer, om dadelijk de silhouet van de stad te zien. Het Château is een heuvel; een 'kasteel' is er niet meer, maar er is een fort, en om twaalf uur 's middags klinkt van hier af een schot, waarnaar ge uw horloge regelt. Er zijn kunstmatige watervallen en pauwen. Men verkoopt er de curieus gegraveerde 'cougourdons': pompoenen uitgehold, vernist en beschilderd, tot amforen voor wijn. Maar ik wil u vooràl wijzen op de silhouet van de stad. Zie, daar ligt zij, aan haar Engelenbaai. Zij is nog in loomen droom, want wij zijn vroeg, o gij vroege vriend uit Indië! Er wemelt over haar een dun waas, dat verijlt. Zij begint aan hare heuvelen echter op te schitteren van blanke villa's. Vlak onder ons wriemelt bont, groezelig van oude tint, de Oude Stad, dringen de oude huizen in nauwe straten dicht op elkaâr, schilderachtig met waschgoed behangen, volgens de Italiaansche gewoonte der nog Italiaansche, arme bevolking, die daar woont en van raam tot raam de lijnen uitspant, waar over zij hun waschgoed hangen, als een eeuwige decoratie, vlaggen en wimpelen, bont vlakkerig in de zon, wapperend waaiende in den wind.

Ginds, ver, kartelt de Estérel, rozekleurig, een ochtend-roze bergenmuur van prachtig breed gehouwen kontoeren. Daàr, strekt zich de punt van Antibes. En het landschap - de stad aan onze voeten, de kust, het gebergte en de wijde zee, weg deinende voor onzen bekoorden blik - zien wij in zijn parelen tinten en ochtendteêre kleuren telkens schemeren door het loover, zwaar groen, van pijnboomen, l'angs de forsche stammen, die als lijsten oprichten vlak bij: lijsten, waarin het verre perspectief van het parelen en zachtroze en teêrblauwe landschap oneigenlijk droomachtig zich verijlt, daar weg naar de verte toe, de verte van onwerkelijke verschieten en fabelachtige horizonnen...Met het blauwer worden van den dag wordt ook die droomachtige onwerkelijkheid straffer azuur en als tastbaar werkelijk: alles zal zich dan duidelijker teekenen, maar de lucht blijft doorschijnend, de zee blijft doorzichtig: de etherische fijnheid onzer kleuren blijft, tot de zon, daar, achter Antibes, onder zal gaan in een feeërie van goud...

Dit is een kleine toer, vlak bij, en omdat de Petit-Brun vlug rijdt met zijn mooie, sterke paardje, en wij zoo heel gemakkelijk zitten in ons 'eigen-rijtuigje', rijdt hij ons het Château om naar beneden, langs den 'Port', de haven, waar een paar heel luxueuze, blanke stoomyachten liggen van schatrijke Amerikanen: dan langs de zee, en zoo op naar Mont-Boron en de Route-Forestière. Groote hôtels - altijd hôtels, en ge verwondert u om zoo veel hôtels - hôtels, voor wie de onmiddellijke, soms al te lumineuze nabijheid der zee niet kunnen verdragen. Nog eenige groote villa's, en het is om ons de stilte van het pijnwoud, de kerkkalmte van vele statige stammen als zuilen...

- Maar ik heb in Indië al zoo veel natuur gezien, zegt ge; en ik ben in Europa gekomen om menschen te zien.

Ik glimlach en ik begrijp. En ik geef order aan den Petit-Brun, om, nu ge den weg weet naar de natuur - mocht ge eens plotseling verlangen geen m'enschen te zien - de toer langs de mooie, stille, groene Route-Forestière te bekorten, en terug naar de stad te rijden. Wij rijden dus om, dalen terug naar de zee, en zie...daar

is de markt; daar zult ge, hoe vroeg het nog is, mènschen zien, veel menschen en gedrang en gewoel en vroolijkheid...

Vindt ge het dan goed, dat wij hier uitstappen en den Petit-Brun voor van morgen vaarwel zeggen? Te voet gaan wij nu onder de arcaden en...interesseert de vischmarkt u niet? Kijk een oogenblik rond. De luidschreeuwsche vischdames toonen ons blauwig zwarte, vette palingen en gelijken wel slangenbezweersters. Zie de prachtige kreeften en de reuzengarnalen, de reuzekrabben, en zie vooral die vreemde, schitterende visschen. Zij zijn zilver en goud, blauwzilver en roodgoud van schubben: zij hebben al de parel- en parelmoêrtinten van de zee, al het geregenboog van de golven en het schuim in hunne hel wisselende glansen, en zij schijnen als de schat van den Oceaan, de sparkelende juweelen der sirenen en nereïden, of geheel het trezoor van de Middellandsche wateren daar uitgestort werd over die marmeren tafelen. De vormen van die visschen zijn vreemd en monsterachtig, hunne namen kan ik u niet allen noemen: telkens weêr treffen mij zonderlinge bekken, fabelachtige oogen, enorme voelhorens en curicuze staarten: onze vischmarkt is heel bijzonder, en daar, in groote kuipen, verkoopt men de 'bella potina', de heel kleine zilveren vischjes: kuit, pas bij honderden uitgeschoten, waarop vooral de Nicenaar dol is en die hij verorbert in nationaal gerecht. Maar om u vooral vele indrukken te geven, gaan wij langs al die vochtige en glauke juweelen der zee naar de groentenmarkt, voor een schilder - en waarom zoudt ge misschien geen sluimerend schilderstalent hebben, o gij vriend ambtenaar, of vriend planter? - opmerkelijk van kleur ook: hier lange snoeren en rissen van roze uien, daar violetpurperen aubergines - de tèrong, zoo als ge daar ginds zegt - de scharlaken tomaten en de oranje poivrons - heel groote pepers - terwijl de vruchten zich geurig stapelen tot - wij zijn immers in Mei - geparfumeerde heuvelen van aardbeien en groote, zwartroode kersen, met de laatste appelen en peren en sina's-appelen en noten, er tusschen de amandelen en scharlaken schitterende stekelvruuchtjes der aardbezie-boom (arbousier): als of Pomona, ter eere u, een immens morgendessert u gestapeld

heeft...Later in den zomer zijn het de zalige overdeden - of hoornen des overvloeds waren uit gestort - van perziken, abrikozen, moerbeien en vijgen, maar nu zijn wij nog in den voorzomer, en omdat ik u met kleuren verblinden wil, voer ik u terwijl wij al loopende snoepen uit een grooten zak kersen, die wij gekocht hebben, naar de bloemenmarkt. Het zijn er de mimoza's: groote takken, schitterend van stofgoud stuivelende, gewemelde bloemen; het zijn er de immense roze en roode en witte rozen, deze gekweekt en van een opulente schoonheid; het zijn er de irissen, paarsch, wit en geel, en de violieren democratiesch dicht en vol bloeiende; het zijn er de anjelieren, die vooral de trots zijn onzer Flora, in hare aristocratische, zeer gekweekte en bizondere varieteiten, dubbel, driedubbel, vierdubbel, 'panaché', met gestreepte roze of ambergele of bloedpurperen of teêrmauve bloembladen, die uitgerafeld schijnen of uitgeknipt met heel fijne scharen, als of het de elven zelve waren, die zich hadden vermaakt deze bloemen te vervormen tot schitterende kunstvoorwerpen.

Word niet moê van de bloemenverkoopsters. Wapen u met geduld. Want zij zijn nog dringender dan de vischdames en de groentevrouwen en twifelen die beiden misschien ook of zulke aanzienlijke vreemdelingen als wij, wel zelve hun paling, hun homard, of hun doperwtjes en tuinboontjes zullen koopen, de bloemenverkoopsters rusten niet, ons hare tuilen duwende onder de neus, vóór wij mimoza's, rozen en anjelieren gekocht hebben...

Het maakt u een beetje verlegen met zóó veel bloemen in den arm over straat te loopen? Kom, wij doen dat allemaal hier; wij geven hier niet zoo zeer om onze 'deftigheid', en ik zal u de bloemen helpen dragen en daar gij nu honger hebt, spoeden wij ons heen naar het hôtel - het is vermoed ik, negen uur - en nù zult ge heusch wel uw eerste ontbijt kunnen krijgen en verrast ge uw vrouw, die niet klaar was om ons te vergezellen, met al onze anjelieren en mimoza's en rozen...

Nu is de morgen geworden als een volle, gouden vrucht; nu is de morgen gerijpt, nu is de morgen schitterend als van een rozi-

gen, gouden blos. Ik ken nergens zulke gouden, rozig blozende morgens, als wij hier te Nice genieten. De zee is geblauwd als tot een levend azuur, de lucht ook en de geheele atmosfeer is als overvol van gouden atomen, vol gezondheid en levensvreugde. Het is het oogenblik, vooral in den saison - van December tot April - dat alle vreemdelingen en overwinteraars zich verzamelen op de Promenade des Anglais, tusschen het Palais de la Jetée en de villa van den hertog van Rivoli, prins Essling, achterkleinzoon van den maarschalk Masséna, die een zoon van Nice was. Het is het elegante uur, het uur der kleurige, excentrieke toiletten: voor de dames de heel nauwe, onder de knieën met banden strak getrokken rokken en de nog nooit overtroffen, immense, onmogelijke, fabelachtige hoeden; de hoeden, die vermoedelijk nooit overtroffen zullen worden in fabelachtige, immense onmogelijkheid. Sommige hoeden der dames zijn als omgekeerde bloempotten en vischketels; andere zijn als een verwrongen vloermat, waarin een touffe rozen of een plumeau, of een Indianenhoofdtooi tot versiering gestoken zijn. Maar wat doet het er toe: als een omgekeerde bloempot of vischketel of een verwrongen vloermat de mode zijn...zijn zij goed en elegant en verschijnen zij in den gouden morgen, op het elegante uur van de Promenade des Anglais.

Het wemelt, het wemelt er zwart - trots de kleurigheid van de toiletten - en de Promenade des Anglais schijnt een witte schaal, waarop duizende koulijke vliegen kriebelen. Nu, ge hebt naar menschen verlangd en ge zult wel tevreden zijn, vooral omdat zoo heel veel menschen, die ge hier ziet, iets curieus, iets oorspronkelijks, iets ongewoons hebben. Maar wees voorzichtig met uwe kennismakingen, hoe gemakkelijk die hier ook gaan. Op een bankje gezeten, vraagt de elegante rastaquouère uit Chili of Argentinië u of een vlammetje of een quasi naïeve inlichting, die, als ge niet oppast, u misschien uw beurs kan kosten. Of, terwijl wij een oogenblik in de Jetée gaan, om het morgenconcert te hooren, maakt gij of maken uwe dames kennis met een paar andere, uiterlijk heel fatsoenlijke en zelfs stil gekleede dames, die...beruchte

aventurière's kunnen zijn en mysterieuze plannen hebben met zulke gemakkelijk geld uitgevende vreemdelingen als gij schijnt, vooral als ge een oogenblik om de speeltafels u schaaft en met een glimlach een paar louis-d'or hebt verloren...

Voor wie observeert, is dit publiek van Noord- en Zuid-Amerikanen, Engelschen, Duitschers, van vooral Russen, Rumeenen, ja van welke nationaliteit niet, hoogst interessant, maar zeer zeker is het een publiek, dat alleen onder bénéfice van inventaris is aan te nemen, zoowel de chique meneer, met parel in zijn das en brillant aan zijn vinger, die zich even u voorstelt onder een pracht van een adellijken titel (vraag hem eens zijn papieren te zien!), als de 'camelot' - dikwijls een authentieke, vervallen baron! -, die u verre-fum  lorgnetten verkoopt tegen de schelle zon, of parelmo eren binocles of heele platte, gouden horloge's  ...6 francs!

Maar dat bonte gedrang te observeeren is zeker, ook al zijt ge niet van métier psycholoog, interessant, amuzant, aardig; het vult uwen morgen, uw gouden morgen en ge gaat met een gevoel, dat ge u heusch niet verveeld hebt, terug naar uw hôtel voor het groote déjeuner.

Laten wij daarna de siësta in acht nemen. Heerlijk, dunkt mij - ik ben nog genoeg Indiesch daarvoor - om na een wel besteden morgen, mij uit te kleeden en te rusten en zelfs een oogenblik mij te verliezen in het onbewuste! Daarna kan de Petit-Brun u een grooten toer laten maken over de heuvelen en langs de rozenhagen, die ik u al gesignaleerd heb, en dan zult ge misschien thee willen drinken bij Vogade, of in het Casino. Het zijn er weêr de elegante samenkomsten, die duren tot het uur van het diner.

Geheel dit leven - misschien gaat ge na het diner naar opera of komedie, zoo ge niet prefereert eenvoudig koffie te drinken in een der drukke cafés, waar aardige orchesten geregeld spelen - is druk, bont, kleurig en woelig en zonder gedachte, is vooral zonder gedachte. Het is niet mogelijk in dit mondaine décor te denken, maar meen niet, dat ik het daarom niet waardeer. Integendeel. Het is g ed nu en dan niet te kunnen denken, in de onmogelijkheid te zijn te denken, niet alleen over groote kwes-

tie's, maar ook over de kleinere kwestie's van onszelve. Het is goed, nu en dan eens niet te kunnen blijven stil staan bij onze eigen verdrietelijkheidjes, omtrent zaken en familie en gebondenheid. Nice geeft ons een heilzame roes, wekt in ons een guldene dronkenschap; in Nice doen wij, als ongemerkt, een kuur: een kuur van gouden zon, azuren lucht en roze-tintelende lichtzinnigheid: drie uitstekende bronnen om nieuwe gezondheid en frissche levenslust uit te putten, voor wij ons opmaken naar het zoo veel sèrieuzere, zoo veel minder wuffte vaderland, naar Holland, dat u vermoedelijk wacht, aan het einde van dezen winter.

Maar voor ge naar Holland repatriëert, zoû ik u het Carnaval willen laten zien, niet alléén, maar het Carnaval meê met u willen vieren, het Carnaval, die unique feestweek van Nice, die dolle, korte regeering van koning Dwaasheid met den belletjesrinkelenden narrestaf in de hand, en de schelletjesklinkelende zotskap op: het Carnaval, dat elders overal dood is of stervende, maar alleen hier bij ons in Nice zoo dol en zoo schitterend zich nog staande houdt, met zijn prachtige cortège's, illuminatie's, Veglione's en Redoute's...

Dus spoedig tot ziens, en samen òp, in 'clown' of 'dominò' - en vooral niet in onze gewone pakjes! - naar het Carnaval: de schitterende Dwaasheid van Nice, de met pailletten en confetti bezaaide Dolheid van deze superbe cocotte onder de steden!

III

Het Carnaval!

Het is of er reeds weken van te voren iets anders, iets bizonders, iets heel vroolijks, iets heel dols trilt in de atmosfeer van de stad, langs hare straten en hare winkelramen, waar reeds de kleuren van de Redoute¹ wemelen met banen satijn en lange, gedrapeerde linten, waar clownspruiken en harlekijnkapjes reeds gestapeld lig-

1 De Redoute is het groote gemaskerde bal in het Casino in een of twee *voorgeschreven* kleuren: alle kostumen moeten verplichtend in die kleuren zijn.

gen tusschen de mannequins, die de bevalligste kostumen vertoonen, kostumen, die meestal een zekere aktualiteit bedoelen: luchtscheepvaart, Noordpoolontdekking etc.; het is of er reeds weken van te voren aan den blauwen horizon van Nice iets rinkelt en tinkelt van belletjes en van schelletjes, of waarlijk de zotskap en narrestaf van Koning Carnaval de zooveelste reeds opdoemen in het verschiet.

Er is een agitatie, reeds in de maand Januari - de eerste maand van het volle seizoen - een agitatie, waaraan het heel moeilijk is zich te onttrekken. Je ontmoet op straat je kennissen, en zij vragen je:

- Denk je dezen keer weêr meê te doen aan het Carnaval?

En dan zeg je, omdat je nog niet heelemaal in de stemming bent:

- Nu...ik denk waarlijk, dat ik *dit jaar* heusch niet meer meê doe aan al die dolheid: ik heb het al zoo dikwijls gedaan.

Zoo heb je gezegd in Januari, maar...aan den blauwen horizon rinkelen en tinkelen de belletjes en schelletjes heller en scheller en...is Koning Carnaval weêr zijn goede stad Nice binnengetogen...dan bestel je, gauw-gauw, je kostumes en...je doet weêr meê aan al die dolheid, want er *is* geen ontkomen aan: het is een dronkenschap, die zich van je meester maakt, maar een gezonde dronkenschap, een dronkenschap van vroolijkheid en luchtige lichtzinnigheid, die je een oogenblik - neen langer - die je gedurende veertien dagen je zorgen doet vergeten, die je doet lachen als een kind, doet hossen als een jongen, die den verlegene brutaal maakt, en den deftige heêl los, die vele, zoo niet àlle banden, van 'fatsoen' doet slaken, zoo dat je herademt, omdat waarlijk in ons gewone leven het 'fatsoen' ons wel eens heel nauw in vele, vele banden knelt...

Want Koning Carnaval is, op een avond, in Februari, zijn goede stad Nice binnen gekomen.

Dien avond is de Avenue de la Gare prachtig geillumineerd. Het is een lang, lang verschiet van electrische, goudstralende eerebogen, als de immense gaanderij van een tooverpaleis: een diep

perspectief van bogen na bogen na bogen...Maar in die waarlijk prachtige illuminatie heerscht nog niet de Carnavaleske dolheid. Niemand is nog gekostumeerd, confetti wemelen nog niet door de lucht; publiek stelt zich slechts in vriendelijk welwillende afwachting op - we hossen nog niet en we dringen nog niet -: publiek stelt zich op om Koning Carnaval te zien binnen rijden op zijn enorme kar, met achter hem Madame Carnaval, en achter haar de Char de la Musique. Die eerste binnenkomst is statig en deftig en binnen een uur afgelopen. Binnen een uur is alles gedaan, iedereen heeft de drie monumentale karren gezien, en iedereen gaat rustig naar huis...

Dat begin is een beetje saai, maar het *is* nu eenmaal zoo: klassiek is het, en deftig en...saai, en we kunnen het niet veranderen. Maar we hebben wel goed de drie karren gezien. Dit jaar b.v. was Koning Carnaval een fantastische Noord-poolreiziger op...een aeroplaan, en zijn gemalinne is meestal een bevallige almée of odaliske, - zoo er geen aktueele vrouw voor hem te kiezen is -, gezeten op een fabelachtige griffioen; en de Char de la Musique is dik wijls een immense draak, in wiens open bek dertig muzikanten plaats hebben genomen en toeteren.

Nu, Koning Carnaval heeft dan zijn entrée gedaan en men installeert hem, over het Casino, in een soort van eere-pavillioen achter fluweelen gordijnen, waar achter hij blijft logeeren, zoo hij niet uitrijdt, durende de corso's...Terwijl Madame - hoe wreed! - eenvoudig met de muziekkar opgeborgen wordt in een schuur: zij ziet haar gemaal gedurende de feesten alleen officiëel en *nooit* intiem, nooit achter de fluweelen gordijnen...Dat verbiedt de etiquette!

Arm vorstelijk echtpaar! Het is niet alles te heerschen, zelfs al duurt die heerschappij maar veertien dagen in het Rijk van de Dwaasheid en de Dolheid!

Dat is de kalme, plechtige Intocht, zonder meer. Maar den eerstvolgenden Zondag nu is het feest en...is het waarlijk Carnaval.

Dag en nacht, tusschen een wemeling van bonte confetti en dan

tusschen een starreling van electriche lampen, défileeren nu alle de karren en wagens, défileeren nu alle de groepen, défileert geheel het cortège...Het is zeker een heel amuzant schouwspel, en het is het Carnaval voor wie bezadigd en *uit* het gedrang, op een geriefelijke tribune *kijken* wil. Maar het is niet het Carnaval voor *ons*, die meê willen doen; die niet alleen willen kijken, maar meê willen vroolijk zijn en dwaas en dol, volgens het opperste gebod van onzen heer en vorst, Koning Carnaval. Wij, die *meê* willen doen, gaan niet glimlachend en bezadigd zitten kijken op een tribune! Neen, wij hebben ons reeds vermomd, in domino of in clown, en gewapend met onze zakken vol kleurige confetti, begeven wij ons op weg, zoodra het kanonschot ons meldt, dat het uur der confetti-vijandelijkheden aangebroken is. Langs den weg, - veel volk ter weêrszijde geschaard, om het defilé te zien - gaan wij in een gezellig dicht groepje van vrienden, allen gecostumeerd en met confetti gewapend, en wij slingeren onze confetti uit, rechts en links, en als wij terug overwemeld worden met de roze en groene en paarsche en blauwe papieren dubbeltjes, roepen wij den jovialen klassieken uitroep weêr:

- Merci! Merci bien! Encore! Encore! Toujours! Continuez!

Om vooral te doen als of we nooit genoeg van confetti hebben, van papieren dubbeltjes, blauw en paarsch en groen en roze.

Omdat wij gekostumeerd zijn, mogen wij loopen *in* het cortège, tusschen alle de andere maskers, achter de karren en wagens zelve, die de meest hilarante pantomimes vertoonen, loopen wij tusschen de cavalcades en analcades en al de groepen-te-voet. Maar wij blijven zoo niet den heelen middag loopen, hoor! Want ten eerste willen wij onze dol- en dwaasheden telkens variëeren, en ten tweede hebben wij dorst. Wij begeven ons dus hossende tusschen en door al dat dolle en dwaze volk van Carnaval - en let eens even op hoe aardig en vroolijk en nooit ruw, hoewel heel vrij, het volk van Nice zich toch betoont - wij begeven ons dus, zeg ik, naar Vogade, het koekenpaleis. Waarom Vogade *je* rendez-vous is, weet ik niet, maar neem gerust aan, op mijn gezag, dat het zoo is. Wij gaan naar Vogade, waar we anders, elegant en

fashionable, thee drinken om vijf uur. We zullen er nu champagne bestellen. Een stroom van maskers vloeit de pâtisserie-winkel binnen en overvult den salon achter. Wees niet wanhopig als ge niet dadelijk een vrij tafeltje ziet! Een vrij tafeltje! Maar dat bestaat niet! Kom maar met mij meê: al dwaas en dol doende, hier complimentjes makende, daar eeden zwerende van eeuwige Carnavals-liefde, dringen wij ons door de tjopvolle menigte, die de nauwe gangetjes tusschen de tafeltjes vult. Bedenk, dat we gekostumeerd zijn, en dat je je in een clown of een domino heel anders voelt dan in je gewoon pakje of in je gewone japonnetje. We dringen ons dus, beleefd maar dwaas en dol, niet ruw, maar toch heel Carnavalesk opdringerig, en zien we een stoel vrij bij een anders genomen tafeltje, dan gaan we daarop zitten, de een op den schoot van den ander, of we gaan zitten òp het tafeltje, of op de punten van anderer stoelen, bijna altijd twee op een stoel, met onze armen om meer of minder slanke leesten van dicht verholde domino's. Dat je je grootmoeder daarbij wel eens omhelst en het hof maakt achter haar masker, doet er heelemaal niet toe. Want je grootmoeder amuzeert zich, en jij amuzeert je ook! We bestellen onze champagne, het is om ons als een pandemonium en de roodgerokte tziganes fiedelen hun dwepend verliefde deuntjes en walsen, en nu, nu moeten we dansen, ja heusch, nu moeten we dansen, dansen, ik zweer het je, in die nauwe propvolle gangetjes tusschen de tafeltjes, tòch dansen, en zoo ons de ruimte ontbreekt, dansen òp de marmeren tafeltjes. Ze zijn sterk, ik heb er nog nooit een doorgedanst, ik heb er nog nooit een behoeven te betalen!

We gaan weêr op straat, en waarlijk we voelen, dat we honger hebben, trots al de verorberde koekjes en al de champagne. Want het Carnaval holt je maag uit. En wij reppen ons dus naar huis, of naar ons hôtel. Bij ons thuis is het 'koud diner' klaar, want alle bedienden viere ook Carnaval, en de keukenmeid doet meê en bedankt er voor 'warm diner' te bereiden. In de eetkamer is dus de tafel permanent voor ons Carnaval-vierders met 'koud diner' gedekt. Ieder eet wanneer hij wil en bedient zichzelf van de koude gerechten, die hij er aantreft. Wij drinken er enkel cham-

pagne bij. Maar niet te lang, want ons rijtuig wacht ons! Zie, het staat reeds voor het hek van de villa! Het is een groote landauer met twee paarden, en het is versierd met vlaggen, Japansche parasols en lollèngs. Want wij doen meê, hoor, wij doen meê aan het 'corso illuminé'. Wapen je met confetti...Wij rijden spoedig de verlichte eerebogen van de Avenue de la Gare door, achter de karren en wagens. De cavalcades en analcades omringen ons. De confetti wemelen over onze hoofden. Uit sommige chique restauraties worden fortuinen van confetti naar beneden gewemeld, van één zelfde kleur...Zie, daar ginds uit den Helder-Armenonville, wemelt een dichte wolk van mauve en violette confetti, dicht, dicht naar beneden, over de maskers en al het dolle volk! Het is heél mooi, die mauve wolk: het is als een dichte wemeling van viooltjes en nog meer viooltjes. Wees overtuigd, dat wie zóó mild zijn met hun confetti, uit de ramen van een chique restaurant, voor *duizenden* dien avond aan confetti verspillen! Wat doet het er toe! Laten wij niet altijd aan de spaarzaamheid en de sociale quaestie denken. Ook de Dwaasheid bij wijlen is goed en gezond, is 'moreel' op haar tijd. En het geld is zoo plat en zoo rond gemaakt om gemakkelijk uit te rollen. Kom, al geven wij misschien maar eventjes honderd franc uit aan onze confetti en geen duizenden, zooals die chiquards van Helder-Armenonville, laten wij vooral niet zuinig doen! En omdat wij na deze dolle nacht, deze nacht van licht en van roes en van dwaze dolheid, één dag van rust hebben, kunnen wij op ons gemak ons rijtuig bij den bloemist laten met bloemen versieren, om den volgenden middag meê te doen aan de Bataille de Fleurs.

Maar de Batailles de Fleurs - er zijn er twee - hoe elegant ook van kostbare bloemversierde victoria's, zijn absoluut niet Carnavalesk en het heeft mij altijd verwonderd hoe men zulke wel heel elegante maar toch oncarnavaleske feesten mengen kon met die andere, de echte, de doldwaze feesten van Carnaval. En omdat ik geloof, dat ge in Indië ook wel eens heel mooie, tropische bloemenfeesten zult hebben, zullen wij maar, na met wat boeketjes gegooid te hebben, ons, na een korte rust en na een *warm* diner,

(want ge werdt al ongerust) verkleeden om des avonds, tegen elf uur, naar het Veglione te gaan, het gemaskerde bal in de Opera.

De dolheid stijgt er ten top. De opera-zaal, eén met de scène zelve gemaakt, en zonder fauteuils en banken, is al vol, als wij binnen komen, vol van gemaskerden, gekostumeerden: de loge's zijn vol, en boven de loge's van den hoogsten rang grijnzen à de koppen van vorige koningen Carnaval, reusachtig en oneigenlijk spookachtig Carnavalesk, als uit een hoogen hemel neêr door den gulden damp en rosse stofwemeling der wel wat benauwde feestatmosfeer. Beste vrienden, ge hebt goed gedaan, heusch goed, met u te kostumeeren, want als ge alleen maar uw rok had aangedost, en uwe dames een lage baljapon - het geen veroorloofd is - dan zoudt ge u waarlijk niet amuzeeren. Nu, in domino en in clownspak, amuzeeren we ons als dollen, praten, lachen en dansen met iedereen, intrigeeren iedereen, flirten met alle maskers, die met ons wel flirten willen en laten ons heusch niet aan elkander eerst voorstellen. De maskers met hunne pervers gespleten ooggeten, waardoor schelms de oogen schitteren, geheimvol en ondeugend, geven een vreemde bekoring aan de vrouwen, die, weg gedoken in hare capuchons en omhuld in hare domino's, er achter veilig zijn als achter een fluweelen wal: een wal, van waar achter zij ons, heeren der schepping, attaqueeren met haar geest en haar vroolijkheid. Het is bont en kleurig en vol, vòl vooral, zoò vol, dat er soms niet te dansen is! Het is dan wel prettig een loge te hebben, als toevluchtsoord, om eens even in te vluchten, neêr te kijken op het bonte gewoel, champagne te drinken...tot ons die kalme rust verveelt en wij ons weder storten in het dichtste van het gedrang!

Wij kunnen best, met onze dames, op dit Veglione blijven tot één uur, half-twee...Misschien is het dàn beter maar weg te gaan, als wij uit zijn met onze vrouwen en zusters en dochters. Want dan begint wel de Orgie: de Orgie der halfnaakte bébés en cupido's met vleezige, vrouwelijke vormen *en maillot*, die over en weêr, zij hare heeren en hare heeren haar, champagne gieten in de décolletage's van corsage of van rokvest, tot de fêtards cupido's en

bébé's opnemen en rond dragen in een heel woeste pret...

Pret, die voort wordt gezet in de nachtrestaurants van Belle Meunière, Maxim en Ernest, aan soupers, waar weinig gegeten wordt, maar heel veel gebroken en heel veel betaald!

De Redoute daarna is het prachtigste feest. De Redoute is waarlijk een der allerschitterendste feesten, die ik ooit, en wáar ook, gezien heb. De Redoute wordt gegeven in de immense hall van het Casino Municipal, en de kleuren der Redoute zijn voorgeschreven door het Comité des Fêtes. De geheele zaal is versierd en electriesch verlicht in deze kleuren, en niemand wordt toegelaten, tenzij gekostumeerd in die kleuren. Wij hebben gehad de Redoute Coqueliquot et Bleuët (scharlaken en korenblauw), de Redoute Capucine *en dégradations* (àlle tinten van de Indische kers, alle nuances van rood en geel en oranje): een feest, dat verblindend mooi was; de Redoute Pompadour (roze en lichtblauw, wat àl te lief en te fijn voor het Carnaval, waar hevige kleuringen altijd beter voldoen). Dit jaar was de Redoute ook heel fijn, misschien te fijn, maar toch zeer bevallig en mooi: roze met zwart, zwarte fladderende strik op den schouder. Stel u nu voor die immense zaal, versierd in die twee kleuren; die immense menigte, gekostumeerd in die twee kleuren: ééne spiegeling van het zelfde satijn - want 'zijde' en 'satijn' zijn vóórgeschreven - en over die spiegeling het gesparkel der gouden en zilveren loovers, en al de juweelen, waarmeê de kostumen versierd zijn, en ge kunt u zeker begrijpen, dat de Redoute een feest is, zoo somptueus en zoo schitterend en smaak vol als ge waarlijk nergens anders ziet.

Het zijn feesten, die Veglione's en die Redoute, van welke we heen gaan om twee uur, om daarna te soupeeren, b.v. in de Belle Meunière, soupers die tot vijf, zes uur duren. Ge begrijpt dus dat, als we twee Veglione's (er zijn er twee), en één Redoute heel vlug achter elkaâr hebben meêgemaakt, de oogen ons een beetje klein staan! Geen nood, tijd tot rusten is het nog niet! Want ge moet toch nog meê maken de Bataille des Confetti-de-Plâtre. Dat is alleen hier in Nice: dat is de bataille met de 'bonbons': confetti van pleister, als kleine balletjes, als dikke hagel, die we elkaâr op straat

of uit onze rijtuigen gooien in elkaârs gezichten...veilig beschermd achter fijn ijzerdraden maskers, allen bijna vertoonende een idioot bloemzoet uitdrukkingloos gelaat, maar juist daàrom zoo dol, als alle die bloemzoete bakkessen elkander overstelpen met hagelbui op hagelbui van alles wit poeierende 'bonbons' van krijt...

Men heeft die confetti dik wijls willen afschaffen, als zijnde wat ruw voor onze overbeschaving...Ik vind dien dag erg typiesch, heel Carnavalesk en ben blij, dat de dag der 'bonbons' van krijt nog altijd in eere gehouden wordt...

Zijt ge nu moê? Kom, wel neen! Het is de laatste dag, vooruit, trek domino aan en clownspak, al zijn ze niet meer héel frisch! Het doet er niet toe, want we gaan naar het slotvuurwerk zien vóór de Préfecture, waar, ten aanschouwe van een dichte foule, Carnaval, onzen koning...verbrand wordt tusschen cascades van laaiend zilver en neêrstortend goud, tusschen pailletten-regens en donderend geknal van blauwe en roode en gele, in millioenen gensters uitbarstende, ballen...

Het is gedaan! Carnaval heeft zijn ziel van dwaasheid geslaakt en alleen een maand daarna herdenken wij hem nog even, gedurende de feesten van Mi-Carême, die gevierd wordt, altijd, met een witte Redoute: de Redoute der schimmen en spoken en geesten...

Terwijl door de hall van het Casino een optocht van Druïden en Grieksche danseressen, (vreemde mengeling!) den 'vetten os', roze en plooiende zwaar, de horens verguld, rond leidt, welk placide en zwaar gevoed dier verloot wordt tusschen de in wit satijn nog eventjes na-intrigeerende geesten en spoken en schimmen der Blanke Redoute.

Indische Vrienden, komt! Het Carnaval is uniek van dwaasheid en dolheid en pracht en vroolijkheid maar...ieder jaar verliest het al *iets* van zijn kwaliteiten: de menschheid is zoo heel ernstig en de tijden zijn zoo moeilijk...

Indische Vrienden, komt! Komt gauw en viert Carnaval, viert Carnaval...voor het te laat is!!!

Verantwoording

Op 1 februari 1911 vroeg Couperus aan zijn uitgever Veen of hij naast de reeds voor dat jaar geplande bundel *Antieke verhalen* nog een bundel feuilletons en verhalen wilde uitgeven. Als Veen er niet voor voelde, zou hij de bundel elders aanbieden.¹ De uitgever antwoordde: 'Ongaarne zie ik natuurlijk dat je met je boeken naar een ander gaat [...]. Er komen [...] dit jaar reeds twee boeken van je² en heusch, kerel, dat is al veel voor Nederland in één jaar. Om er nu nog een derde bij te geven zou bepaald de markt overvoeren zijn.'³ Volgens Veen had de boekhandel geen zin in de bundels en hij gaf Couperus de raad een nieuwe roman te schrijven in plaats van reeds gepubliceerde feuilletons en verhalen te bundelen. Couperus reageerde op 17 februari 1911: 'Je zachte jeremiade heb ik mogen ontvangen: we zullen dus maar niet meer denken over "nog een bundel" voor dit jaar. Alleen had ik gaarne, dat je *dit* goed begreep: ik schrijf *geregeld* feuilletons en kleine verhalen (ik moet wel leven van mijn pen) voor *Vaderland* en *Gr. Nederland* en ik zoû gaarne geregeld die verhalen nog eens willen herdrukken, al is het maar voor een modest honorarium.'⁴

Drie maanden later kwam het tot een breuk tussen Couperus en Veen. Volgens Couperus had de uitgever hem in een brief van 4 mei 1911 'bespottelijke' voorstellen gedaan voor de uitgave van de roman *Antiek toerisme* en enkele bundels feuilletons.⁵ Daarop

1 Louis Couperus en L.J. Veen: *Bloemlezing uit hun correspondentie*. Ed. H.T.M. van Vliet. Utrecht/Antwerpen, [1987]. p. 125.

2 *Antieke verhalen* bij Veen en *Korte arabesken* bij de Maatschappij voor Goede en Goedkoope Lectuur (Wereldbibliotheek) te Amsterdam. Beide bundels verschenen in maart 1911.

3 Louis Couperus en L.J. Veen: *Bloemlezing uit hun correspondentie*, p. 126.

4 Louis Couperus en L.J. Veen: *Bloemlezing uit hun correspondentie*, p. 127-128.

5 Vgl. Louis Couperus en L.J. Veen: *Bloemlezing uit hun correspondentie*, p. 129-133.

wendde Couperus zich tot uitgeverij Van Holkema en Warendorf te Amsterdam. Hij kende deze uitgeverij goed. Zij gaf sinds januari 1903 het tijdschrift *Groot Nederland* uit, waarvan Couperus redacteur was.

Op 13 juni 1911 sloot Couperus een contract met Van Holkema en Warendorf. Hij verkocht toen het *volledig* auteursrecht van *Antiek toerisme* en van twee bundels feuilletons en verhalen voor f 1000, -. ⁶ Ruim een jaar later, toen de relatie met Veen hersteld was, zou Couperus bekennen dat hij de drie boeken 'voor een prikje' had verkocht. ⁷ Een ervan was de bundel *De zwaluwen neêr gestreken*...Hij werd in december 1911 door Van Holkema en Warendorf gepubliceerd.

Bronnen

Voorzover ons bekend, zijn van de verhalen in *De zwaluwen neêr gestreken*...de volgende door de auteur geautoriseerde bronnen overgeleverd:

A. voorpublicaties in tijdschriften:

'Kleine romans'. *Het vaderland* 24 december 1910, Eerste Avondblad A, p. 1-2 (i); 7 januari 1911, Eerste Avondblad A, p. 1-2 (ii).

'Arnaldo en Candido'. *Het vaderland* 19 november 1910, Eerste Avondblad A, p. 1-2.

'De jonge koning'. *Het vaderland* 3 december 1910, Eerste Avondblad A, p. 1-2.

'Toen ik een kleine jongen was...'. *Het vaderland* 8 oktober 1910, Eerste Avondblad A, p. 1-2.

'Kindersouvenirs'. *Het vaderland* 15 oktober 1910, Eerste Avondblad A, p. 1-2.

'Melancholieën'. *Het vaderland* 31 december 1910, Eerste Avondblad A, p. 1.

6 Het contract bevindt zich in het Letterkundig Museum te Den Haag.

7 [Louis Couperus]: *Waarde Heer Veen/Amice; Brieven van Louis Couperus aan zijn uitgever*. Ed. F.L. Bastet. 's-Gravenhage, 1977. 2 dln. Dl. 1: 1890-1902. Dl. 11: 1902-1919. In: *Achter het boek* 12 (1973), afl. 1/3 en 13 (1974), afl. 1/3. Dl. 11, p. 128.

'Vonken en pailletten'. *Het vaderland* 26 november 1910, Eerste Avondblad A, p. 1-2.

'Hoe een feuilleton...*niet* geschreven wordt'. *Het vaderland* 17 december 1910, Eerste Avondblad A, p. 1-2.

'De nachten'. *Het vaderland* 12 november 1910, Eerste Avondblad A, p. 1.

'De verzoeking'. *Het vaderland* 10 december 1910, Eerste Avondblad A, p. 1-2.

'De verveling'. *Het vaderland* 10 september 1910, Eerste Avondblad A, p. 1.

'Van de Reuzen, den Toovenaar en de Jonkvrouw'. *Het vaderland* 3 september 1910, Eerste Avondblad A, p. 1.

'De vonk'. *Het vaderland* 5 oktober 1910, Eerste Avondblad B, p. 1.

'Incognito te Nice'. *Het vaderland* 5 november 1910, Eerste Avondblad A, p. 1.

'Nice' onder de verzameltitel 'Schetsen en silhouetten van steden'. *De locomotief* 2 juli 1910, Eerste Blad, p. 1-2 (I); 16 juli 1910, Eerste Blad, p. 1-2 (II); 29 juli 1910, Eerste Blad, p. 1 (III); 30 juli 1910, Eerste Blad, p. 1 (IV).⁸

B. een uitgave in boekvorm: Louis Couperus: *De zwaluwen neêr gestreken...* Amsterdam, Van Holkema & Warendorf, [december 1911]. Modern-Bibliotheek. Serie van Hedendaagsche Romans. [Dl. III.] Met een bandtekening van André Vlaanderen.

Weliswaar is er geen correspondentie tussen Couperus en Van Holkema en Warendorf over de produktie van *De zwaluwen neêr gestreken...* overgeleverd, maar het staat vast dat de tijdschriftpublicaties van de feuilletons en verhalen als kopij hebben gediend voor de boekuitgave. Een aantal zetfouten komt zowel in *Het vaderland* en *De locomotief* als in de boekuitgave voor. Deze fouten moeten uit de beide kranten zijn overgenomen en door Couperus over het hoofd zijn gezien. Bovendien had Couperus de gewoonte de nummers van *Het vaderland* en andere kranten zorgvuldig te

8 'Nice II' is niet onder de verzameltitel verschenen; 'Nice IV' is in de boekuitgave zonder titel opgenomen als onderdeel van 'Nice III'.

bewaren om ze bij bundeling van de feuilletons als kopij naar de uitgever te sturen.⁹

Couperus heeft zelf de proeven van de boekuitgave gecorrigeerd, want de volgorde van de verhalen en de wijzigingen in de tekst van de bundel ten opzichte van de tijdschriftversies kunnen onmogelijk aan de zetter of de corrector van de drukkerij (of van de uitgeverij) worden toegeschreven. Couperus had trouwens de gewoonte de proeven van de voorpublicaties en van de eerste druk van zijn boeken zelf te corrigeren. Er zijn geen aanwijzingen dat hij voor de eerste druk van *De zwaluwen neêr gestreken...* van deze gewoonte is afgeweken.

Van de oplage en verkoop van *De zwaluwen neêr gestreken...* zijn geen cijfers bekend.

Tekstkeuze

Voor deze uitgave van *De zwaluwen neêr gestreken...* is de eerste en enige tijdens Couperus' leven verschenen druk als basistekst gekozen: hij vertegenwoordigt de laatste door de auteur actief geautoriseerde versie. Couperus heeft de kopij ervan geleverd en de proeven ervan zelf gecorrigeerd. Voor de tekstsamenstelling is gebruik gemaakt van het exemplaar van de eerste druk dat zich bevindt in de Koninklijke Bibliotheek te Den Haag (sig. 943 G69).

Correcties

In de tekst van deze uitgave zijn, mede op grond van een woord-voor-woord vergelijking van de tijdschriftversies van de verhalen in *De zwaluwen neêr gestreken...* met die van de eerste druk, de hieronder volgende correcties aangebracht. Na het paginacijfer en het regelnummer wordt eerst de verbeterde versie gegeven; na de 'Duitse komma' (/) volgt de oorspronkelijke, foutieve lezing. De laatste is voorzien van een asterisk (*) als zij ook

9 Vgl. *Algemene verantwoording van de Volledige Werken Louis Couperus*. Utrecht/ Antwerpen, 1987. p. 25-26.

in de tijdschriftversie voorkomt.¹⁰

7,16	<i>négligeable/negligeable</i>
7,19	geschreven?.../geschreven?..
9,12	heugenissen/heugenisssen
14,10	Dorothée/Dorothee
18,15	uit.../uit..
20,12/13	barrikadeerden/barrikeerden*
21,4	Zoû/Zoo*
26,18	'Vedova allegra'/Vedova allegra*
28,30	betreft.../betreft..
37,32/33	geen meer smart/geen smart
40,18	eens/eéns
47,22	magiesch'/magiesch
49,6	'oleander'.../'oleander'..
52,22	Aimard.../Aimard..
53,24	gevaar.../gevaar..
54,27	meneer'.../meneer'..
59,12	gevleugelde/geveugelde
59,19	feeërieke/feërieke*
61,25	leelijkheid/leelijheid
62,28	leef.../leef..
63,30	Is/In
67,8	flâneeren/flaneeren
70,12	'trots'/'tros'*
70,29	pailletje./pailletje
80,9	en slapen/en en slapen
83,9	veel./veel,
87,11	danken...?/danken..?
87,26	praten.../praten..
88,8	vestjeszak/vestjezak
89,12	dégoûtant/degoûtant

¹⁰ De inhoudsopgave van *De zwaluwen neêr gestreken...* is in deze uitgave voorin geplaatst. Niet overgenomen is de opmerking onder de inhoudsopgave: 'Deze schetsen verschenen vooraf in Het Vaderland en het laatste "Nice" in De Locomotief'

90,21	alles.../alles..
93,18/19	Kunstenmaker? De ziel van een artiest, die...geen artiest is? De ziel/Kunstenmaker? De ziel
96,14	<i>filet.../filet..</i>
96,24	niet.../niet..
97,35	<i>bijou/byou*</i>
98,8	bijou/byou*
98,29	aller-eerste-klasse-hôtels/aller-eerste-klasse-hôtel
99,16	doellooze/doellooze,
101,8/9	karrevoerder.../karrevorder af... ¹¹
104,33	Prinses!/Prinses.*
107,18	stille/stilte
111,17	exquizen/equizen
112,1	de vonk/vonk
112,34	à het zonnige/al het zonnige*
115,19/20	veroorloofd!!)./veroorloofd!!)*
116,6	naar Parijs.../naar Parijs..
116,6	<i>zéker.../zéker..</i>
116,11	trein.../trein..
117,11	feeërieën/feërieen*
118,10	verteederd!!)./verteederd!!)*
118,22	deur;/deur:
120,6	Estérel-gebergte/Esterel-gebergte*
121,10	weêrszijde/weêrzijde
126,26	acacia's/accacia's*
129,6	palmpjes/palmjes
129,29	onder/onderen
130,1	Estérel/Esterel
130,16	feeërie/feërie*
132,24	anjelieren/anjèlieren*
133,35	die.../die..
134,31	druk,/druk*
135,20	of 'dominò'/'of dominò'*

11 'karrevoerder' is in de voorpublicatie correct gespeld; 'af...' staat zowel in de voorpublicatie als in de eerste druk.

138,1/2	alle de karren en wagens, défileeren nu alle/alle
141,10	goed,/goed;

Varianten

De eerste druk van *De zwaluwen neêr gestreken...* vertoont ten opzichte van de tijdschriftversies van de verhalen de hieronder volgende woordvarianten. Na het paginacijfer en het regelnummer wordt eerst de lezing van de eerste druk gegeven; na het 'ontstaan-uit-teken' (<) volgt de vroegere versie.

8,28	bladzijden < bladzijden, dan enkele benedenkolommen in deze courant
19,26	lief < lief in den tuin
21,7	gaan < te gaan
38,32	Prins uit < Prins
44,30	ik heb < heb
46,15	de Zwarte < die Zwarte
48,16	een god < god
49,24	Dit alles maakte te zamen < Maar wel maakte dat alles te zamen
52,16	crêvé's en < crêvé's:
54,32	hemel, < hemel met
55,18	sissend < alleen
59,4	is < in
63,10	het laatste < het
66,34	bruin < bruin brons
72,2	vrouwe-steden, < steden: Nice is onder de vrouwesteden
78,26	het hart < mijn hart
78,35	hartstochteloosheid < hartstochtelijkheid
82,3	vervluchtigen < vervluchtigen in den fakkel-afglans en vervluchtigen
82,24	andere < de andere
90,25	voorbeeld, < voorkeur
120,2	Voor de Indische Vrienden < <i>opdracht ontbreekt</i>
126,24/25	ooftboomen < ooftbloemen

129,3	dauwt < danst
129,14	tevens < tegelijk
129,28	aan < op
130,5	zijn < hare
131,28	daar < de
131,33	scharlaken < verschillende
132,4	kleuren < bloemen
134,33	daarom < decorum
135,3	gebondenheid < gezondheid
138,8	onzen < ouden
139,26/27	<i>nummering ontbreekt</i> < IV
141,4	gemaakt < gevloerd

Afbrekingstekens

In deze uitgave van *De zwaluwen neêr gestreken...* moeten de volgende afbrekingstekens als een koppelteken gelezen worden:

9,8	Renaissance-	97,17	ge-
25,1	cercle-	97,25	financie-
26,3	operette-	98,27	en-
27,31	van-	99,29	tea-
29,9	den-	100,4	tea-
29,11	den-	100,11	and-
29,20	Petit-	105,25	lang-
32,1	gewitte-	131,3	Petit-
71,3	de-	141,9	feest-
75,30	tegen-	153,25	vrouwe-

* Voor de bibliografische gegevens werd onder meer gebruik gemaakt van het *Bibliografisch Repertorium Louis Couperus*, een door Z W O gesubsidieerd project, onder redactie van G. Borgers, E. Braches, K. Reijnders, uitgevoerd door Marijke Stapert-Eggen.

Zie voor de editieprincipes van de Volledige Werken Louis Couperus: *Algemene verantwoording van de Volledige Werken Louis Couperus*. Utrecht/Antwerpen, 1987. De editieprincipes zijn vastgesteld door Ernst Braches, Jan Fontijn, Karel Reijnders, Marijke Stapert-Eggen en H.T.M. van Vliet.